

BERDÜCESİ

Kültür, Edebiyat ve Sanat Dergisi

YAZ

sayı:6

BERDÜCESİ

Sayı 6 - Yerel Süreli

İmtiyaz Sahibi

Büyükşehir Belediyesi Adına
Hayrettin Güngör

Genel Yayın Yönetmeni

Duran Doğan

Sertifika No: 44153

Editör

Bilge Doğan

Yayın Kurulu

Habibe Öçal
Canan Olpak Koç
Aliye Uslu Üstten
Melek Demirdöğen
Elif Sönmezşık Aydın
Esra Kirik
Tuğçe Gök

Son Okuma

Melek Demirdöğen

Tasarım

Hale Özer

Görsel-Teknik Hazırlık

Ebrar Akkaya

Baskı

Semih Ofset Matbaacılık
Sek Yayıncılık Sağ. İnş. San. Tic. Ltd. Şti.
Büyük San. 1. Cadde No:74 / 1-2-3-4
İskitler / ANKARA
Tel: (0312) 341 40 75

İletişim Adresi

berducesidergisi@gmail.com

Bu eser, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi'nin bir kültür hizmetidir.

Sunuş

Maraş, tarihinde kara günler yaşamış. 6 Şubat 2023 depremi de tarihin sayfalarına kara bir gün olarak düştü. *Maraş, eski Maraş değil.* Şehir büyük bir felaket yaşadı. Yüzlerce insana mezar oldu, kalanlara kara ve sisli günler bıraktı. Ömür defterinin yaprakları arzun sahibi ve kaderin de yaratıcısı tarafından çevrilmeye devam ediyor. Amenna ve saddakna... Kalplerimiz acıdan bîtap; sessiz, soldu, unutmak istiyor. Tek bir şey var, asla unutulmaz: Bu acı ölene kadar hep bizim.

Güçlü bir mirasımız var. Gücümüzün ve güzelliklerimizin farkındayız. Dün yenilmedik, bugün de hayatın meşakkatlerine yenilmeyeceğiz. Şehrimizin üzerine düşen kara bulutları dualarla, umutlarla ve çokça çalışarak ortadan kaldıracacağız. Ebediyete göçmüş şehitlerimizi minnet ve muhabbetle anıyoruz.

Bütün ülke bizimle yandı, tek yürek oldu. Dertliler ordusunun yürekleri dualarla ve emeklerle yeşerecek...

Her şeyin ardından nasılız?

Ye'se düşmedik, ümitsiz değiliz ancak kanayan yaralarımız var ve acı içindeyiz. Haykıracağlarımız birikti. Tam yeşerdik derken bir afet kolumuzu kanadımızı kırdı; yine yeşereceğiz. İmkânlarımız azalmış olabilir fakat imanımız büyük, düşüncelerimiz okyanuslar kadar geniş, kalbimiz türlü hüznünle çarpar şekilde yeniden bir araya geldik. Omuz omuza yola devam edeceğiz.

6 Şubat gecesi yaşadığımız deprem yıllarca hafızalarımızdan silinmeyecek izler bıraktı. Acıyı, hüznü, umudu, isyanı, korkuyu, yokluğu ve yoksunluğu aynı anda yaşadık. Aynı göğün altında birleşen bizler, her ne kadar farklı coğrafyalarda olsak da ortak acılar duyduk. Aynı yürek sızısını çeken eller uzandı dünyanın dört bir yanından. Evrensel acılarımız, yitik sevinçlerimizin enkazında yeşeren birer umuda dönüştü. *Berdücesi* bu sayısında, "*Deprem Günlüğü*" hazırlayarak farklı coğrafyalarda olan fakat ortak acılarla depremi hissedenerin kaleminden tarihe not düştü. Bu günlüğe katkı sunan: **Duran Doğan, Mehmet Narlı, Mahmut Bıyıklı, Fatma Gülşen Koçak, Özlem Güner, Gülcan Tezcan, Naime Erkovan, Meliha Öz, Elif Sönmezşık Aydın, Mesut Serdar, Leyla Esra Kirik, Fadime Tikbaş Apak, Nilüfer Zontul Aktaş, Ceyda Toker, Hatice Mert Yunak, Betül Karapınar, Melek Gülcü, Tuğçe Gök, Tuğçe Öcal, Kamer Nur Güzel, Esra Gül Aydın, Ayşe Seyithanoğlu, Kevser Uçar, Yüksel Karakuş, Özlem Çakar, Merve Etöz'e** teşekkür ediyoruz.

Abdullah Harmancı, Selim Somuncu, Canan Olpak Koç, Şeyma Sarı, Beyza Ebrar Kütük; denemeleriyle dergimizde.

Yıldız Ramazanoğlu, hatıra yazısıyla misafirimiz.

Cihan Aktaş, Betül Karapınar, Fatma Ünsal, E.Ecran Çeliksü, Feyza Nur Emiroğlu, Tuğçe Öcal, Merve Etöz, Özge Korkmaz öyküleriyle yeni sayımızda.

Yasemin Zengin, Filiz Eneç, Yasemin Kapusuz, Fatmanur Petek Keser, Ayşe Nur Kaymak, Tuğçe Gök bu sayımızın şairleri.

Aliye Uslu Üstten, Hatice Mert Yunak, Fadim Özer Kasay inceleme yazılarıyla aramızda.

Melek Demirdöğen; Abdullah Harmancı ile *Berdücesi* okurları için söyleşi yaptı. **Bilge Doğan, Naime Erkovan** ile *Berdücesi Söyleşileri*'nin ikincisini gerçekleştirdi; **Elif Sena Umcu,** söyleşiyi düzenleyip yayına hazırladı.

Ebrar Akkaya, eserlerimize incelikle zarif görseller seçti.

Berdücesi, her şeyin ardından yüreğinde binbir hüznünle yoluna devam ediyor...

İÇİNDEKİLER

- 6 Filiz Eneç - Bu Yolda Çiğnenmiş Hangi Çiçeksin - *Şiir*
- 8 Abdullah Harmancı - Biz Sahnenin Dışındakiler - *Deneme*
- 10 Canan Olpak Koç - 'Veda'lar da Hayata Dâhil - *Deneme*
- 14 Selim Somuncu - Zemin Kırılırsa Zaman da Kayar - *Deneme*
- 17 Melek Demirdöğen - Deprem Günlüğü: Aynı Göğün
Altında - *Soruşturma*
- 33 Şeyma Sarı - Zaman ve Mekândan Âzâde Hisler - *Deneme*
- 36 Bilge Doğan - Kıyamet Koptu da Kalan Biz miyiz? - *Hatıra*
- 43 Yasemin Zengin - Bahara Ağıt - *Şiir*
- 44 Yıldız Ramazanoğlu - Merdiven - *Hatıra*
- 48 Cihan Aktaş - Mavi Büfe - *Öykü*
- 55 Betül Karapınar - Kendi Gelen Gelin - *Öykü*
- 59 Fatma Ünsal - Alaca'ya Bakmak - *Öykü*
- 63 Aliye Uslu Üstten - Günah Çıkaran Bir Nesil:
Üç İstanbul - *İnceleme*
- 68 Melek Demirdöğen - Abdullah Harmancı: Bizden Önce
Yazılmış İyi Metinleri Aşmak için Yazarız - *Söyleşi*

Tuğçe Gök - Nemrut'un Aşka Kandığıdır - <i>Şiir</i>	74
E. Ecran Çeliksü - Bûkê Barane - <i>Öykü</i>	76
Yasemin Kapusuz - Unutmadan - <i>Şiir</i>	81
Feyza Nur Emiroğlu - Hüsnüyusflar Açtı mı?	82
Özge Korkmaz - Nâs - <i>Öykü</i>	86
Ayşe Nur Kaymak - Kurttan Habersiz Kan - <i>Şiir</i>	90
Bilge Doğan - Naime Erkovan: Öykü Gerçeğin Yerini Tutar mı? - <i>Söyleşi</i>	91
Fatmanur Petek Keser - Çok Bekleseydim Olurdu Üstelik Çok Bekledim - <i>Şiir</i>	97
Hatice Mert Yunak - Shakespeare'in Sihirli Küresi: The Globe - <i>İnceleme</i>	98
Beyza Ebrar Kütük - Gençtik, Güzeldik, Hallededecektik - <i>Deneme</i>	102
Fadim Özer Kasay - Yersiz Dünyanın Yurtsuz Kadınları - <i>İnceleme</i>	105
Tuğçe Öcal - Vaveyla - <i>Öykü</i>	108
Merve Etöz - Ebabil Kuşları - <i>Öykü</i>	113

BU YOLDA ÇİĞNENMİŞ HANGİ ÇİÇEKSİN

Bilge Doğan'a

acayip kırılıyorum Şu ara
başım omuzlarımda böylesi hırpalanırken
bir rüyadır bu gözümü yumdum
gün geçti korunaklı camın ardından
bu gerçeği mecaza evir Rabbim
dünyaya doğru mızrak taşırken
uyut beni hayretler içindeyim

rttğn evler işık alıyor
yüzümden düşen parçaları topluyorum dilim kuruyor
uçarı bir boşluğa uzuyor görünen her Şey
zamansız yersiz mezar taşlarında sonsuz sayıların
sıra bildiren sesine koşuyoruz
insan dağınıklığı, soframızda binlerce harf
peynir tabağına uzanıyor
zeytin düşüyor sıramı Şaşırıyorum
babam sondan beşinci sıramı unutmuyorum
annem iki sokak aşağı on sekiz. sıramı ezberliyorum
başında kırmızı puşi, sıram belli
bir zeytin daha düşüyor

yağmur krize girmiş çatırtılarla aramızdan geçiyor
tenimizdeki çizik söküme uğruyor
yoruldum Rabbim başıyla beni çok uyudum
benden gitmeyen bir sendin sarıldım tekrar uyudum
gözkapaklarım pınarlar, eridi çarşı pazar
hatırladım, ölüm bu dünya içinmiş
yüzüme tutulan ışıkla yere serildim

ben sustukça omzumdan düşen iniltiler
kırılması bunca denklemin
kim bu kül yığının arasında duran
ulu ateşi söndürüp serinliğe haykıran
ben İbrahim değilim Rabbim
taşları yontamam ama kağıttan evleri süsleyebilirim

ey ay, yüzün kararmadı mı yaşanırken bunca keder
geceyi boşuna aydınlatma benim gündüzüm de kara*
ey bu kavurucu sessizliği kışkırtan kalbim
işitmez misin tıkırtısını saatin, vecd ile uykuya dalanları
sen kuyuya düşen dilsiz, çöl suyunu yuttu
köpüklenen sayfalar mürekkebi kusacak az sonra
her çocuk kendi mevsimini çağırdığında
dağ yürüyüp döndürür şehri, eve dönemeyiz
duvardaki resim incitir görülenleri

FİLİZ ENEÇ

* Hz. Eyyüb'ün depremde çocuklarını kaybetmesi kıssasından ilhamla.

BİZ SAHNENİN DIŞINDAKİLER

Abdullah Harmancı

6 Şubat gecesi uyumamıştım. Odamın avizesi neredeyse tavana çarpacak kadar sallandı. Burada bunlar olduysa kim bilir uzaklarda neler oluyor, düşüncesi içerisinde çaresizce avizenin durmasını beklerken gözlerimi ondan alamıyordum. Televizyon izlerken durum anlaşıldı. Her geçen saat olayın boyutları büyüdü. Yaramız daha da kanlandı.

Fransız şair Aragon, meşhur şiirinde, mutlu aşk yoktur, diyordu. Ben senelerce bu şiiri kişisel hatta tasavvufi bir biçimde anlamak istemiştim. Acaba Aragon ne demek istiyordu? Elbette bir şiir, okuyucusunun anladığı şeydir ve o kadardır. Ama bir de şairinin onu var etme sebepleri üzerine düşünmek gerekir. Aragon'u bu yargıya vardıran şey, Fransa'nın işgal edilmiş olmasıydı. En azından sebeplerden biri de buydu. İnsan, ülkesi işgal altında iken mutlu olabilir miydi? Sevebilir miydi? Kişisel dünyasının içinde yok olup gidebilir miydi? En azından Aragon, aşkının mutsuzluğunu vatanının pürmelaline bağlayacak kadar asil bir şairdi diyelim. Tersi örneklere de rastlanır.

Biz sahnenin dışındakiler, 6 Şubat depremi ile birlikte paramparça olduk. Kişisel her türlü kazanç ve sevincimizi unuttuk. Ekranlarının başında titreyen çaresizlere döndük. Kendimizi unuttuk. Biz sahnenin dışındakileri aslında ikiye ayırmak gerekir. Birinci grup bir teyakkuz halinde kendini deprem bölgesine attı veya uzaktan da olsa depremedeler için çalışan derneklerin 24 saatlik mesailerine dahil oldu. İkinci grup belki biraz daha geride idi ve ama onlar da bağırان vicdanlarına bir deva aradılar. Duadan, en küçük parasal yardımdan, evindeki fazla eşyaları, ev eşyası toplayan derneklere götürmekten tutun da KYK'lardaki aileleri ziyarete kadar, bağırان vicdanlarını susturmanın yollarını aradılar.

Tarihin en büyük yıkımlarından birini hep beraber yaşadık. Elbette depremin merkezindeki dostlarımızla bizim halimizi kıyaslamak mümkün değil. Bizimki bir utanç haliydi. Bir ayıp işlemiş gibi dolaştık sokaklarda. Ansızın bir depremede ile karşılaştığımızda, nutkumuz tutuldu.

Bir pazar sabahı, Konya'nın caddelerinde yürürken hıçkırان bir genç kız görmüştüm. O zaman depremin en sıcak yüzünün bana ancak bu şekilde ulaştığını anladım. Peki ya orada olsaydım? O zaman neler yaşayacak ve hissedecektim? Bütün yaptığımız depremin üzerimize

“Biz sahnenin dışındakiler, 6 Şubat depremi ile birlikte paramparça olduk. Kişisel her türlü kazanç ve sevincimizi unuttuk. Ekranlarının başında titreyen çaresizlere döndük.”

bıraktığı büyük yükü nasıl hafifletebileceğimiz sorusunun peşine düşmekti. Kendimizi berbat hissediyorduk. Birbirimizin yüzüne bakamıyorduk. Deprem olmamış gibi de davranmak mümkün değildi. Türkiye bir sancıya dönüşmüştü.

Şu anda işler biraz daha zor: Baş sağlığına gelenlerin sonuncusu da evinizden ayrıldığında, işte o zaman yanar ciğeriniz gerçek anlamda. Deprem şehirlere artık bu günleri yaşamaya başladı. Teyakkuza geçmenin tam zamanıdır diye düşünüyorum. Bir şey yapan her şey yapmış demektir. Yeter ki kalbimiz deprem bölgesindeki dostlar için atmaya devam etsin. Bir şey yapmak için ilk gün bugün olsa gerek...

‘VEDA’LAR DA HAYATA DÂHİL

Canan Olpak Koç

Veda kelimesi ağırdır. Acı eşlik eder ona, peşinden hüznü getirir. Varoluş gayesi yalnız sancıyı dillendirmek olduğundan mıdır nedir onunla kurulu her cümle bizden irak olsun diye yaşar dururuz. Yüzey yapısı birken derinde satırlar bitmek bilmez. Bu nedenle olsa gerek bazı konular vardır bir çırpıda dillendirmek istemeyiz. İstesek bile yapamayız. Ya da elimiz kolay kolay kalem tutmaz. Hangi yolu denersek deneyelim tercümanlık işinin yarım, eksik kalacağını biliriz. Her ne kadar anlatmanın, paylaşmanın büyük bir rahatlama yolu olduğunu kabul etsek bile o iş öyle olmaz. Hatırladıkça, andıkça, anlattıkça yaralar kanar durur. Akan kan tüm vücudu kaplar. Yine de al kanlarla boyansak bile bu zorlu işe girmeli ve senelerce sürecek, seneler ilerledikçe artacak yaraya tuzu şimdiden basacağız. İnsanı düşünecek, insanı düşünürken onu yalnızca etten kemikten kabul edenler kadar, onu sadece maddi sınırlarındaki yoksunluklarıyla anlamaya, çözmeye çalışanlara da yeniden hatırlatmalar yapacağız. Bunlar yüzyıllardır tartışılmış kavramların bugüne uzanan sakatlıkları değil mi? Descartes gibi düşünen insanla değil ki işimiz. Duyan/düşünen/hisseden insanı tanımının, hatırlamanın zamanı. Çünkü *kötü dünya sendromu*¹ sardı dört bir yanımızı. Deprem bunu yeniden hatırlattı belki de. Yer kabuğu titredi kendine geldi, kalanların da kendine gelmesine vesile oldu mu acaba? Deprem sonrası ekrana düşen her kare izleyenleri kendine getirdi mi peki? Acıların sınanmaya alıştığımızı zannetsek, Oğuz Atay’ın *Tehlikeli Oyunlar*’da ölmeden anlaşılmaya ihtiyacı olduğunu dile getirdiği satırları okusak bile kendine gelmek, anlamak, anlaşılacak anlatmak gibi bir çırpıda olması güç şeylerden. Ama bütün bunlarla beraber depremle karşı karşıya kaldığımız bir gerçek de vedalaşmadan gönderdiğimiz sevdiklerimizin ardından yaşadığımız derin hüznün oldu. Veda hayata dâhildi, yeniden hatırladık.

Vedasız gidişleri, insan nasıl telafi eder bilinmez, bunun sarsıntısı nelere mâl olur yaşanıp görülecek. Veda etme fırsatı olsaydı ne derdi insan diye soracak olsak belki de her zaman cevapsız kalacak. Farz edelim işi felsefeye havale ettik. Felsefe, kavramlarını varlık ve bilgiyle açıklama çabasına girer. Oysa bu kavramlar ne kadar ayırış-

“İnsanı düşünecek, insanı düşünürken onu yalnızca etten kemikten kabul edenler kadar, onu sadece maddi sınırlarındaki yoksunluklarıyla anlamaya, çözmeye çalışanlara da yeniden hatırlatmalar yapacağız.”

¹ Nevzat Tarhan’a ait bir adlandırma. Toplumsal duygular hasar gördüğü zaman ortaya çıkan bir duygu olarak bu konuyu açıklar. Bkz. Tarhan, N. (2010). *Toplum Psikolojisi*, s. 153-158.

“Ağıtsız kalanlar mı daha çok üzüdür, ağıt yakamayanlar mı? Bu soruyla kaleme sarılıp içini dökmek, derdini anlatmak isteyecek sayısız insan vardır.”

tırılırsa ayrıştırılsın yapışık oldukları durumlar es geçilemez. Peki biz veda kavramını hangisinin alan sınırlarını zorlayarak tanımlayıp açıklamaya çalışacağız. Bu kadar ağır bir duyguyu hangi şemsiye ile kişisel hatıra sağanağımızdan uzak ele alabileceğiz. Veda kavramını bilimselleştirebilecek miyiz gözyaşlarımız kurumadan? Çok kolay değil bu. Yoksa yine işi metafizik bir dünyadan sayıp felsefeden ayrı mı tutacağız? Deneysel olarak incelenmediğini düşünüp bunun bilgisinden mahrum mu kalacağız? Uğraşını verdiğimiz radikal çabalar yerini bulacak mı? Somut incelenebilen nesnelere sayılmadığı için moloz yığınlarını küreyip attığımız gibi onu da bir yerlerden kazıyıp atabileceğiz miyiz? Edilememiş vedalar mı yoksa gördüğümüz, molozlar mı içimizi daha çok acıtıyor diye hiç mi düşünmeyeceğiz?

Yalnızca bilen öznenen değil duyan ve hissedenen öznenen yana da tavrımızı koyarak asıl acıtıcı olanın maddi kayıplardan ziyade, malı canının yongası kabul etmekten öte varlığın özünü kuran başka şeylere dikkat çekmek gerekir. Bir yerden bakma, merkeze aldığın şeyle dünyayı yorumlama, diğer bütün kameraları kapatıp yalnız seçtiğin, biricik kabul ettiğin objektiften insanı yorumlama anlamına gelen refleksiyonlu bakıştan kurtulmak elzem hale gelmedi mi? Geldi, geçiyor bile. Yorulduk, görmediğimiz şeyleri yok saymaktan ya da yokmuş gibi yaşamaktan. Dünyanın bir yarısı vazgeçmeyecek mi bilmek ile inanmak denen şeylerin aynı gözü kullandığına diğer yarısını ikna etme çabasından. Çünkü böylesi bir bakış tarzının insanı anlamaya yetmeyeceği aşikâr. Deprem ve insan ilişkisinde de “önceden haber vermeler”in, “zaten hat üzerinde yaşıyor olma bilgisi”nin insanı teselli etmediği gibi. Bilim bazı acılara hizmet edemiyor. Acıları tek başına sağaltamıyor. Aksine katı gerçekliğiyle kaldığında, insanı yok ederek onu kuran asıl özne değerlerini hiçe sayıyor. İşin özü, yalnız somut yıkıntılarla olayı yorumlamaya çalışmak –bunun önemini bir tarafta tutarak– insan ruhu açısından oldukça indirgemeci bir yaklaşım olarak görülebilir. Bu indirgemeci tavrın karşısına geçip yaşananları başka cephelerden ele almak gerekir. Vedalar bakımından mesela.

İnsan, bedeni ve ruhuyla bir bütündür. Bunu zaten yeni ontoloji anlayışını geliştirerek iddia etmiş ve açıklamıştır Hartmann. Sözü, varlık tabakalarından bahsederek uzatacak değiliz ancak insanın manevi, ruhi, fiziki, maddi unsurlarıyla acılarının da katman katman ayrıldığını ancak onları birbirinden ayrı düşünmemek gerektiğini söyleyeceğim. Yıkılan evleri, kırılan tabakları, kaybolan fotoğrafları, yılları, birikimi, emeği kadar sevdikleri gitti insanların. Üstelik bir hoşça kal diyemedim. Kendi yoksunluklarını bir kenara koyup ardından ağıt yakamadan.

Ağıtsız kalanlar mı daha çok üzüdür ağıt yakamayanlar mı? Bu soruyla kaleme sarılıp içini dökmek, derdini anlatmak isteyecek sayısız insan vardır. Nihayetinde yazılacak olan kendi hikâyemiz olacak. Kur-

gunun hangi tarafında olursak olalım, yakan kişi ya da yakılan ağıtların sahibi olmamak kaçınılmaz son. Cevaplar hep incelikli ve derin. Mevlanâ “aşk ülkesi herkesin kendi bildiğince dir/ Aşıkların milleti de devleti de yoktur.” der. Ölümün de böyle birleştirici bir etki alanı olduğu muhakkak. Ölümün de milleti, devleti yok. Her doğan için kesinken, ardından verdiği hüznün de bir o kadar ortak. Öyleyse bu kadar bilinen gerçekliği bir türlü içine sindiremeyen insanoğlunun yarasını daha da derinleştiren vakitsiz gelişen hızlı gidişler midir? Şimdi hangi ölüm vakitli sayılır ki diyenleri duyar gibiyim. Öyle her ölüm erken ölümdür. Fakat yine de ölümü daha da acıtıcı kılan şeylerden birinin vedalaşmadan gidenlerle katmerlendiğini biliriz. Bu durumda insanı acıtan nedir? Hayal kırıklıkları, isteklerin gerçekleşmesi, maddi refaha kavuşamamak mı? Yoksa var olan mutlulukların kayıp gittiğini ve bir daha asla gelmeyeceğini bilmek mi?

Oysa elinde değildir insanın. Bazen avucumuzda kavradığımız mutluluklar kayar gider su gibi. Sımsıkı tuttuğumuz parmaklarımızın izini görürüz geride sadece. Mutlu dünya, mutlu aşk en azından sonsuza kadar yoktur. Acılar da bir sınanmadır; hem de en çok, en iyi sınanmadır. Öyleyse, güzel âdetlerin bitmeye yüz tuttuğu, kararda kalmanın zorlaştığı, haddi aşmanın yaygınlaştığı, güzelliklerin masal kurgusuna hapsedildiği ve sonsuz iyiliğin ancak çok eski zamanlara aitmiş hissiyle hatırlandığı bir çağda ölümlerimizle vedalar nasıl yapılmalıdır?

Zaman zaman “ben vedalardan hoşlanmam” diyenler çıkar etrafınızdaki insanlar arasından. Doğrudur. Kötüye yormamak en iyisi belki de.

Kimisi için veda diye bir şey yoktur çünkü ayrılık yoktur. Bir süre görüşememe, uzak kalmadır bazı ayrılıkların aslı onlar için. Anılarımız varken ayrılık diye bir şey var mıdır? Ya da ahiret bilinci taşırken. Bu dünyaday-sanız şiirler, türküler, hikâyeler varken vedasız kalan ölülerimiz olur mu?

Şiirlerle vedanın en güzellerinden birini Necip Fazıl annesi için yazmıştı:

*“Elimde, sükutun nabzını dinle,
Dinle de gönlümü aliver gitsin!
Saçlarımdan tutup, kor gözlerinle,
Yaşlı gözlerime daliver gitsin!
Yürü, gölgen seni uğurlamakta,
Küçülüp küçülüp kaybol ırakta
Yolu tam dönerken arkana bak da,
Köşede bir lahza kaliver gitsin!
Ümidim yılların seline düştü,
Saçının en titrek teline düştü,
Kuru yaprak gibi eline düştü,
İstersen rüzgara saliver gitsin!”*

Orhan Seyfi Orhon'da bir buseye saklar genç yaşta vefat eden kızının acısını.

*“Hani o bırakıp giderken seni
Bu öksüz tavrını takmayacaktın?
Alnına koyarken veda buseni
Yüzüne bu türlü bakmayacaktın?
Hani ey gözlerim bu son vedada,
Yolunu kaybeden yolcunun dağda
Birini çağırarak için imdada
Yaktığı ateşi yakmayacaktın?
Gelse de en acı sözler dilime
Uçacak sanırdım birkaç kelime...
Bir alev halinde düştün elime
Hani ey gözyaşım akmayacaktın?”*

Deprem, binlerce canı kuş olup uçurdu gökyüzüne. Gözyaşları aktı gitti günlerce. Gidişler her daim olmaz mı zaten. Her mevsim ağaçlar yaprağını döker; vakti biten her kuş başka diyara göçer; zil çalar, dersler sonlanır; imzalar silinir, yuvalar dağılır; önce çağlayarak akan sular bölük bölük derelere ayrılır... İnsanın tabiatı, doğanın akli; bir kavuşma, bir ayrılıkla örülür gider. Dökülen yapraklar, bölünen sular, uçan kuşlar için lüzumlu olan gidişler, insan için ne denli sancılı olur. Oysa büyük ve sonsuz kavuşmalar için gitmek gerekir. Hayat gidişlerle sonsuza kavuşur. İnsan giderek ancak tamamlanır. Vedasız kaldığını bilmek yaralasa da yüreklerimizi, bir gün bir yerde buluşacağımıza dair sağlam inancımız güçlendirir, ayağa kaldırır. Biliriz ki Fatihalar, Yasinler ulaşır sesimizi duy-mak isteyenlere. Biliriz ki ayrılıklar gibi vedalar da hayata dâhil edilir.

ZEMİN KIRILIRSA ZAMAN DA KAYAR

Selim Somuncu

“Situating on a major trade route at one of the approaches to the Taurus mountains, Marash had been an important urban center since ancient times, in witness of which stood the Hittite lion sculptured in basalt at the citadel entrance.”

S. Kerr, *The Lions of Marash*.

6 Şubat'ta saat 04.17'de ve ardından saat 13.24'te iki büyük deprem... Kelimenin tam anlamıyla yüzyılın felaketi. Maraş merkezli bu depremler çevre illerde de hissedildi ve toplam 11 ilde ve Suriye'de ağır tahribatlara neden oldu. Resmi kayıtlara göre sadece Türkiye'de 50 binin üzerinde insan vefat etti. Tam manasıyla şehir şimdiki zamandan kayıp gitti. Şehrin tarihi sembolik değerleri yerle bir oldu.

Depremi müteakip hasarın çok daha yoğun olduğu söylenen eski Maraş'a gitmeye çalıştım. Bir yerden sonra güzergâh enkazla kapandığı için araçtan inip yürümeye başladım. Asker çok geçmeden sokaklarda kendini göstermiş, etrafta zırhlı araçlar görünmeye başlamıştı. Annesinin elinden tutan küçük bir kız çocuğunun söyledikleri kulağımda çınlayıp duruyor: “Anneciğim askerler savaşa gelmiş.” Yıkımlarla ve yardıma koşan askerlerle tam anlamıyla savaştan çıkmış bir şehir görüntüsüydü önümde uzayan. Diğer köşe başında bir kadın feryatlar içinde: “ne başımızı sokacak bir ev kaldı...” Şair de şöyle demişti depremden hemen önce; *Ne başımızı sokacak bir şiiir ne dikili bir ağaç...* Evet, hiç değilse başımızı sokacak bu şiiir, şiiir ülkesi ayakta kalsaydı... *Bir dönem vardır, ölüm 'olay'dır, başa-gelen-şey'dir ve bu özelliğiyle de harekete geçirir. İlgi çeker, gerer, etkin kılar, kasar. Sonra günün birinde artık bir olay olmaktan çıkar, bambaşka bir süredir artık, üst üste yığılıp sıkıştırılmıştır, anlamsızdır, anlatılmamıştır, iç karartıcıdır, çaresizdir: Gerçek yas hiçbir anlatma diyalektiğine elverişli değildir,* diyor Barthes. Hakikatte de böyle. Auschwitz'ten sonra şiiirin yazılamayışının nedenlerini tam olarak burada aramak gerekir.

“Maraş’ta sadece fay kırılmadı o gün zaman da kırıldı. Kara parçalarında meydana gelen metrelerce kaymaların neden ve sonuçlarını uzmanlar ekranlarda saatlerce anlattı. Fakat onların söylemediği bir şey var: zemin kayarsa zaman da kayar.”

6 Şubat’ta dokuz saat arayla gerçekleşen 7.8 ve 7.5 şiddetindeki iki büyük depremle şehrin üstünde bulunduğu fay kırıldı ve günlerdir artçılar olmaya devam ediyor. İlk birkaç gün içerisinde 22 binden fazla artçı sarsıntı meydana geldi. Maraş’ta sadece fay kırılmadı o gün zaman da kırıldı. Kara parçalarında meydana gelen metrelerce kaymaların neden ve sonuçlarını uzmanlar ekranlarda saatlerce anlattı. Fakat onların söylemediği bir şey var: zemin kayarsa zaman da kayar. O gece sadece Maraş’ın değil, adeta bütün dünyanın parçalandığı

vakidir. Bir yerdeyim ama şimdiki zamanda değilim. Çünkü zaman dağılmıştı. Gerçekte zaman başka bir yerde kalakalmıştı. Deprem, ilk birkaç gün insanlarda kıyamet etkisi yaratması boşuna değil. Çünkü kıyamet de gerek belirtileriyle gerekse vuku bulma şekliyle bir zaman kaymasıdır. Dini literatürde kıyametin alametleri içerisinde olgusal olarak zamanın kendisine çokça dikkat çekilmesi de buna işaret eder.

Daha salim bir zihinle uzun vadede zamanın merkezinden kopmak olarak okunabilir bu durum. Zamanın merkezinden kopmak ise faturası çok ağır bir şey. Zaten taşra olan bir şehrin daha da taşralaşması, verilen göçlerle insansızlaşması anlamına gelir. Yani “merkezden uzaklaşmak”, bütün merkezlerden kopmak ve şehrin yalnızlaşması bu gibi afetlerde kaçınılmaz bir durum.

Bizi tekrar kaybettiğimiz zaman çizgisine oturacak şey hızlı şekilde yıkılan evlerin yerine yenisini yapmak değil. Elbette ki binalar yapılacak. Ama aslında insanları bu şehre bağlayacak daha önemli ilgiler olması gerekiyor. Bizi tekrar zamana bağlayacak ipin ve iplerin ucundan tutmalıyız. Kültür, sanat ve edebiyat merkezli her nitelikli girişim bölge için çok büyük fırsatlar yaratacak. Bu fırsatlar bizi büyük bir merkeze bağlayacak. Üstelik edebi, kültürel ve sanatsal anlamda yeni merkezler ve bu merkezlerle bağlanma düşüncesi şehir insanının toparlanıp kendine gelmesi için son derece kamçılayıcı olacak. Muhtemel beyin ve yetenek göçü tehlikesinin önüne geçmede kültür ve sanat odaklı akışın hayati önem arz ettiğini söylemek, hatta çokça dillendirmek gerekir. Çünkü sanat/edebiyatın yıllardır içinde olan insanlarla bile konuşurken saatlerce bina ve beton konuşulduğunu fark ettim. Ortamda bulunan arkadaşlara baktım hiçbirini mühendis ya da mimar değil, bilakis hepsi şair.

Hülasa depremle birlikte bir milat oluştu. 6 Şubat öncesi ve sonrası... Mimari gitti, tarih gitti, insanımız gitti... Yerine nasıl gelecek? Elbette zaman. Kayan zamanı tekrar yerine oturtmak mümkün müdür bilinmez ama en azından kaydığı yerden yeni bir akış, yeni bir yatak mümkün. Hayat kayan zeminde devam ediyorsa kayan zamanda da devam edecek. Bir yönüyle şimdiki zamanın peşine düşeceğiz. Burası sıradan bir şehir değil. Üstelik yitmeyen bir şeyimiz var o da edebi mirasımız. Octavio Paz'ın da dediği gibi “şimdiki zamanın peşine düşmek, ne yeryüzünde bir cennet ne de tarihsiz bir edebiyat arayışıdır; gerçekliğin peşinde koşmaktır.” Doğru bir inşa, kültürün bilincine varmaktan geçer. Biz gerçekliği arayıp bulmakla yükümlüüz. İçerisine girdiğimiz her tür esaslı uğraş bizim gerçekliğimizdir. Şimdi gerçeklik bizim için depremde kaybolan kültürel-sanatsal mirası ayağa kaldıracak yoğun ve güçlü bir kültürel kalkınma uğraşı içine girmektir.

DEPREM GÜNLÜĞÜ: AYNI GÖĞÜN ALTINDA

Hazırlayan: Melek Demirdöğen

Bazı olaylar hafızalarımızda derin fay kırıkları oluşturur. 6 Şubat gecesi yaşadığımız deprem de yıllarca hafızalarımızdan silinmeyecek izler bıraktı. Acıyı, hüznü, umudu, isyanı, korkuyu, yokluğu ve yoksunluğu aynı anda yaşadık. Aynı göğün altında olan bizler, her ne kadar farklı coğrafyalarda olsak da ortak acılar duyduk. Aynı yürek sızısını çeken eller uzandı dünyanın dört bir yanından. Evrensel acılarımız, yitik sevinçlerimizin enkazında yeşeren birer umut oldu. Bu deprem günlüğü; farklı coğrafyalarda olsak da ortak acılarla depremi hissedilenlerin kaleminden tarihe düşülen birer şahitliktir.

6 Şubat Kahramanmaraş merkezli depremler size neler hissettirdi, kısaca tarif eder misiniz?

Duran Doğan (KMBB Kültür ve Spor Daire Başkanı) Kahramanmaraş:

“Şubat” denilince, Kurtuluş Bayramı’mız düşerdi aklıma. Necip bir milleti yaşatmak için toprağa düşen isimsiz kahramanlar düşerdi. Şeyh Ali Sezai, Sütçü İmam, Arslanbey ve daha niceleri. Yine böyle soğuk bir Şubat gününde, 7’den 70’e bütün Kahramanmaraşlılarla Kurtuluş Bayramı’na hazırlıyorduk şehri. Onlarca program hazırlanmıştı. Bayramımızın ilk yürüyüşünü yapacaktık 6 Şubat günü. 04.17’de henüz uyumamış, programlar üzerinde son çalışmalarımı yapıyordum. Bu büyük sarsıntıyla, Hacer anamızın Safa ve Merve Tepeleri arasında yaptığı koşuşturmalar gibi telaşla koşup durduk evlerimizin koridorlarında. 106 saniye içinde bütün planlar değişmiş, verilen sözler unutulmuş, her şey ters yüz olmuştu adeta. Bu yıl kısmet değilmiş 12 Şubat Bayramı’nı kutlamak. Kahramanmaraş 102 yıldır sürdürdüğü bir geleneği 103. yılında tarihin gördüğü en büyük felaketlerden biriyle bölmek durumunda kaldı. 6 Şubat günü, saat 04:17’de meydana gelen deprem, sadece binalarımızı yıkmakla kalmadı, binlerce hemşehrimizi, hatıralarımızı ve hayallerimizi de alıp götürdü. Tesellim sığır ki ülkemizin tüm güzel insanların kalbi Maraş’ta ve deprem bölgesinde attı. Herkes eşine az rastlanacak bir iştiyakla buraya koştu, yaralarımızı sardı, acılarımıza ortak oldu. Şimdi artık biliyor ve inaniyorum ki bütün ülkemle yaralarımızı birlikte saracak, iyileşecek ve şehrimizi yeniden ayağa kaldıracamız. Şairin dediği gibi:

“Şimdi tekrar ne yapsam dedirtme bana yarabbi
Taşınacak suyu göster, kırılacak odunu
Kaldı bu silinmez yaşamak suçu üzerimde
bileyim hangi suyun sakasıym ya rabbelalemın
tütmesi gereken ocak nerde?”

Mehmet Narlı (Yazar-Şair) Balıkesir: Maraş dediğin şimdi enkaz...
öylece yeryüzünde...

Enkazın altında, toplanmamış sabah seccadesi duruyor; uyanması
olmayan bebek uykusu sürüyor; ekmek kokusu yayılıyor; dünyanın
kalbi sızlıyor; yeryüzünün asla anlatılamayacak olan bekleyişi akıyor.

Enkazın üstünde asla bir daha tam insan olamayacaklar, tam baba
olamayacaklar, tam evlat olmayacaklar, tam hayal kuramayacaklar
öylece yeryüzüne sarkıtılmış olarak duruyor.

Enkazın altında ve üstünde ölüm bir daha asla böyle uluorta, böyle
serizat, böyle sıradan, böyle toz toprak içinde olmayacak.

Enkazın altında ve üstünde bir daha böyle çılglık, böyle susmak,
böyle sabır, duyulmayacak; görülmeyecek.

Hayattı, karmaşıktı, ağırdı, yükü ama vardı.

Uzaktı, hayaldı, akıldan geçendi ama vardı.

Eydi, eskiydi, yoksuldu ama vardı.

Haylazdı, tembeldi, işi yoktu ama vardı.

Henüz nasibi yoktu, çeyizi bekliyordu ama vardı.

Küskündü, kırgındı, alt evlerde otururdu ama vardı.

Maraş dediğin şimdi enkaz... öylece yeryüzünde...

Meliha Öz (Öğretmen-Yazar) İstanbul: “Kuzularım gitti. Bacım gitti.
Gardaşım gitti. Gelinler, eniştem gitti. Küçük küçük körpe yavrularım
gitti. Kimsem kalmadı. Anam da yoktu benim. Anama ağlıyordum, anama
alışamadıyım, şimdi gardaşa mı yanayım, baciya mı! Yavrum kepcenin
önüne düştü. Ciğerim, Ciğerim kuzum, kepcenin önüne düştü.”

Ağlamaktan göz pınarları kurumuş bir kadın mırıldanıyor bunla-
rı. Kadın battaniyeye sarınmış. Kadın bir öne bir arkaya sallanıyor
sayarken. Güzelim ela gözleri solmuş. Yıkılacak gibi oluyor kadın;
tutunacak neyi kalmış! Bir avazda sayıyor kayıplarını; öyle çoklar
ki hepsini bir anda vâd etmenin başka yolu yok. Orada her şey bir
anda. Bir varmış. Bir yok.

Bir gece yarısı, aynı anda milyonlarca çılglık yükseliyor, milyonlarca
salavat. Her şey bir anda. Olmuş ve bitmiş. Gidenler gitmiş, gayrısı bir
sayıklama hâlinde kalakalmış. Sonra genleşmiş zaman, kalan milyonlar
aynı dehşetin içerisinde, aynı çareyi bekleyerek, aynı ayazı yiyerek,
aynı umudu, aynı yılgnlığı paylaşarak, o akıp gitmeyen zamanın içinde
büzüllüp kalmış. Öyle bir yer orası. Öyle perişan bir hâl. Öyle geniş bir
zaman. Saatler 04.17’de takılı kalmış.

“**Mehmet
Narlı** Enka-
zın altında,
toplanmamış
sabah seccadesi
duruyor; uyan-
ması olmayan
bebek uykusu
sürüyor; ekmek
kokusu yayılı-
yor; dünyanın
kalbi sızlıyor;
yeryüzünün asla
anlatılamayacak
olan bekleyişi
akıyor.”

“Meliha Öz
 Bir isim mırıldanıyor bir
 anne; bir parça
 siva düşüyor
 duvarlardan.
 Bir çocuk baba
 diyor; bir tel
 ak düşüyor
 saçlara.”

Binlerce kaybın ismi, Yunus karnı, Yusuf kuyusu enkazlara günlerce, gecelerce seslenilmiş. O acıklı ünleyişler hâlâ şehirlerin duvarlarında birer kandil gibi titreyiyor. Arkada kalan ağır hasarlı insanlar ve evler, bu ünleyişler yüzünden yıkılmaya devam ediyor. Bir isim mırıldanıyor bir anne; bir parça siva düşüyor duvarlardan. Bir çocuk baba diyor; bir tel ak düşüyor saçlara. Benim karım milyarda birdi, diyor bir adam; göğe kara bulutlar seriliyor. Bir gülüş geçiyor nişanlının aklından; minareler yıkılıyor, bayırlar kıpkırmızı gelincik giyiniyor...

Bir kelime arıyor insan. Annelerin dizlerini döverek, babaların göğsünü yumruklayarak tekrarladığı o kelimedenden öte geçemiyor. “Gitti!” Onca gidenin ardından tekrar ve tekrar yakılan ağıt. Ki her birimiz türlü türlü gitmekler biliriz. Gelgelelim orada gitti deyişlerin tınısı da yankısı da başka türlü. Evim gitti, arabam gitti değil bu, görmedim, duymadım ardından ağlayanı, mal canın yongası ama goncası değil. Malı giden, çok şükür canımız sağ diyor, canı giden aldığı nefesten mahcup.

Yaşanan felaketi özetleyen yüzlerce görüntü izledik, yüzlerce feryat işittik, ağladık; anladık onları sanıyoruz ama hayır. Yaşananlar özetlenebilir gibi değil. Uzaktan bakınca yekpare bir acı gibi görünse de yaklaştıkça büyüyen, bölünerek çoğalan, birbirinden derin, emsalsiz acılar var orada. Hâlâ taze, hâlâ sıcak ve soğuyacak gibi de görünmüyor.

Özlem Güner (Öğretmen, Editör) Ankara: Ülkemiz koca bir yas evi.

Bu denli yıkıcı bir dönemi bu çağın çocukları olarak hiç yaşamadık. Hepimiz savaştan bozguna uğradık, yığılıverdik. Ölüm her eve uğramasa da her evi derinden sarstı. Enkazlar kaldırıldıkça hayatların yankısı bizlere de ulaştı. Yakılan ağıtlar sosyal medya aracılığıyla hepimizin evine uğradı. Paylaşılan bir fotoğraf ve o fotoğrafla uğurlanan sevgili, eş, anne, baba, kardeşin acısı hepimizin yüreğine oturdu. Judith Butler “Yas tutmak korkulacak bir şey olduğunda korkularımız onu bir an önce çözme güdüsünü doğurabilir. Korkularımız kaybettiğimizi geri getirme, dünyayı daha önceki düzenine geri döndürme ya da dünyanın bundan önce düzenli olduğu fantezisini yeniden güçlendirme gücü atfedilen bir eylem adına, yası sürgün etme dürtüsüne yol açabilir.” diyor. Bu acıyı beraber yaşıyoruz elbette, fakat kimimiz ağır hasarlı kimimiz az hasarlı çıkacağız bu süreçten. Fakat bu yas öyle sürgün edilecek bir acıyla açıklanamaz büyüklükte. Dünyayı daha önceki düzenine döndüremeyiz. Ülkemizi değiştirip şekillendirerek enkazın altından çıkabiliriz ancak.

Matrix’te “Gerçeğin çölüne hoş geldiniz!” diyordu Morpheus. Yaşadığımız felaket gerçeğin çölünde olduğumuzu fark ettirdi. Peki, şimdi bu acıyla ne yapacağız? Butler de sorular sormuş. “Yas tutmanın, yaşla kalmanın, onun katlanılmazlığına açık olmanın ve yası şiddet üzerinden çözümlenmeye kalkışmamanın kazandıracığı bir şey var mı? Kayıp duygusuyla kalırsak, kimilerinin korktuğu gibi kendimizi pasif ve güçsüz mü hissederiz? Yoksa daha ziyade, insan yaralanabilirliğinin kavranışına,

birbirimizin fiziksel yaşamlarına karşı kolektif sorumluluğumuza geri dönmüş mü oluruz?" Yaralarımız öylesine açık ki acaba bir çare bulabilir miyiz diye baktığımız her yerde daha fazla acıyor canımız.

Bir acının ardından bu denli çaresiz hissettiğim bir dönemin olduğunu hatırlamıyorum. Çaresizlik ve imkânsız bir fanıklıkla kalakaldık. O kadar saf bir acıydı ki yaşadıklarımız izah etmekte zorlandık. Saf acımız bizi düzelterekse onu diri tutmalıyız. Hayatını kaybedenler için yapmalıyız bunu.

Mahmut Bıyıklı (TYB İstanbul Şube Başkanı): İnsanın dünyaya geldiği şehirle arasında güçlü bir bağ vardır. Malumunuz olduğu üzere Anadolu'da çocuk doğduktan sonra annesi ile arasındaki kordon bağı kesilir ve doğduğu toprağa gömülür. Böylece çocuğun yaşadığı toprakla arasında bir göbek bağı oluşur.

Herkes göbek bağının olduğu şehirleri ayrı bir sahiplenir, o şehre ayrı bir muhabbet duyar. Bir de göbek bağımız olmasa da gönül bağımızın olduğu şehirler vardır. Onların da bizdeki yeri ayrıdır. İşte Maraş benim için öyledir. Doğduğum ve doydüğüm şehir olmamasına rağmen fikren ve ruhen beni doyuran ve besleyen bir şehir olmuştur. Düşünce dünyamızın netleşmesinde ve hayata bakışımızın şekillenmesinde, Maraşlı fikir ve edebiyat adamlarının önemli bir etkisi vardır.

Maraş bir edebiyat şehri olduğu kadar benim için bir dost şehridir. Hayatımın her döneminde mutlaka bir Maraşlı dostum oldu. Üniversitede, askerde, umrede, gittiğim şehirlerde, çalıştığım kurumlarda, sivil toplumda en samimi olduğum kişiler hep Maraşlıydı. Geçmişten günümüze Kahramanmaraş her zaman dostluğun, yiğitliğin, kahramanlığın ve edebiyatın merkez üssü oldu.

Sohbetlerimizde adı hep güzelliklerle geçti. Kimi zaman milletimize armağan ettiği yiğit adamları andık. Kimi zaman türkülerini söyledik. Kimi zaman tarhanasını tattık kimi zamansa kurtuluş destanlarını dinledik. Bir gün Maraşsız kalacak olsak bir dergi mutlaka gelip masamıza kondu, bir dost selâmı gibi Maraş kendini hep hatırlattı. Şairi bol yazarı çok olduğu için, ayda en az üç dört defa Maraş'tan postaya verilmiş dumanı üstünde bir kitap bize merhaba dedi.

Güzel adamların memleketi, güzel haberlerin merkezi Maraş ilk defa bizi üzdü, ilk defa bizi acıya boğdu. Yıkılarak bizi de yıktı. İlk defa böylesine bir yıkıma, bir kedere, binlerce ayrılığa, binlerce feryada merkez üssü oldu.

Dostlarımız, kardeşlerimiz ve canlarımız enkaz altında kaldı. Deprem sabahı haberi duyar duymaz ilk kimi arayacağımı şaşırtdım. Aradığımı kişilere ulaşamama kaygısı, ya da acı bir haber alma korkusuyla adeta donup kaldım. Bir duvar dibine oturup hümgür hümgür ağladım.

Sonra mesajlar gelmeye, haberler akmaya başladı. Kıyamet sahnelerini aratmayacak görüntüler geldikçe, insan olarak ne kadar da aciz olduğumuzu bir kez daha güçlü bir şekilde hissettim.

"Mahmut Bıyıklı Bir gün Maraşsız kalacak olsak bir dergi mutlaka gelip masamıza kondu, bir dost selâmı gibi Maraş kendini hep hatırlattı."

Binler, on binler göçük altındaydı. İçlerinde en sevdiğimiz dostlarımız, ağabeylerimiz ve kardeşlerimiz vardı. Ahmet Abi, Ferhat Ağca, Fazlı Bayram ve niceleri... Canlar içre canımız gitti. Günlerce gidenlere ağlamaktan, kalanlarla yanmaktan başka elimizden bir şey gelmedi. Geceler gündüzler boyunca dualar ettik, ağıtlar yaktık, yazdığımız yazılarla dostlarımızı andık.

Bir de şu yanık türküyü söyleyebildik, Ahmet Abi'nin vasiyeti üzerine:

*“Ufak taşınan da uy amman amman bina yapılmaz /
Valla bir ben ölmeyinen gardaş Maraş yıkılmaz /
Gardaş kalk gidelim yoldaş kalk gidelim /
Yollar çamurlu kurusunda gidelim...”*

Gülcan Tezcan (Yazar, Editör) İstanbul: Bazı tarihler, bazı duygular yüreğinize kapkara bir taş gibi oturur. Ağırlığı hiç kalkmaz üzerinizden. 15 Temmuz gibi, 6 Şubat gibi. Bir ‘an’da donar kalırsınız. Zamanı ne ileri ne de geri döndürebilirsiniz. O sabah uyur uyanık telefon ekranıma ardı ardına düşen deprem haberlerini okurken gördüklerimin ‘gerçek dışı’ olduğunu düşündüm. Kahramanmaraş, Elbistan, Adıyaman, Malatya, Adana, Gaziantep, Hatay, Antakya’da deprem cümlelerini zihnim uzun süre kabul etmek istemedi. “Yok, hayır, mümkün değil.” diyerek avuttum kendimi bir süre. Bu kâbustan uyanmak için çırpındım. Kızıma koştum, babaanne ve dedesinin yaşadığı şehirdi Kahramanmaraş. “Aradın mı?” diye sordum. “Aradım, iyilermiş.” dedi sadece. Belli ki o da farkında değildi olan bitenin. Sosyal medyaya dökülen her cümle bir kor gibiydi artık. Televizyonu açtım. Evet, bu bir kâbustu ama hepimizin aynı anda, farklı biçimlerde yaşadığı bir kâbus. Kızımın halasını aradım, akrabalarının birkaçına ulaşamadıklarını söyledi boğazı düğüm düğüm. Şair dostlarım İnci Okumuş ve Yasin Mortaş’a mesaj attım, böyle hayati bir anda meşgul etmekten de korkarak. Sadece iyi olduklarına dair birer cümleleri gelene kadar yüreğim ağzımda bekledim. Ki onlar Bahattin Karakoç hocamın emanetleriydi bana. Dolunay Şiir Şöleni ile tanışmıştım bu güzel şehri ve can dostlarımı. Sokaklarını adımladığınız, acı-tatlı hatıralarınızın olduğu bir şehrin acılara gark olduğunu görmek ne büyük ve tarifsiz bir keder. Sonra sevgili Bilge Doğan’ın sosyal medyadan yükselen feryatlarını izledim çaresizce ve utanarak. Bütün teselli cümleleri tedavülde kaldı o günden sonra. Tek yapabildiğim dualar etmek ve doğru olduğunu teyit ettiğim bilgileri, yardımların ulaşabilmesi için sosyal medyadan paylaşmaktı. İmtihanın binbir türlü hiç böyle aynı anda yağmamıştı üstümüze. Yaşanan akıl almaz afet karşısında çaresizlik ve aciziyet öylesine büyüktü ki ne düşüneceğimi ne hissedeceğimi bilemez haldeydim. Ben böyleyken o dehşeti yaşayanların hâlini düşündükçe ürperdim, yüreğim titredi. Günlerce dilimden dökülen dua “Allah’ım, görünür görünmez ordularını seferber et, n’olur kurtar kardeşlerimi” oldu. O gün bugündür de gücüm yettiğince fiili duadayım.

“Gülcan Tezcan Acı-tatlı hatıralarınızın olduğu bir şehrin acılara gark olduğunu görmek ne büyük ve tarifsiz bir keder.”

Mesut Serdar (KMBB Kütüphaneler ve Konaklar Şube Müdürü)

Kahramanmaraş: 6 Şubat sabahı hepimiz tarifi kabil olmayan büyük bir depremle, artık geri dönüşü olmayan farklı bir dünyaya açtık gözlerimizi. Kimilerimiz için bu dünya sürgünü enkazlar altında sona erdi. İnsanoğlunun acizliğini her zerresinde hissettiği, yüreğimizi yakan acılarla dolu bir dünyaydı artık burası. Yaşadığı binalardan canlı çıkabilen bizler, kaybettiklerimizin acısıyla ve hayatta kalmış olmanın mahcubiyetiyle içimizin enkazlarında yaşamak zorundayız.

Yaralıyız, kapanmaz yaralarımız var, evet. Ama yarınlar için umutlarımızı canlı tutan devletimizin ve milletimizin tek yürek olup, bizleri yalnız bırakmadıklarının da şahidiyiz. Bu necip millet; tarih boyunca din, dil, ırk, renk ayrımı yapmadan nerede bir "Ah!" sesi yükseldiyse elini hiç çekinmeden uzatabilen bir millet. Bunu bir defa daha yaşadık ve gördük.

Kaybettiğimiz canları ve yaşadığımız acıları unutmaya, bunun yanı sıra bir daha bu acıları yaşamamak için yapmamız gerekenleri almamız gereken önlemleri de unutmamamız gerekiyor.

Fatma Gülşen Koçak (Gazeteci, Yazar) İstanbul: Medine'ye, Efendimiz'e gitmişim. Bir yandan manevî bir şölen yaşarken bir yandan da içimde çözemediğim buruk bir his vardı. Bu his genelde bana olumsuz haberler öncesi gelirdi. Duayla zikirle kendimi teselli etmeye çalışsam da bu his peşimi bırakmadı.

Kutlu beldede sabah namazı sonrası telefonumu açınca onlarca mesaj geldi. Bu pek hayra alamet değildi. Bütün dostlarım nerede olduğumu ve sağlık durumumu soruyordu. Herkes telaşlı herkes tedirgin ve korktuğuydu. Tarihte eşine az rastlanır büyük bir deprem Anadolu'yu sarsmış kendisine merkez üssü olarak Kahramanmaraş'ı seçmişti. Mesajlarda Kahramanmaraş adını görür görmez içimden bir şeyler koptu ve eyvah diye bağırdım.

Üzüntümden birkaç dakika içinde meşhur dudak uçugum yerini almıştı bile.

Kahramanmaraş'a coğrafi olarak uzaktaydım, ama Kahramanmaraş bana uzak değildi. Dostlarımın yaşadığı bir şehir olması hasebiyle her zaman gündemimdeydi. Çünkü o şehirde dualarımda isimlerini zikrettiğim, sevincine ve üzüntüsüne ortak olduğum güzel insanlar vardı. Ahmet ağabey vardı, Bilge vardı, Ferhat kardeşim vardı, Enver reis vardı. İsmail ağabey ve çocukları vardı. Ve daha başka dost ve ihvan vardı.

"İlk olarak aklıma Bilge geldi. Bilge nasıl acaba, kızı Yağmur ne durumda?" diye düşündüm. Hızlıca Ahmet ağabeyi aradım. Maalesef ulaşamadım. Sonra Ferhat'ı aradım. Maalesef yine ulaşamadım. Her ulaşamadığım numara bana ağır acılar yaşattı. İsmail Göktürk ve Enver

"Fatma Gülşen Koçak

Kahramanmaraş'a coğrafi olarak uzaktaydım, ama Kahramanmaraş bana uzak değildi. Çünkü o şehirde dualarımda isimlerini zikrettiğim, sevincine ve üzüntüsüne ortak olduğum güzel insanlar vardı."

kardeşimden sonra Bilge'yi aradım. Aramaya en çok çekindiğim kişi Bilge'ydi. Olumsuz bir haber almamak istiyordum. Yağmur ile birlikte yeni taşınmışlardı evlerine. Acaba iyiler miydi? Yoğun aramalarım sonunda İsmail ağabey nihayet cevap verdi. "Biz iyiyiz ama Ahmet ağabeye ve Ferhat'a ulaşamıyoruz" dedi.

Sonrasında Bilge'ye ulaştım. "Biz iyiyiz ama anneme ve babama ulaşamıyoruz" dedi. Ah Bilge dedim birdenbire. Elimi açtım, mübarek beldede dua ettim. Direncinin artması, dayanma gücünün çoğalmasını dileyerek sabr-ı cemil niyaz ettim. Teselli edecek cümlem yoktu. Ne diyebilirim ki. Söz tükenir bazen. Maraş yıkılmış söz tükenmişti. Bilge'nin canı ciğeri varlık sebebi dünyalar güzeli anne ve babası göçük altındaydı. On binlerce yıkılan evden biri de onların eviydi. Anne ve babasıyla birlikte çocukluğu hatıraları da göçük altında kalmıştı Bilge'nin.

Sonra günlerce süren arama kurtarma çalışmaları. Umudun gün gün kaybolmaya başlaması. Ailelerin en azından cansız bedenlere ulaşma telaşları. Dua edecek bir mezar yerlerinin olmasını dilemeleri. Şairin dediği gibi:

*"Ağır açan bir gül kadar hafifken merhamet.
Ölüm çok ağır Allah'ım. Ölüm çok ağır, affet."*

Zor zamanlar, insanların içindeki özü ortaya çıkarır. Bilge, bu süreçte büyük bir imtihan verdi. Metanetini koruyarak yıkılan evlerinin başında durdu. Arama kurtarma çalışmalarının başlaması için herkesi harekete geçirdi. Yazdığı kısa ve öz mesajlarla dostlarını bilgilendirdi. Direndi Bilge. Gözümde daha da devleşti. Biz de uzakta da olsak Bilge'yle enkazın başında bekledik. Acı dolu, keder yüklü günler yaşandı. "Ölenler ölümü bilmez, ölüm kalanlar içindir." Sözünün hakikatini bu depremde bir kez daha yaşadık.

Bu kadar kayıp, bu kadar ayrılık, bu kadar can. İman olmasa dayanılmayacak dev bir imtihan. Tebareke Suresi'nde, Allah'ın sadece hayatı değil ölümü de iyi işler için bir fırsat, bir sınav, bir imkân olarak yarattığına dikkat çekilir.

İmam Gazali kırk bölümlük İhya'sını, ölüm sonrasını düşünmek konusuyla bitirir. Güzel ölüm nasip etsin Rabbimiz hepimize. Biz öyle inanıyoruz ki depremden göçenler şehit oldular. Ölümün en şerefisine nail oldular. Ölecek ebediyen var oldular.

*'Onlar gittiler
Giderken bir mustu gibiydiler'*

Şimdi onların aziz hatıralarıyla teselli buluyoruz. Mekânları cennet, makamları âli olsun inşallah.

Naime Erkovan (Yazar) İstanbul: Depremlerin geceyi sevdiğini gördük defalarca. Felaket ve acılara tahammül etmek zorken bunlarla gece karşılaşmak, imtihanın en ağır hâlidir. Çünkü karanlık her şeyi örter; çareleri

"Naime Erkovan Yer sarsılır, binalar yıkılır, eşyalar kaybolur ama insanlığımız dimdik ayakta kalmalıdır ki harabelerin üstüne yeniden hayat ve umut ekebilelim."

örter; umudu, ferahlığı ve yardım yollarını örter. Depremde hissettiğim en büyük çaresizlik, bizim acı tablonun tamamını görmemiz; ancak felaketi yaşayan şehirlerin, acının sadece kendilerini vurduğunu sanıp neden yardım gecikiyor diye umutlarını yitirmeleriydi.

Felaketler türlü imtihanların kapısıdır. İlk anda imtihan küçüktür ancak akıl başa geldikçe, durum kavranıp bir çözüm üreilmeye çalışıldıkça imtihan büyür; çünkü o andan itibaren insanlığımızın ispat zamanı gelir. Yer sarsılır, binalar yıkılır, eşyalar kaybolur ama insanlığımız dindik ayakta kalmalıdır ki harabelerin üstüne yeniden hayat ve umut ekebilelim.

Elif Sönmezışık Aydın (Yazar) Sakarya: Toplu felaketler, tarifi zor acılar yaşatıyor. Bu toprakların insanları ne felakete ne de acıya yabacı. Her ne kadar türlü türlüüne tanıklığın mirasını paylaşıyorsak da felaketlerin, felaketlerden doğan sonuçların ve yaşattığı acıların hepsinin kendine has olduğu kabul edilmeli. 6 Şubat Maraş depremi de benzersiz bir felaket olduğu kadar benzersiz bir acı yaşattı bize. O sabahı eminim birçoğumuz derin bir iç yanmasıyla hatırlayacağız. Olduğumuz yerde kalakalmamız şok hissini dağılmasıyla son buldu. "Şimdi ne olacak, oradakiler ne durumdalar?.." derken elimiz nasıl uzanır kaygısına düştük. Günün ilerleyen saatlerinde, deprem mahalli genişledikçe yaramız da genişledi, acımız arttı. Resmî ve sivil kuruluşlar yol ve yön gösterdi bize. Ayaklarımız tekerlek, gövdemiz barınak, ellerimiz kepçe, kulaklarımız hassas dinleme cihazı, gözlerimiz küçücük hayat çukurlarından aşağıya iniverecek termal kamera olsun istedik. Deprem mahallerine doluşup hep bir elden betonu insandan ayıralım, ama kimselere yük olmayalım istedik. Bir türlü olamıyordu ve öyle çok şey olamadı ki... On binlerce kaybımız varken hep birlikte nasıl iyileşebileceğimizi düşünmeden edemedik. Üstümüze düşen, tutabildiğimiz yerden başlamaktı iyileştirmeye. Yetişebilen yetiştiği yere ayağıyla, eliyle, diliyle maddi-manevi ihtiyaçlar yetiştirdi, yaraları bir nebze iyileştirdi.

Farkındayım; bu fotoğrafta depremin ilk anlarından itibaren gayrete gelen engelleyiciler, köstekçiler, parçalayıcılar, art niyetli klayve işgüzarları bulunmuyor. Umudu ve geleceği öldürme gayretinden faydacılık türetenler, her seferinde felaketin gerçek yüzünü ve acının hakikatini örtmeye çalışıyor. Belki de bu yüzden iyileştirmek, yıkılanı yeniden yükseltmek, parçalanana bütünleştirmek isteyen herkes, umudu öldürenlerin yerine umudun peşinden gitti. İşte bu yüzden hâlâ eksikimiz ne ise tamamlayalım, felaketten ders çıkaralım, geride muhtaç kimse bırakmayalım diye deprem mahallinde sürekli bir çaba nefes alıp veriyor. Yeter ki biz bu çabayı elimizden, dilimizden, gözümüzden ayırmayalım. Allah'ın takdirinden ve felaketten ders çıkarmak, elimizden geldiğince yamuğumuzu düzeltmek, çürüğümüzü iyileştirmek de boynumuzun borcu.

Allah depremde vefat edenlerin ruhunu şâd, mekânını cennet eylesin; geride kalanlara sabır versin, muhtaçlığını gidermek için iyiliği vesile eylesin. Kısa zamanda yaralar sarılsın, kayıplardan yorulan gönüller ferahlasın, deva bulsun. Amin...

"Elif Sönmezışık Aydın Ayaklarımız tekerlek, gövdemiz barınak, ellerimiz kepçe, kulaklarımız hassas dinleme cihazı, gözlerimiz küçücük hayat çukurlarından aşağıya iniverecek termal kamera olsun istedik."

Nilüfer Zontul Aktaş (Yazar- Öğretmen) Malatya: Ölümüne an kala vakitlerdi. Tasviri bile mümkün olmayan 7,7 şiddetindeki depremle dünyanın ritmi değişirken kalbimizin ritminde korku, acizlik, çaresizlik. Uykunun en tatlı vakti 04.17. Saat alarmıyla uyanmaya alışan bedenlerimiz, depremin haykırışı ile uyandı. Şu an bu satırları yazabiliyorsam “yeniden bahşedilen ömrün şükürünü ifa etmeyi nasip et” diye yalvarıyorum Rabbime.

Ayağımın altından kayan yeryüzü, hiç bu kadar, yalan dediğimiz Dünya'nın yalan olduğu hissini gerçek kılmamıştı. Kelime-i tevhid'in göğsüne verdiği metânetle evlatların yanına vardık. Eşim sesli sesli şehadet getirirken hep birlikte Allah'a sığındık, teslim olduk. Bir dakikadan daha fazla süren depremin her saniyesi yıl oldu. Durması, korkuyu ve şoku bitirmese de “ölmedik rabbim, şükür sana” diyerek elimize geçeni sırtımıza giyip indik sokağa. Kar tüm şiddetiyle kışın yüzüydü. Oysa önceki hafta kar bereketini arzu ederken, yaşayacağımız depremin, soğuk yüzünden başka bir imtihan olacağını bilemezdik.

7,6 şiddetine bir kez daha maruz kalınca “işte ölüm geldi” dedim tekbirle. Film şeridi gibi geçen hayatım acizliğimi, çaresizliğimi yüzüme bir kez daha vurdu. Aynı anda aynı saniyelerde gökyüzüne yükselen “Allahuekber” sesleri, salavatlar, sarsılan yerin üstüne sağanak sağanak yağdı. Yerin altına çekilen suyumuz, toz toprağa karışan adı 'kıymetli' eşyalarımız. Bir ömür çalışılıp alınan evler, arabalar enkaza dönüşse de canının sağ çıktığına şükreden insanlarla doluydu şimdi şehirler. Tek bir şeye muhtaç olmamış nice insan, maddi olarak sıfırlamıştı.

Yurdun dört bir yanından nice insan, malıyla ve canıyla depremzedelere koştu. Kardeşliği ve dayanışmayı sağlayan koca yürekli insanların varlığına minnettarsınız. Kurtuluş savaşında omuz omuza verilen dayanışma, depremde de tezahür etti şükür. Rabbim bu imtihanı ülkemize ve bizlere kolay kılsın.

Ceyda Toker (Editör) Sivas: Hiçbir denklemin yapamayacağını yapmıştı deprem birkaç saniye içerisinde. Eşitlendi sofralar, döşekler, boğazdan geçen lokmalar. Dev binaların tepesinde yenilmezliğini ilan eden insanoğlunun bir gecede yerle bir edilişi. Depremden önce ihmalin, güvensizliğin, çalmanın, eksik tuğlanın altında kaldı insanlık. Bir baba binbir umutla yıkıntıları kazırken tırnaklarının arası hafriyat değil evlat acısı doldu. Bir annenin ciğerlerine yapışan toz yığınları değil yuvaydı, aileydi, bol gülüşmeli sofralardı. Yeni perdeler kırık camlar arasından uçururken albümdeki fotoğraflar havalandı, umutlar ve gelecek planları dağıldı dört bir yana. Öğrendik şehirlerin de bir ruhu olduğunu. Türkülerin değerini, ağıtların anlamını yeniden belledik. Binalar bizi birbirimizden ayırırken bir depremin bizi nasıl yakınlaştırdığını fark ettik. Eşyanın ötesine bir perde aralamanın fırsatını yakaladık belki de. Sonra hayret ettik yıkıntıların arasında filizlenen fasulyelere. Yollara saçılıp nimete dönüşen nohutlara, bezelyelere, mercimeklere gıpta ettik. Onlar böyleyken biz nasıl sarmayalım yaralarımızı, birbirimize nasıl merhem olmalıyız. O zaman binaların ardındaki ruh yakınlığımızı

“Ceyda Toker
Yeni perdeler
kırık camlar
arasından
uçururken
albümdeki fo-
toğraflar hava-
landı, umutlar
ve gelecek
planları
dağıldı dört bir
yana.”

yeniden inşa edelim, ders alalım ve örnek olalım. Birbirimizin kulağına umudu şimdi, yeniden fısıldayalım.

Leyla Esra Kirik (Dr. Öğr. Üyesi) Kahramanmaraş: Yıllarca Erzincan ve Sakarya gibi kaderi deprem olan şehirlerde, kederli insanların acı hikâyelerini dinleyerek yaşadım. Kendi şehrimde, memleketim Maraş'ta da çocukluğumdan beri beklenen depremin yıkıcılığını düşünür endişe ederdim. Deprem olduğu hafta arkadaşlarıma deprem olacağından korktuğumu, depremde enkaz altında kalan Adapazarlı arkadaşlarımı misal vererek anlatmıştım. Fakat içinde yaşamış biri olarak ben dahi bu denli hayal etmemiştim üzerimizdeki izini. Acı siren seslerine karışan insan çığlıkları kulaklarımdan gitmiyor. Hâlâ yanından geçtiğim enkazdan işittiğim "Yardım edin!" çağrısına "umut olabilir miydim acaba" diye düşünüp iç geçiriyorum. Deprem gecesi sebepsizce uyuyamadığımı, ertesi günlerde artan uykusuzluğumuza rağmen nasıl dinç kalabildiğimizi hayretle hatırlıyorum. Deprem gününün ilk ışıklarıyla beraber enkazlara koşan ailemi bugün gurur ve minnetle anıyorum. Lakin çaresizliğimiz, alet-edavatsız hiçbir şeye yetişemeyişimizi metanetini ilk andan beri koruyan annemizin "Gidin, durmayın, kurtarın kurtarabildiğinizi!" emrini tıpkı bir asker gibi dinleyişimiz, kurtarabildiğimiz insanlara bir cevher bulmuş gibi ümitle sarılışımız gözlerimin önünden film şeridi gibi geçiyor. Çare yoktu... Yorgunduk. İlk üç gün, hissetmediğimiz bir açlık ve uykusuzlukla geçirdik. Allah'ın kimseye kaldıracı olmadığından daha büyük yük vermediğine iman ediyoruz yine.

Gündüz yaşanan ikinci büyük depremde sarsıldığımızda enkaz başındaydık. Küçük bir kız çocuğunu kurtarmak için yalnız birkaç kişi seferberdik; çünkü herkes kendi ailesini, akrabasını, yakınını, arkadaşını kurtarma telaşına düşmüştü. Deprem büyük bir sesle başladı; biz enkazdan koşarak çıktık ama beşik gibi sallandığımız yerde ancak birbirimize tutunarak ayakta kalabilmıştık. Etrafımızdaki binalar neredeyse insanların üzerine çökecekti. İnsanlar sağa sola, dağınık bir biçimde koşuyorlar; nereye, hangi yöne kaçtıkları belli olmuyordu. O an hiç kimse birbirini tanımıyor; delirmişçesine çığlıkları daha aklı başında olanları tekbirlerle, şehadetlerle bir o yana bir bu yana koşuşup duruyordu. Çevremizdeki binalardan yıkılanları dehşetle seyrediyorduk; artarda devrilen binalar sanki bir oyunda devrilen lego parçalarını andırıyordu. O anda Büyük Mektup'un sahibinden Abese Suresi'ndeki şu cümleler geçti zihnimden: "Kulakları sağır eden o ses geldiğinde, (emrimiz üzere İsrâfil tarafından Sûr'a ikinci defa üflendiğinde) o gün, kişi kardeşinden, annesinden, babasından, eşinden ve çocuklarından kaçır."

Bütün kıyamet alametlerini yaşadığımız son yüzyılda bu gerçekten de kıyamet olabilirdi. Büyük kıyametin ön gösterimi. Her şey durulduğunda biz de durulduk. Ama anladık; tıpkı o gün gibi yine bir ve beraber olacak yaraları saracağız. İnanıyoruz.

Fadime Tikbaş Apak (Dr. Öğr. Üyesi) Adıyaman: Deprem... Önce gerçek mi yoksa rüyada mı şaşkınlığı. Bitmek bilmeyen sarsıntı uğultu,

"Leyla Esra Kirik Deprem büyük bir sesle başladı; biz enkazdan koşarak çıktık ama beşik gibi sallandığımız yerde ancak birbirimize tutunarak ayakta kalabilmıştık."

**“Fadime
Tikbaş Apak**

Kâbuslar, uyunmak için birinin uyanmasını beklemek, yalnız kalamamak, yine de dünyanın benimle işi bitmemiş hissi, çabalamak, sevgileri yarına bırakmamak...”

çökme-çatlama sesleri; diğer dairelerden gelen çığlık sesleri. O esnada akıldan geçen 'buraya kadarmış', cümlesi. Hareket bile edemeden ve bir saniye sonra hayatta olup olamayacağını bilemeden öylece beklemek. Hayat-memat aradalığı.

Karıya doğru ilerlerken göz göze gelinen yere dağılmış kitaplar. Merdivenlerden yükselen tozlar. Biz çıkabildiğimize göre herkes çıkabilmiştir umudu. Kafa kaldırılınca görülen ilk enkaz, sonra niceleri. Adeta mahşer yeri. Yıkıntılar, un ufak olmuş binalardan çıkmaya çalışanlar, yardım isteyenler, enkazdan çıkmayı başarıp yolda yaralı bekleyenler, enkazlara feryat figan koşturan yakınlar. Büyük bir savrulmuş, acizyet. Kâbuslar, uyumak için birinin uyanmasını beklemek, yalnız kalamamak, yine de dünyanın benimle işi bitmemiş hissi, çabalamak, sevgileri yarına bırakmamak... Yersiz yurtsuzluk, anılara sığınmak, neden tek bir fotoğrafımız yok ki pişmanlığı, başka türlü olabilirdi kızgınlığı, oradan oraya koşturmalar, telefon trafiği, buldumlar, şurada varlar, kayıp ihbarları, sisteme düşen vefat haberleri, kaybettiklerinin son halleri, bir gece öncenin ışık yılı uzakta kalışı, hayat nasıl devam edecek, tüm bu olanlarla nasıl baş edeceğiz soruları, uzayıp giden belirsizlik, kuşatan acı, Tanrı benimle neyi kastetmiş olabilirin yerini alan yeni sorular. Ağlamalar, sarılmalar, anlatmalar, susmalar. Bir süre ayağa kalkmamak öylece kalmak sonra umut; hep umut kendine, başkasına, bugüne, yarına...

Hatice Mert Yunak (Yazar-Mimar) Londra: Londra ve Türkiye arasında üç saatlik zaman farkı vardı. Üç saat fazla uyumuştum o sabah. Kahvaltımı yaparken öğrenmiştim korkunç yıkımı, saatler sonra. Donakaldım, inanmadım, eski bir haber sandım, öyle olsun istedim. Hayatımda ilk kez sınırların aşamayacak kadar devasa duvarlar olduğunu düşündüm. Deprem bölgesindeki çok yakın arkadaşımı aradım. Ses yoktu, ses yoktu! Sesi yoktu! Gri toz bulutlarının arasından, rüyalar âleminde uyanarak dünyaya gülümseyen bebeklerle avuttum kabaran yüreğimi. Sanki herkes oradaydı, ben tek kalmıştım olduğum yerde, üç saat geride. Ülkemin acısı, gurbetten de ağır çöktü kalbime, hâlâ orada, hiçbir yere gitmeyeceğini biliyorum. Rabbim güzel ülkeme, böyle bir acıyı bir daha göstermesin.

Betül Karapınar (Psikolog) Sakarya: 6 Şubat depremlerini duyduğumda Marmara bölgesinde yaşayan birçok insan gibi hafızam beni 99 depremine götürdü. Bir kez deprem yaşamışsanız coğrafyası fark etmeksizin bundan sonraki her depremde tetiklenir yaşadığınız tüm duygular. Yaşanılanlar, yaşanacaklar tecrübeniz ışığında empati olur ve “ben ne yapmalıyım?” sorusuna cevap ararken bulursunuz kendinizi. O yıllarda hem depremde hem deprem travmalarına çözüm bulmaya çalışan bir profesyonel olarak paylaşma, yardımlaşma ve dayanışmanın iyileştirici gücü olduğunu bizzat yaşamıştım. Yaşanılan felaketin ilk dakikalarından bugüne, bu dayanışmayı ve yardımlaşmayı memleket çapında görmek çok yürek ferahlatıcıydı doğrusu. Acılar, kayıplar, yaşanılan o büyük korku, yürek yorgunluğu hemen geçemeyecek elbet; fakat zaman ilaç olacak, tutulan

bir el ferahlık verecek, yapılan bir sohbet kalbi rahatlatacak, anlatılan güzel anılar hayata tutunma sebebi olacak. Feter ki bizler inancımızı ve umudumuzu hiç kaybetmeyelim...

Tuğçe Öcal (Yazar) Isparta: Depremi duyduğum ilk andan itibaren çok uzakta olsam da hayat her şeyiyle durmuş gibi geldi bana. Hasta olan, derdi olan, dünyalık endişeler taşıyan her insan sanki tüm bunları bir kenara bırakıp deprem bölgesine yönelmişti. Yaklaşık 40 saat uykusuz bir halde hem bölgedeki arkadaşlarıma ulaşmaya çalışıp hem de depremedelerin neler hissettiğini anlamaya çalıştım. Bu dönemde insanların birbirine kenetlenmesi, birbirini hiç tanımayan insanların aynı yangına el ele şu taşıdıklarını görmek de tüm ülkeyi bir bedenmiş gibi kopan bir parçasının acısını hep birlikte yaşadıklarının gerçeğini gösterdi. Allah bir daha yaşatmasın...

Melek Gülcü (Öğretmen) Gaziantep: "Allah her şeyi hakkıyla işiten, kemâliyle bilendir." derdi sık sık ninem. Dilinden hiç düşürmez, kehribar tesbihinden bu zikri mahrum bırakmazdı. Küçücüküm, anlamazdım henüz ne demek istediğini. Tılsımlı bir şarkı gibi gelirdi bana. Bazen de ninni, uyuyakalırdım yumuşacık gül kokulu kucağında.

Yıllar geçti, ben büyüdüm, kocaman genç bir kadın oldum. "Ses", "işitmek", "duymak" hassasiyet, takıntı, hatta hastalık sebebim oldu. Kimi zaman korktuğum kimi zaman rahatsız olduğum fakat her zaman uyarıcım, beni kendime getirenim oldu "ses". Bilinçaltıma yerleşmişti çünkü. Her şeye, herkese karşı dalgın olan ben, söz konusu "ses" ise dikkat kesiliyor, bütün enerjimi o "ses" in geldiği yöne aktarıyor, sadece ona odaklanıyordum. O gece de öyle oldu...

6 Şubat 04:17. Zelenin ilk anlarına dair hatırladığım ilk şey kulakları sağır edecek derecedeki korkunç "ses"ti. Sallantı değildi beni yatağımdan sıçratan, minik kızlarımı kanatlarımla altına alarak dualar etmeye sevk eden... Sallantı değildi ölümü düşündüren, Rabbimin huzuruna nasıl çıkacağım endişesine kaptıran ve yine sallantı değildi ölümle yaşam arasında gidip gelmekliğim... Sebebi sadece "ses"ti. O "ses" ki hâlâ kulaklarımda çınlıyor. Bu "ses" hatırlatıyor bana nice canlar kaybettiğimizi, halkımın moloz yığınlarının altında çaresizce yardım bekleliğini, can verişini. "Ses" olmasaydı belki de unutacaktım yaşadıklarımı, gördüklerimi, hissettiklerimi. O zaman insan olmamın, ben olmanın ne anlamı kalırdı ki? O "ses" içimde bir yerlerde hep yankılanacak. "Unutma, unutturma!" diyecek. Ve ben o "ses" sayesinde enkaz altında kalan, toprağa verdiğim kuzenimi ve beş aylık hamile eşini, Ayşe halamın o tatlı şarkılar mırıldanışını, akrabalarımın şifalı bitkilerini asla unutmayacağım. Kabirde sorgu meleklerinin, mahşerde İsrail'in sûr'unun sesini duyana kadar acının, çaresizliğin, kaybın ve ölümün "ses"i hep benimle olacak...

Ayşe Seyithanoğlu (Öğrenci) Kahramanmaraş: 6 Şubat depremi öncelikle bana ölümün ne kadar yakın olduğunu, bununla birlikte ölüm

"Melek Gülcü
Zelenin ilk anlarına dair hatırladığım ilk şey kulakları sağır edecek derecedeki korkunç "ses"ti."

“Ayşe Seyithanoğlu
O gecenin sabahına şahit olmak hem gidenlerin gidişine hem de kalanların kalışına şahit olmak demektir.”

fikrinden benim ne kadar uzak olduğumu hissettirdi. Bitmek bilmeyen saniyeler, her saniyede biraz daha zihnime yaklaşan bitiş çizgisi ve yerin ritmine ayak uyduran dilimin son tesbihleri... Ya üzerime sinen korku. O gecenin sabahına şahit olmak ise biraz da hem gidenlerin gidişine hem de kalanların kalışına şahit olmak demektir. Bu, gidenlere rahmete kalanlara ibrete davet eden bir şehadettir. Ne mutlu şahitliğinin hakkını verenlere ne mutlu o gecenin sabahında şehitlik makamına erenlere...

Tuğçe Gök (Yazar-Editör) Denizli: Gecenin bir vakti eşimin telefonu çaldı acı acı. Kahramanmaraş'taki kız kardeşiydi arayan. Sesinde korku vardı, ağlıyordu. Sesinde çaresizlik vardı en çok. “Ağabey deprem oldu, çok büyük deprem oldu ağabey,” dedi. “Canımızı zor kurtardık.” Hemen telefona sarıldım. Rasathanenin sayfasında arama yapmaya başladım. Kahramanmaraş, Pazarcık merkezli, 7.4 büyüklüğünde bir deprem düşmüştü ilk sıraya. Van depremi bile 7.2'ydi dedim içimden. Endişemi dışarı yansıtmamak için eşime hatırlatmadım bunu. Depremin on ili aynı anda vurduğunu bilmiyorduk henüz. Yaşadığımız telaştan, şok hâlimden, haber bültenlerine bakmak gelmemiştik aklımıza. Gözlerimin önünden bir bir orada yaşayan hocalarım, arkadaşlarım geçmeye başlamıştı. Lisans dönemimde tanıştığım, ilerleyen yıllarda da bir şekilde yolumuzun kesiştiği hocam, Selim Somuncu'yu aradım hemen. Ulaşamadım. Şehit Öğretmenler Projesi'nde birlikte çalıştığım arkadaşlarım İdil'i, Fatma'yı, Dilruba'yı aradım peş peşe. Ablam gibi sevdiğim Bilge Doğan'ı aradım. Kahramanmaraş Kültür ve Spor Daire Başkanı Duran Doğan'ı aradım. Hiçbirine ulaşamadım. Durumun ciddiyetini o an anladım. Eşimi Kahramanmaraş'a yolcu ettim ve televizyonu açtım. Bir kıyamet senaryosu, dört bir yandan kayda alınıyordu sanki. Toz duman arasında bağırان, çığlıklar atan, feryat eden, oraya buraya kaçışan insanlar, yıkılan binalar; onları görüntülemeye çalışan, korkuları ve şaşkınlıkları yüzlerinden okunan muhabirler, haberi sunmaya çalışırken nefesi tükenen spikerler...

“Allah'ım yardım et, Allah'ım yardım et, Allah'ım yardım...”

O günden sonra bir ay boyunca nakarat gibi tekrar ettim bu cümleyi. Tanıdığımız, sevdiğimiz birçok insana, depremden sonraki yirmi dört saat boyunca hiçbir şekilde ulaşamadık. En zor yirmi dört saatini yaşıyorduk ömrümüzün. Yemek, içmek, gülmek eğlenmek hayatımızın bir parçası, rutini değildi artık. Üç gün boyunca bir saat bile uyuyamadım. Sonraki günler uykusuzluğun verdiği yorgunlukla iki saat, belki üç saat uyuyup gözlerimi açar açmaz televizyonun başına geçtiğim, elimden telefonu bir an olsun bırakmadığım, kâbus gibi bir dönemdi. Hocam Selim Somuncu, depremin ikinci günü, hayatta ve iyi olduğunu bildiren kısa bir mesaj göndermişti. Saatler sonra ilk kez o gün, “şükür” demiştik hep bir ağızdan; demiştik ama aynı anda yanmaya devam etmişti içimiz, çünkü diğer arkadaşlarımızdan hâlâ haber yoktu. Bilge Doğan, kızı Yağmur ile birlikte kurtulmuştu depremden ama anne ve babasından haber yoktu. Günlerce haber bekledik, ses bekledik enkaz altından. Onlar orada, ben

burada... Uzakta olmak, sevdiğilerime yardım edememek, geceleri buz tutan şehirde onlarla beraber enkaz nöbeti tutamamak, haberlerde kalem kalem enkaz adresi veren spikerlere "Hayrulları Mahallesi, Gülcan Apartmanında, Sait Zarifoğlu Bulvarında da sevdiğimiz var; onları da söyleyin, onları da paylaşın" diye haykıramamak, yerden bir demir yığını gibi göğe uzanan molozları, betonları tırnaklarımla kazıyamamak; ceset kokularının içinde dehşete düşüp çıldırmanın eşliğinden dönen dostlarıma kucak açmak, omuz vermek, teselli olmak yerine sıcak evimde, elimde telefonla oraya buraya adres bildirmeye çalışmak kanıma dokunuyordu. Hayatım boyunca hiç o kadar kuvvetsiz, önemsiz, faydasız hissetmemiştim kendimi. İbrahim'in ateşine su taşıyan karınca gibi yanıyordu içim. Ben ağzımda su değil, yandıkça közlenen bir kor taşıyordum...

"Tuğçe Gök
İbrahim'in
ateşine su
taşıyan karınca
gibi yanıyordu
içim. Ben
ağzımda su
değil, yandıkça
közlenen
bir kor
taşıyordum..."

Depremın altıncı gününde, Kahramanmaraş'ın kurtuluş yıldönümünde peş peşe aldık acı haberleri... Arkadaşımız İdil Övgün Armut ve ailesi, Fatma Vişne, Bilge Doğan'ın annesi Hatice Doğan ve babası Ahmet Doğan İlbey, enkaz altında can vermişti. Bütün çırpınmalarımız, yakarılarımızı dualarımız, onlarla birlikte çekildi dünyadan. Çok yorgundum, ruhum içimden çekilmiş gibi yorgun...

Semaya o güne kadar avuç açılmamıştır belki de; o güne kadar çaresiz hissetmemişizdir kendimizi. Ama deprem bize çok şey öğretti: Tevekkülden önce tedbiri, pişmanlıktan önce doğruluğu, iş ahlakını, liyakati, sorumluluk bilincini, vefayı, yardımlaşmayı, dirayeti ve belki en önemlisi; yaşamın ne kadar kıymetli ve ne kadar kıymetsiz olduğunu... Bugün, eksiklerimizle birlikte yaşamaya devam ediyoruz çünkü yaşam bunu gerektiriyor. Yüreğimizde közü hep taze kalacak bir yangın, dilimizde dönüp duran dualarımızla: "Allah bir daha yaşatmasın..."

Kamer Nur Güzel (Manevî Danışman) Kahramanmaraş: Bize ilk kez söylemediler dağların yürütüleceğini. Yeryüzünün, Rabbinin emrini dinleyip içindekilerini atıp boşaltacağını. Ovaların kalp grafikleri gibi çizileceğini. Nefes nefes ağaran sabahın gündüzünde kaybolan hayatların olacağını bize ilk kez söylemediler... Bir Araf sessizliği ve endişesi ile yüzüme vuran ayetleri... Aşağıda öfkeli bir şey vardı içimizi depreştiren, iman ve küfür arasında bir şey. Bize söyleseler de ilk defa yaşadık böyle bir acıyı, yer ayağımızın altından kayarken sevdiğilerimizi kaybetmenin kahrını. Dostlarımızın bir tuğla parçasına asılı hayatlarının acısını ilk defa yaşadık...

"Âdem, âlemin içinde; âlem Âdem'in içinde" dermiş büyükler. Bundandır kırılan her bir fay hattında biten hayatlarımız, her yağmurla ve karla yok olan duygularımız, rüzgarla savrulduğumuz her bir yana, her bir şehre... Muhasebe ve murakebe günüydü yaşanan. Bizler, "ayağın taşa takılma kalbini yokla" anlayışının yabancıları değildik. Rahmet ve zahmetin arafındaydık. Bir acı ki aynı anda yaşanan fakat her bir uzvu ayrı acıtan. Bu şehir en çok neye alıştı dersin "ölüm" derim. Ve yine bana bu yaşamak suçu kaldı üzerimde...

Merve Etöz (Yazar) Antakya: Küçük yaştan itibaren depremi bilen, yaşayan insanlarız. 6 Şubat günü bizi uykumuzdan uyandıran depremin de diğerleri gibi olacağını düşünmüştük. Biraz sarsıntı sonra çocuklara içirilen su ve dua ile tekrar normal hayata geçiş. Öyle olmadı. Çocukları kanatlarımız altına almaya çalıştığımız o ilk dakikalarda dış duvarlar patlayıp aşağı düştü, evimizin tüm duvarları patladı ve bütün ev bir odaya dönüştü. Olanları izlerken içinde bulunduğumuz şok bizi hayatta tuttu. İlk fırsatta evin orta yerine biriken molozların üzerinden tırmanıp diğer odaya, oradan koridora ve kapiya ulaştık. Hâlâ rüya gibi ya da kâbus gibi gelen o anlar hayatımızı tümünden değiştirdi. Hiç tahmin edemeyeceğimiz yerlerde, tanımadığımız insanlarla aynı ortamda uyuduk, uyandık. Kızımın çorabı yoktu mesela. Tanımadığım bir kadının arabasında bulunan çok eski bir çorabı bana uzattığındaki minnettarlığımı anlatamam. Yaşayan, anlar. Büyük olaylar hep oldu, olurdu ama biz ekran başında izleyenler, üzülenler, 'vah'lananlar olurduk. Böyle bir şeyi ilk kez yaşadık. Savrulduk. Bolca üşüyüp, üşütüp hastalığın kollarına düştük. Hâlâ maddi manevi iyileşme derdindeyiz. Birçoğumuz ev ev üstüne yaşıyoruz. Ailede sağlam kalan ev varsa ki bu büyük şans; birlik, beraberlik, sabır ve emeğin en yoğun yaşandığı dönemdeyiz. Bu deprem bizden yakınlarımızı, evlerimizi, düzenimizi aldı. Ama rutin hayatımızın kıymetini, şükredecek bir hayatımızın olduğunu fark ettirdi. Maddi kaygılarımızın, bir türlü yetişemediğimiz alacaklar listesinin, hayata sınıksız sarılıp da içinde yaşadığımız dört duvara olan güvenimizin ne kadar boş olduğunu da öğretti. Her an her şey olabiliyormuş ve dünya üç günden fazla değilmiş.

Özlem Çakar (Nur Şifâhâne) Mardin: Saniyelerle hissettiğimiz o sallantı ile hayatımızın/duygularımızın altı üstüne geldi. O sabah gün aymadı. Günlerce aymadı. Saatler geçtikçe, haberler geldikçe çaresizliği hissettik. Kâh ekran karşısında kâh elimizde telefonla hayırlı/umut verici haberler almaya çalıştık. Bedenen olmasa da ruhen, kalben enkaz başlarında bekledik. Acılara, yarım kalan hayatlara, sahibini yitirmiş anılara şahit oldukça aldığımız nefes boğazımızda takılı kaldı. Yutkunamadık. Nefes almaktan, başımızı yastığa koymaktan, yarına dair konuşmaktan hayâ ettik. Göç eden her can için yüreğimizde yas tuttuk. Günlerce evlerimizde aş pişmedi. Bunca aç, açıkta kalan canlar varken boğazımızdan sıcak bir lokmanın geçmesine gönül razı gelmedi. Yavrusunu yitiren anne ile ağıt yaktık, yetim kalan her yavrucağ ile yetimliğimizi hissettik. Sadece 'can'lara ağlamadık. Gönül bağı kurduğumuz, güllüşlerimizi, sevinçlerimizi, gözyaşlarımızı emanet ettiğimiz mekânların yerle bir olmasına; dünümüzün, anılarımızın alt üst olmasına da ağladık. Dualarımız naz makamında; mülkün, canın, malın, her zerrenin sahibine tevekkül ettik.

Kevsir Uçar (Öğretmen) Hatay: Gece saat 1 buçuk, henüz sahibini hiç tanımadığım bir evde, sobanın arkasında, yer yatağında çay içiyorum. Ailem karşımda uyuyor. Çok şükür. Hepimiz bedenen iyiyiz. Ama hepimizin ruhu bambaşka acılarla kıvrılıyor. Dert aynı, tasalar farklı.

“Özlem Çakar

Gönül bağı kurduğumuz, güllüşlerimizi, sevinçlerimizi, gözyaşlarımızı emanet ettiğimiz mekânların yerle bir olmasına; dünümüzün, anılarımızın alt üst olmasına ağladık.”

Geceleri uyuyamıyorum bir süredir. Uyusam da sürekli uyanıyorum. En son 5 Şubat gecesiydi rahat uyuduğum. Yatağım vardı, olduğuna hiç şükretmediğim. Yatağımın olmasının şükür sebebi olduğunu da öğrendim geçtiğimiz günlerde. Hayallerim vardı, planlarım vardı. Pazartesiye sığmayacak planlarım vardı. Akşam dersim, hocam vardı dersi anlatan. Arkadaşlarım vardı, yaşadığım şehir, şehrin kalabalığı, tozu vardı. Şimdi hiçbiri yok.

Biz 6 Şubat'ta hiç olduk (Hiç'ten biraz fazla). Şimdi buradayız. Belki burada yaşanması gereken günler, tanışılması gereken insanlar, yaralarımızın merhemi vardır. Göster bize Allah'ım taşınacak suyu, yürünecek yolu. Zor geldik buraya kadar: düştük, kalktık, yürüdük. Ben evimi ve güzel hayallerimi çok özledim...

Esra Gül Aydın (Avukat) Bursa/İnegöl: 6 Şubat Kahramanmaraş merkezli deprem bana dünya hayatının saniyeler içinde değişebileceğini, yatağına zengin girenin yoksul uyanabileceğini, sevdiklerimize veda etme fırsatı bile bulamayabileceğimizi hatırlattı. Ülkemizin büyük bir kısmında meydana gelen deprem sanki kocaman bir yara oluşturdu hepimizde ve biz tek vücut olduk, bu yara hepimizde kanadı... Kırılan sadece fay hattı değildi. Dünyaya bakışımızda da kırılmalar oldu. Zihinlerimizde ve kalplerimizde de kırılmalar oldu. Her olayda bir hayrın doğacağına yürekten inanıyorum ve bu kırılmaların gebe olduğu hayırları görebilmeyi umuyorum. Dünyaya bakışımız değişince hadisin akışının değişeceğine inanıyorum. Bu sebepten deprem hadisesinden sonra hayatlarımızı madde değil mana eksenli bir düzenle değiştirebilme niyet ve gücünü kendimizde bulabilmeyi istiyorum.

Yüksel Karakuş (Öğretmen) Gaziantep: 21. yy. da, bir gecede, ansızın çağlarca geriye gidilebilir mi? Yaşanan deprem felaketi sonrası, biz de, bir gecede tüm ufak ayrıntılardan sıyrılıp insanlığın var oluşundaki problemlere yeniden odaklandık. Hayatta kalma, güvenlik, yemek-çeme, giyinme, anlam arayışı...

Yıkımla karşı karşıya geldiğimizde aslında ne kadar çaresiz olduğumuzu anladım. İki adım yakınızdaki insanların çaresiz olduklarını bilip bir şey yapamadık. Aynı çemberin içinde birileri sağ, birileri ölü. Birileri nefes alırken birileri nefese muhtaç, birileri yalnız, diğeri sevdiklerine sarılıyor. Yaşam ve ölüm arasındaki pamuk ipliğine bağlı hayatlarımızı kopmaya/yanmaya bir o kadar yakın.

“Esra Gül Aydın

Kırılan sadece fay hattı değildi. Dünyaya bakışımızda da kırılmalar oldu.”

ZAMAN VE MEKÂNDAN ÂZÂDE HİSLER

Şeyma Sarı

'Yeryüzünü kendine dost bellemek' isimli bir oyunun içinde günlük meşgalenin, hayat galesinin, ekonomik zorlukların, başarısızlık telaşının, gelecek kaygısının içinde dönüp durduğumuz bir dönemi tecrübe ediyorduk uzun bir zamandır. Varlığın dilini çözdüğümüzü, ona sorgusuz sualsiz hükmettiğimizi, ulaştığımız yüzyılda geçmiş aksak insanlığın fersah fersah ötesine geçtiğimizi düşündüğümüz bireysel hükümdarlıklar evrenleri kurmuştuk kendimize. Bir yandan da bu bireysel imparatorluklar içindeki taht kavgaları, çekişmeler, savaşlar bize ruh kaygıları, psikolojik bozukluklar, sosyal endişeler, ekonomik sıkıntılar olarak geri dönüyor; hükümdarlık ve acizlik arasında ne o ne bu dengesini kuramadan akışa dolaşmış vaziyette savrulup duruyorduk.

Aklımıza gelmeyen şeylerin başında ölüm geliyordu, sonra Allah. Yeryüzüne olan güvenimiz o denli artmıştı ki bu güvenin sorgulanması dahi akla gelmeyen bir küçük ayrıntıdan ibaretti, ölüm ise ancak ölüme dair haberler aldığımızda anımsadığımız bir şey. Haberlerde izlediğimiz, sağda solda duyduğumuz, bazen de yakınımızdan birinin ölümüyle tecrübe ettiğimiz ama geleceğini bir türlü kabul etmediğimiz bir küçük ayrıntı; uzak, silik ve geleceği kesin olsa da bulunduğumuz an içinde olmayacağına inandığımız bir şey. Ölüm hep ileride bir yerlerde bizi bekliyordu, yarına dair kimsenin sevdiğini kaybedebileceğine dair bir planı yoktu. Yarın gidilecek misafirlikler, ezberlenecek notlar, hazırlanacak yemekler, tamamlanacak işler, belki çıkılacak tatiller vardı ama kimsenin aklında değildi ölüm. Ne onların ne bizim ne benim. Kapılmıştık geçici olduğunu bildiğimiz bir âleme, felaketlerin hep bizden uzak olacağına inanmıştık, güveniyorduk ayağımızı bastığımız toprağa ve üstümüzü kaplayan göğe. Var olanda takılıp kalmış, nedenleri ve nasılları sorgulamadan sürdürüyorduk bir hayatta kalma mücadelesini. Güvenin dayanması gereken şeyin temelini ne olduğunu çıkarmıştık hafızalarımızdan.

Bütün bu söylemlerin genelleyici bir yanı olduğunun farkındayım, ancak bütün bu genelleyici söylem içinde tek kişi olarak konuştuğum aşikardır. Biz kisvesinin altında konuşan aciz bir ben sureti. Kendine yöneltilmiş eleştiri okları düzinesi, geç kalınmış bir itiraf, hatada olduğunu anlayan

bir benliğin doğru yolu yeniden çizme çabası, bir felaket karşısında çırpınan küçük yüreğimin içinde dönüp çalkalanan nehrin dışavurumu, zaman ve mekândan kurtulmuş yığınlarca duygu kümesi, içimden geçip geçip hiç bitmeyen o düşünceler, bende başlayıp kimde bittiği belli olmayan ortak bir acının harflere aktarılmış şekli...

Halbuki öncesinde hissi oturmuştu yüreğime; bu yeryüzüne olan sonsuz güvenimi yitireceğime dair öncelerden gelen tanıdık bir his. Biz yaşarken olan o binlerce olay gibi yine biz yaşarken tecrübe ettiğimiz tüm felaket haberlerinin parça parça hafızada rahatsız edici bir unsur olarak birleşmesiyle gelmişti bu his de. Haftalardır şiddetle sürüp giden bir korku; gece uykularını almış ve endişe ile tavanlara, lambalara baktırıp durmuştu. Geçştirilmeye çalışılmış; üstü örtülmek amacıyla bilinç yığınla işe koşulmuştu ama nafiye. Belirsiz, bulanık ama yürekte kendine git gide daha çok yer edinen bir korku ile bütün gecelerde bekleyen bir yalnız kadın olarak uyanık duruyordum. Bu gecelerden birinde çok yakın bir dostun helallik istediği bir mesajla aldım haberi. Korktuğu başına gelirmiş insanın ya da sevdiklerinin; benim korkum da açığa çıkmıştı işte bir şekilde. O geceden sonra günler boyu ne bir lokma ne bir uyku ne de rahat bir dakika. Telefonda gelecek bir küçük haber, gözler ekranlarda, eller yardım etmek için çırpınıyor. Akla gelmez, akıl almaz, akıl idrak edemez bir durum. Yeryüzüne, mekâna, binaya, insana olan güvenin yitiriliş; bir büyük boşluk. Korku ve acıyla kaskatı kesilen bedenler. Sanki korku benim korkum, sanki yıkılan benim evim, sanki dünyası dağılan onlarla beraber benim. Sanki mesafe denilen şey yok aramızda.

Mekânın, paylaşılan fiziksel bir unsur olmadığını daha önce pande miyle tecrübe etmiştik ama bu defa insanın tayy-ı mekân yapabilmesinin yalnız velilere nispet edilen kerametten öte bir şey olduğunu görmüş gibiydik. Orada değildik ama oradaydık, bizim altımızdan yer çekilmedi ama durduğu da doğru değildi, bizim hâlâ akmak zorunda olan bir hayatımız vardı ama yoktu da aynı zamanda. Mekândan daha kapsayıcı, deneyimden daha gerçek, zamandan daha geniş bir varlık olduğu idrakine ulaştık. Acının mekânı da zamanı da tecrübeyi de aşan farklı bir boyutu vardı işte. Bu boyuttan geçerek sevdiklerimizin yanına koştuk, onların sırtını sıvazladık, ellerini tuttuk, yüreklerini ferahlattık, gözlerine baktık; onlarla korktuk, ağladık, telaşlandık, yandık, yakıldık, öldük. Ne unuttuk ne görmezden geldik ne de kafamızı çevirip bir başka yöne baktık; acıyı böldük hep aramızda.

Hani aşkların başlangıcı kestirilemez ya, insan bilemez hangi sözle hangi davranışla hangi anda âşık olduğunu karşısındakine. Aynı şekilde bazı coğrafyaların hangi ara gelip de yüreğimizde bu kadar yer ettiğini de anlayabilmemiz mümkün olmaz. Onlar parça parça gelir yerleşirler insanın yüreğine ve sonra bir bakarsınız ki doğmadığınız, büyümediğiniz, belki hiç gidip görmediğiniz bir coğrafya size kendi memleketinizden daha sevimli, daha dost olmuş. Haberlerle bağlanırsınız oralara, sevdiklerimizin o yerlerdeki hatıraları bize bir coğrafyayı sevdiren. Sonra bir bakarsınız bütün o coğrafya imgeleriyle, hikâyeleriyle, insanlarıyla, yemekleriyle, türküleriyle, coğrafi şekilleriyle, hatıralarıyla sizin bir parçanız oluvermiş. Ben de bilemedim hangi ara sevdim Maraş'ı. Hayatıma oradan bir dost giriverdi; o dostla beraber şehre dair bütün parçalar. Dağına, suyuna, insanına, sözüne aşına oldum zaman içinde. Okuduğum kitaplarda, sevdiğim yazarlarda, dost olduğum insanlarda hep bu bölgeye dair yakınlıklar vardı. Başka sevgiler bana bir coğrafyaya sevginin yolunu açtı. Ardından yolumu bu coğrafyaya da düşürdü. Büyülenmiş ve sarsılmış bir şekilde yol boyu sapsarı bir ayın eşliğinde ağlayarak geri döndüm o yollardan. Başta en ufak bir bağım bile yokken yüreğimde varlığın ötesinde bir yer kazandı bu coğrafya. Berdücesi de bu sevginin bir devamı olarak girdi hayatıma.

“Söz; bir yandan acıya sürülen bir merhem gibi yaranın içindeki irini akıtıp yarayı temizliyor bir yandan da hatıraların gerçekliğinde ikinci bir yaşam alanı oluşturup acının daha da derinlere inmesini hızlandırıyor.”

Böyle acılardan sonra insanın sözle dile getirebileceklerinin sınırını daha iyi kavriyoruz. Öyle ki yaşanan acı karşısında söz söylemek bir ayıp gibi geliyor, yaşamadığın acının sözcüsü olmak bazen kendini aldatmaktan farksız. Ama söz; bir yandan acıya sürülen merhem gibi yaranın içindeki irini akıtıp yarayı temizliyor bir yandan da yazmak, hatıraların gerçekliğinde ikinci bir yaşam alanı oluşturup acının daha da derinlere inmesini hızlandırıyor. Söz hem bir şifa hem de hatıra canavarının midesini beslediği için acıyı, korkuyu, endişeyi en baştan yaşamamanın etkili yolu. Yine de kaçmanın ve yok saymanın sinsi tuzağından kurtarıyor insanı, çünkü yok saymak olanı yok etmiyor yazık ki. Yazdıysam eğer olanın yok sayılmaması, unutulmaması, olandan kaçıp kurtulunmaması için yazdım. Çünkü bir hakikati gizlemek ve onu yok saymak bizim insanımızın asırlık alışkanlığı.

KIYAMET KOPTU DA KALAN BİZ MİYİZ?

Bilge Doğan

Kıymetli babam ve iyilik timsali annemin hatırasına...

Deprem! Onca belânın içinde kalıp, elimiz kolumuz ölüm olup, nefesimiz kan kokarken bile ümidi kesmedim Yaradan'dan. Zorlukların da bizim de sahibimiz Allah. Neler yaşadık anlatamıyorum hâlâ tam olarak. Olanları anlatmaya dilim varmıyor, dilim varsa gücüm yetmiyor, gücüm yetse gözyaşım durmuyor. Ama anlatacağız asla unutmayacağız. Büyük bir yıkım yaşadık ve dirilmek için birbirimize ihtiyacımız var. Kutlu bir milletin torunlarıyız. Kendimize yakışanı yapmalıyız. Müslüman şuurun ve kanımızdaki asil kanın bizi ayıltması için dua ediyorum. Babamdan aldığım devrimci bir ruhla canlar kurtarmaya ant içip günlerce çırpındım. O olsa ne yapardı, nasıl konuşur, olayları nasıl çözerdi, tavrı ne olurdu diye kalbim ilhamla ve hikmetle doldu. Depremi ilk anından itibaren babamın ve annemin gömleğini giydim. Onlar gibi baktım, konuştum, düşünüp davranmaya çalıştım.

Depremden önceki son gün, karlı ve soğuktu. Gözünün bebeği torunu üşümesin diye pek huyu olmamasına rağmen benim evime gelmişti babam. Çünkü biz ona gitmeli, yemeli, içmeli, dinlenmeli ve kalmalıydık. Ne güzel bir gündü, torununun yanında olmasının huzuruyla bahtıyardı babam ve annem. Yağmurun “anane, dede” tatlı sesiyle geçti gün. Çok sarıldı o gün dedesine, ananesine Yağmur. Dönüp dönüp sarıldı. Ne güzel sarılıyor Yağmur bugün bize, fotoğrafımızı çek böyle, dedi babam. Çektim hem de hepsi gülümseyerek bakana kadar defalarca.

6 Şubat, sabah 4.00 suları. Gidiyor geliyor yer. Teslim oldum. Ya ölüyordum, bu ölüm anıydı ve dipsiz bir kuyuya düşüyordum ya da büyük bir deprem oluyordu. İlk depremde yaşadığım baygınlık ve teslimiyet hâli komşumun kapıyı kırarcasına vurmasıyla dehşetle bitti. “Deprem!” çığlıklarıyla ayıldım. İkinci bir deprem devam ediyordu, üzerime bir şeyler giyip inmeye gücüm yetmiyordu. Şok halinde apartmandan en son inenlerden oldum. Büyük bir depremdi, insanların can havliyle çırpınmalarına bakıyordum. Ayılmaya ve hesaplamaya çalışıyordum. Etrafta yıkık apartman yoktu. Hâlsizdim ve deprem belki bana bu kadar sarsıcı gelmişti. Son zamanlarda sıklaşan depremlerle zaten korku hâlinde olan komşularım belki abartıyorlardı, diye düşündüm. Eski bir

“Olanları anlatmaya dilim varmıyor, dilim varsa gücüm yetmiyor, gücüm yetse gözyaşım durmuyor.”

apartmandaydım, yıkılsa burası yıkılırdı. Yine de can havliyle araba binip ailemin olduğu eve doğru gitmeye karar verdim.

Yaklaşık 1 km mesafe uzaklıktaydı ailem. Biraz gidince büyük kavşakta güçlü bir apartman olan Ezgi Apartmanı'nın yerle bir olduğunu görünce yüreğime acı bir hançer saplandı. Trafik kilitlendi. Az ileride, sağımda Akın Ekmek Fabrikası'nın yanındaki apartman da yerle bir olmuştu. Aman Allah'ım, solumda şehrin en meşhur ve lüks apartmanlarından Penta Park Sitesi'nin de bazı bloklarının yıkıldığını gördüm. Allah, diyerek, acıyla bir sıtma tuttu beni. Babamlara doğru yaklaşırken yıkılan bir bina yoktu. Belki bu kısmı az vurmuştur, diye ümitlenip dehşetle ilerledim. Sulu kar yağıyordu ve sis vardı. Onların olduğu kavşağa yaklaşıncı bir toz bulutu gördüm. Apartman yerinde yoktu. Gözlerime inanamadım, sistendir diye düşündüm. Biraz daha yaklaşıncı yerle bir olmuş apartmanı gözlerim seçmeye başlayınca çıldırdım. Direksiyonunu nerdeyse parçaladığım arabayı zor durdurdum ve indim. Anne, baba çığlıklarım gökleri deldi, bayıldım defalarca, enkaza koştum, tuttular, yaralandım, düştüm, bağırdım bağırdım bağırdım... Gün ışıyana kadar böyle devam etti. Sonra biraz ayıldım. Yardım lazımdı, vinç lazımdı...

Yer, gök ağladı. Depremle birlikte olumsuz hava şartları işi daha da zorlaştırdı. Enkaz yanında tek yürek olan bizler, aileler kan ağladık. Durmadan yardım çağırısı yaptık. Gelen kepçeyle, gönüllü yardım ekip-

lerini kendi aklımız ve ilmimiz yettiğince yönetmeye çalıştık. Enkazdan gelen sesler, ilk iki gün çıkan sağ vatandaşlarımız bize umut oldu. Diğer yandan, kar, don, buz bizi mahvetti. İmkânlarımızla Ankara'dan istediğimiz vinç 2. gün akşam gelebildi. Olumsuz hava şartları ve yoğun trafikten şehrimize gelmesi yirmi saat sürmüştü. Gülcan Apartmanı'nda vincin gireceği yeri saatlerce yıktırıp hazırlattık ama vinç geldiğinde çamura saplandı. Çıkması iki saat sürdü. Bu sefer don başladı. Çalışma başlamadan durdu. Allah'ın eli izin vermiyordu. 2. gün yardım alabilen şanslı enkaz olarak konuşuluyordu oysa Gülcan Apartmanı. Ama bir kahredici azap vardı, gücümüz yetmiyordu.

Gülcan Apartmanı'nda yaklaşık 45 kişi olduğunu hesap etmiştik. 5. güne kadar ısı ölçümünde hayat var denilmesine rağmen 2. günden sonra kimseyi kurtaramadık. 4 kişi sağ çıkabildi sanırım. Enkazdan kendiliğinden kolayca çıkan Ayşe Teyze hastaneye giderken yolda acıyla çırpınarak vefat etmiş. Enkazda kalan kızının, torunlarının, eşinin acısıyla feryat ede ede kalp krizi geçirip göçmüş. Ekmel Bey, üç gün sesini duyup kurtaramadığımız Ezel'in babası, 5. Gün daha fazla dayanamayıp enkaz başında kalp krizi geçirip henüz kızı bulunamadan vefat etti. Babamın odasından sarkan yatağı, kitaplığı ve kitapları, uçuşan perdesi azaptı benim için. Enkaz kardeşim Ercan orada defalarca bağırdı, ses yoktu ama kan da yoktu, bir umut...

6. katta oturan annelerin mutfağı güney batıya doğru akmıştı, orada bir boşluktan mutfak görünüyordu. Geceleri okuyup yazan babam belki mutfakta çay, sigara içiyordur diye çok nöbet tutup bağırdım oradan. Gazeteden arkadaşları gece 3.00 gibi son yazısını yolladığını söylemişti. Bir umut, oradan belki babam kurtarıldı. Annemin yattığı odanın üst katından bir anne kız kurtarıldı sağ olarak. Vinç gelseydi belki annem de... Bunlar bizi ayakta tuttu.

Gülcan Apartmanı çürüktü. Deprem 1. günü Antep'ten gelen inşaat işçileri feryat ediyordu. Malzemelerin adlarını da vererek, en az olması gerekenin bile dörtte biri kadar, diye. Sonra maden işçileri geldi, çalışmalar hızlandı. Artık cenazelerimizi tek parça bulmak için dua ediyorduk. Onların da yorumu apartmanın dayanıksız ve bolca malzemedan alındığı şeklindeydi. Apartmanı yapan paraya düşkün avukattan bozma müteahhit vefat etmişti, aksi takdirde linç edilebilirdi.

Şehrimin güzel halkıyla tüm zorluklara rağmen birbirimize tutunduk. Ne aç kaldım ne açıkta. Elime yiyecek verildi, sırtıma battaniye sarıldı, ayağıma çorap giydirildi. Dayımlar ailecek, babamın sevgili dostları ve güzel evlatları nöbet tuttu benimle. Acıyla delirmenin eşğine geldik sonra türlü hikmetlerle donatıldık. Allah benimle hep konuştu. 2. gün enkazın orada diz çökmüş, ben annemsiz babamsız ne yaparım, diye ağlarken de böyle bir hikmet geldi yine. Doğu Türkistanlı Maraş'ta yaşayan bizlerin kardeşlik yapmaya çalıştığı gençler koştı geldi yanıma, hocam neye ihtiyacınız var, diye. Ben annemsiz, babamsız kaldım diye ağlarken bu gençlerin yurtlarından habersiz, ailesiz yılları geçiyordu.

Bu sefer oturup buna ağlamaya başladım. Büyük zincir marketler kayıplara karışmışken caddenin karşısındaki Balakan Market hep açtı ve bizler için elinden geleni yaptı. Babam herkesin olduğu gibi onların da gönlünü almış, dost olmuştu, defalarca babamı sordular. Az ilerideki fırın açtı ve elindeki tüm unu ekmek, lahmacun yapıp bizler güçten düşmeyelim diye zorla ikram ettiler. Memleketimin insanı beni doyurdu, korudu, kolladı. Adını bile bilmediğim enkazdaki kayıplarımızın aileleri, “deprembacım” diyorlardı artık bana. Enkaz yerindeki bu kardeşler, dünya ve ahirette benim kahraman kardeşlerimdir.

Günler artık asırlar kadar uzundu ve isimleri yoktu. Deprem 1. günü, 2. günü, 3. günü... Yeni bulunan cenazelere üzülmekle geçiyordu günler. Bunları anlatmaya dilim varmıyor şu an. Bir yandan diğer enkazlardaki yakınlarımız ve tanıdıklarımızdan yürek yakan haberler geliyordu. Acıdan yanıyorduk. Enkaz başından son gönüllüler ya da maden işçileri gidene kadar gitmiyordum. Yumuşak Akdeniz iklimine alışık bünyem kat kat giyinmesine rağmen donuyordu. Ama ola ki el ayak çekilince bir ses duyarım diye yine de oralarda olmayı arzu ediyordum.

5. gün akşam Bosna’da yaşayan erkek kardeşim bin bir zorlukla gelebildi. O gece nöbeti ona devredip kızımınla kaldığımız okula döndüm. Tam gece yarısı enkazdan hamile bir kadın görüldüğünü haber aldım. Hamile kadının karnı görününce sezaryenle bebek alınmış, önce yaşamıyor denmiş sonra bir kıpırtı hissedilince hastaneye götürülmüş ama birkaç saat sonra vefat etmiş. Bebek için son gücümle yardım çağırısı yaptım. Uyuyakaldım bitap hâlde. O gece 2.30’ta yani 6.gün başlamışken babamı bulmuşlar, gelip beni aldılar. Sızıyla acıyla bir sıtma tuttu beni, görmeliydim babamı. Kardeşim gelmişti ve babam bulunmuştu. Derin özlemle ve hüznle gurbete yolladığı oğlunun gelmesini beklemişti. Gördüğüm an cenneti bana bağışladı rabbim, “Allahuekber, Elhamdülillah!” nidalarıyla ve gözyaşlarıyla özlem giderdim. Bulmuştuk babamı, Allah büyüktü ve babam şehitti Elhamdülillah. Dostları, evlatları ve ailemle, yürek parçalayan “âh”larla sel olan gözyaşlarıyla sabaha doğru babamı Kapıçam Mezarlığı’na defnettik. Aynı günün akşamına mübarek anneciğimi de yatağında uyur gibi güzel şekilde ruhunu teslim etmiş halde bulduk. Yanı başında okumaktan dağılmak üzere olan Kuran’ı, hep rüyalarını süsleyen Kâbe aşkı, umre için biriktirdiği birkaç çeyrek altını da yakınındaydı. Tertemiz ve mis gibi çıktı, şehitti, Elhamdülillah. Bir süre annemle de yalnız kalıp vedalaştıktan sonra onu da götürüp şehir mezarlığına defnettik.

“Şehrimin güzel halkıyla

tüm zorluklara rağmen birbirimize tutunduk.

Ne aç kaldım ne açıkta. Elime yiyecek verildi, sırtıma battaniye sarıldı, ayağıma çorap giydirildi.”

Kâinatı Allah idare eder, amenna. Babam ve annem hakka yürümüştü. Tekerek Yolu, Gülcan Apartmanı’nda. Paraya düşkün bir avukatın tüm malzemelerden çalarak yaptığı ve depremde tuzla buz olan o enkazda. Ailemi kaybetmişim, evimi kaybetmişim, kızım hastaydı. Maraş’tan gitmek istemiyordum. İlk günden beri şehrimi bırakamam, babam öyle isterdi deyip durdu yüreğim. Türk Müslüman olduğuma, bu felakete bu topraklarda tutulduğuma tüm acıma rağmen hamd ediyorum. Acılar ve

sancılar bu dünyaya ait, onlarla yaşamaya ve onları sevmeye ihtiyacımız var. Müsterih olmak için çaba gösteriyorum; Allah bizi bırakmaz, diyorum.

Annem ve babamla o evde ben de ölebilirdim, yüce bir makamı kaçırdım belki de... Enkaz başındaki günler, ölümler, deprem kardeşlerim olan aileler ile tek yürek olup yapılabilecek her şeyi yapmak için canımızı, kanımızı feda etmeler, feryatlar, figanlar, kızımın da bazı günler benimle enkazın yakınında beklemek zorunda kalması, kan revan, çamur, kar, yağmur, don derken iklimin de vurması... Talih böyle diyoruz ama tedbirsizlikler, ihmaller, ihmalden sorumlular... Maraş'ım, güzel şehrim. Halkım, güzel insanım yüreğimi acıtır şekilde iyi yürekli. Bu öyle derin bir acı ki depremi, bizleri unutursanız, birkaç ay sonra bir şey olmamış gibi davranırsanız ülkecek çürür gideriz... Allah bana güç ve sıhhat verirse ailemin topraklarında yattığı şehirde yaşamaya devam edeceğim.

Delirmenin eşliğindeki cinnet haliyle, inancın nuru arasında gittim geldim günlerce. Türlü eziyetlerle bir helak yaşarken yüzlerce hikmetle dayandım deprem dehşetine. "Allah bizi bırakmaz" dedim ve her şeyi O'na anlatıp dua ettim; şikâyet etmedim, kırılmadım, kızmadım olanlara. Belirsizlikler denizinde uykuları yitirmişken aslında hep yapmam gerekeni yapıp, "Allah'ım sen tayin et" deyip rahatladım. İsyarla değil asla imanla "ölmeliydim ben de..." diye çok ağladım. Kızıma baktım, sonra etrafıma. Çok kötüler hayattaydı hâlâ ve bir de bu çoluk çocuğa, kalan masumlara bakıp koruyacak insanlar kalmıştı, en iyiler huzura kabul edilmişti. İnancı, tevekkülü ve Yaratanı çoktan unutmuşuz, bu felaket ayıltır inşallah bizi. Bu acıyı unutmamaya yemin ettim. Maraşlı bir Müslüman Türk olduğum, ailemin evladı, sevdiklerimin Bilgesi olduğum için bir daha hamd ettim.

Enkaz başında asırlarca uzayan günlerde nöbet beklerken yüreği taş devrimciler döndük evet. Cenazemizi apar topar gömdük. Başsağlığına kimse gelemedi. Yerimizde, yuvamızda yoktuk. Acılıyızdır diye bir kap yemek kimse getiremedi. Namazımızı kılıp, tesbih çekip, Kuran okuyamadık, ferahlayamadık. Ölüm hâli ve sonrası olması gerekenden çok farklıydı. Her şey ne kadar tuhaftı ve hızla değişiyordu. Hayatta kalma, barınma, hastalıktan korunma, nasıl hayata devam edeceğini düşünme ile parça parça savrulduk. Böyle mi olmalıydım annemi, babamı toprağa emanet ettiğimde? Hayret ve gam içinde kaldım. "Babanın kokusunu alayım" diye sarılmıştı Hatice Teyze boynuma, böyle olmalıydı, babamı ve annemi konuşmalı, anmalıydık günlerce. "Kimsesiz kaldı bu çocuklar" diyerek rüyasını anlatan dayımın yanında, buna yanmalıydık uzun uzun. "Sarı Ahmed'im..." diye başlayan halamın ağıtını uzun uzun dinlemeliydik. Annemin güler yüzünü ve iyiliklerini anlatan mesajlar yerine yüz yüze sevdiklerimizle bunu konuşup hem ağlamalı hem gülmeliydik. Cenazesi olmak demek, yüzyıllardır bu değil miydi geleneğimizde. Ne kadar tuhaf ve zordu. Aniden oldu, değişti her şey.

Telefonla bile konuşacak dermanımız kalmamıştı uzaklardaki sevdiklerimizle. Doya doya ağlayamadık, hıçkırıklarımız boğazımızda düğüm olup kaldı. Kayıp büyüktü; tarifi, benzeri, eşi yoktu böyle bir acının. Onlarca belirsizlikle kalakaldık. Güzel atlarına binip giden sevdiklerimizin yerinden emin ancak yaşanmışlıklarla/daha çok yaşanmamışlıklarla yüreğimiz paramparça. Açlıktan, parasızlıktan, yokluktan korkmadık bilakis her bir nefese, sığındığımız yuvaya, boğazımıza giden lokmaya, temiz suya binlerce kez şükrederek, kıymetini bilerek sarıldık. Çok şey ummuyorduk dünya denilen gaileden fakat kayıplar belimizi büktü. Bundan sonraki günlerimizi Allah'ın rızasına emanet edip O'na sığındık. Sevdiklerimizin yanımızda yoldaşımız olamayacağını bilmek sızısı içimizde dayanılmaz bir acı. Babam olmadan, annem olmadan diyorum... Gençecik bir sürü bildiğim o güzeller olmadan diyorum... Uykularım onlarca kâbusla bölünüyor. Boğazımda bir yumru, acı bir ağı deprem mirası olarak ömürlük misafirim.

Söyleyecek çok sözüm var ancak mecalim yetmiyor. Sana, bana, ona, hepimize ölüm var, diyorum. Eskisi gibi olmayacak hiçbir şey. Her şeyi öğrendiğim babam, iyi insan olmanın dünyadaki karşılığı annem yanımda yok. Kızım Yağmur görmeden ağlıyorum. Böyle olsun istemezlerdi biliyorum, ben en iyi şekilde Yağmura bakmalıyım, öyle isterlerdi. Anlatmadım hiçbir sıkıntımı ama annem bilirdi, hep üzülür dua ederdi, ömrünü bize adamıştı. Yüzüme övmezdi hiç ama babam gurur duyardı benimle; dua eder, gizlice ağlar, hep gözünün önünde olmamızı isterdi. Şimdi, dönecek evimiz yok, bu dünyanın gurbet olduğunu biliyoruz ama yine de yersiz yurtsuz kalmak yüreğimizi acıtıyor. Memduh hocamla, Hasan amcamla, İsmail hocamla babamı konuşsak, mezarının başında ağlaştık teselli olurdu kanayan yüreğime. Nalan Teyzeyle, annemin biricik dostu, kardeşi, sırdaşı ile halleşsek belki şifa olurdu özlemime. Esra'yla sabahlara kadar konuşsak, Gökçe yanımda olsa bari diyorum. Yaramızı sarmak için dost muhabbetinden bile mahrum bıraktı bu felaket bizi. Şehrimizi kaos bürümüş, ne zaman görürüz tekrar, görsek de nasıl buluruz belli değil. Başka yer istemem Maraş'a dönerim, diyordum. "Maraş o Maraş değil" artık diyor hocam. Uzağa gittik, emin bir yere sığındık ama bütün acı ve özlem içimizde. Kızıma bakıyorum, seni veren Allah'a kurban olayım gözümün bebeği Yağmurum, diyorum kalkıp yemek yapıyorum. Dünyada olduğuna göre hâlâ Bilge'nin yapacakları vardır demek ki, diyor Abdullah abi. Kaktüs değiliz ya bizim de sıramız gelecek. Bosna'nın güzel dağlarında bir kulübede yaşayıp ömrümü tamamlayıp göçeyim, diyorum. Sonra güzel ülkeme bakıp dönmeliyim, kızım orada okula gitmeli, yeniden orada yuva kurmalıyım, diye araştırmaya başlıyorum. Çok şey istemiyoruz, Allah'ım sen kolayla. Pes etmedik, Sen öyle istedin ki burada kaldık, korkmuyorum, yeniden doğacak güneş, sevgi iyileştirecek bizi biliyorum. Peki nasıl geçer bu dünya başımıza yıkılmışçasına omuzlarımıza binen yorgunluk? Öksüzlük ve yetimliğe ilaç var mı? Şehit yakınları olmak bize kutlu bir miras elbet ancak yakınlarımızın bu hazin göçüşleri

bize yürek yangını, dayanılması ve sabredilmesi zor bir sınav. Âlemlerin Rabbinden medet istiyoruz... Kayıplarımızın ruhları şad olsun.

Ahmet Doğan İlbey, babam. Kelimeleri; acıma teselli, yaralarımı ilaç, haykırmak istediklerim, milletimin töresi, inancı, gözyaşı, İslam dininin gür sesi, benim varoluş hikâyem, gönlümün tesellisi... Babam kirliliğe karşı mukavemetli durabilmek için dostlarına, okumaya ve yazmaya sığınmıştı. “Kimi başında taçla doğar, kimi elinde kılıçla. Ben kalemle doğmuşum. İnsanlar kıyıcıydılar, kitaplara kaçtım. Kelimelerle münisleştirilmek istedim düşman bir dünyayı” diyerek âmâ üstadı gibi idraklere zulmeden kıyıcılardan uzak durdu. Müslümanca yaşadı ve öylece göçtü.

Kelimelerin sahibi onun kalemine ruhundan üflemişti ve vecd ile göçtüğü ana kadar yazmıştı. Bu yazma aşkı, daktilo tıkırtılarıyla geçen güzel çocukluğumdan başlayıp depremden önceki akşama kadar devam etmiştir. Genç yaşlarında kıymetli dostlarını tanımıştı ve ikinci yeni bir hayata başlamıştı. Derdinin dermanını okumak ve yazmakta bulmuştu. Kendi ifadesiyle, “Sokağa çıkıp haydut olmaktansa, yazmayı denedim.” Okuduğu ve yazdığı odasından pek az çıkardı, onun gücü türküler eşliğinde yazdığı yazılardaydı. Hakikat aşkına anlamlı hüznü, dostperest yüreğiyle bir sürü insanın yoluna ışık oldu. Bu yazma aşkı, son gecesinde de benim evimde rahat edemeyip evine, kutlu mağarasına, yollayacağı son yazı olacak eserini gönderme sancısıyla erkenden dönmesine sebep olmuştu. Ciğerparemiz, masum, güler yüzlü annem; genç yaşta birçok bela fenasını gördüğüm yaşamımda iyiliğin yaşadığına inanma sebebim, kutsal yanımdı. Babamla annem el ele hakka yürüdü. Onlara evlat olmayı bana nasip ettiği için Yaratana hamd ediyorum. Onlara evlat olmak yeryüzünde kalan son bah-tiyarlığım. Şahsı, yüksek fikirleri, duruşu, nezaketi, asillğine hayran bırakan babam ve iyilik timsali annem için ağlıyorum.

Bu acı dinmez, gittikçe çoğalır, bu hasret dünya durdukça yerinde, gök kubbe döndükçe başımda döner döner yakar yüreğimi. Olanda hayırlar eyleyen Rabbim, özleme ne çare? Babam “mâveraî bir özlem” diye tanımladığı hüzünlere bıraktı bizi. Biz de hakikati onun kendini bulduğu hüznünde buluruz ve dayanırız bu özleme. Tevekkülü kuluna emreden rabbim idrakimi genişlet. Böyle bir babam ve annem olduğu, onca insan muhabbetle onları andığı için şükür sahibiyim. Bu mirasa beni eriştiren Rabbime hamd ediyorum. Aynı anda öksüz ve yetim kalmak bir nimettir anlayana fakat özlemleri bir parça dinse... Türlü güzelliklerle, sırlarla aynı zamanda çilenin diyarı bu topraklarda benim payıma 37 yaşında hem öksüz hem yetim olmak düştü. Medet ya âlemlerin Rabbi!

Not: Bu yazı; eksik, yarım, boğazında bir yumru, karnında bir han-çer saplanmış şekilde kan damlayan bir yazıdır. Affınıza sığınıyorum.

BAHARA AĞIT

sadece ayaklarımın sığabileceği bir yerdedim
birbirine geçmiş balkonlar ve cam buğusu
duraksamadan saydım

birer birer
ikişer ikişer
üçer üçer

tuğlalar dağınık kör nokta
uzatsam elimi boşta kalacak
uzatsalar ellerini. boşluk
ah görünmezliğim
yaşadın ve gördün
bu sensin binlerce ihtimalin arasında
ve binlerce ihtimali yok eden
iyi günler dile bana
iyi günlerim kireç tozu buğday yeşili

halesi yırtıldı ayın, en katı haliyle kar
ama bahardı ama çiçek açmıştı ağaçlar
burası bir vadi yalpa, huzursuz
kumdan şehirleri çocukların
çeltik tarlası. su ve balçık lavrası sivrisineğin
geceledi fırtına kavislerin üzerinde
bir daha uğramadı meltem

örülsün saçım yolculasın beni anneler
içinde yaşamadığım mevsimden
güzel gözüküyor şehir
eksildim ne siyah ne beyazım

ama bahar ama çiçek açmıştı ağaç
erken öldünüz
zakkumlar nergisler
sayıyorum
dörder dörder
beşer beşer
birer birer

YASEMİN ZENGİN

MERDİVEN

Yıldız Ramazanoğlu

Peki cevap veriyor mu bu duvarlar sana?

Vermez mi tabii ki veriyorlar başımı da okşuyorlar.

Maraş'a kuş gibi indim, anonslarda aksanı İngilizceye kayan genç kaptan bizi hiç sallamadan yere indirdi. Bulutlar da güneş ışıklarıyla ülfet içindeydi, öyle ürktücü bir toplama yoktu. Gece kedim Alaca bacağıma başını koyup uyuduğundan kıpırdamamıştım. Derin bir uyku imkansızdı çünkü aklım hareketsiz bacağımdan bir türlü uzaklaşıp da kendini bırakmıyordu uykunun derin remlerine. Kedi olmasa da uyuyamazdım, sabah gün ağarmadan gerçekleşecek uçuş için ezandan çok önce evden çıkmam gerekiyor çünkü. Çalar saati duymazsam, uçağı kaçırsam korkusu zihnimi, bedenimi esir alır erken uçuşlarda. Kadıköy'den bindiğimiz havaalanı servisinde herkes uyukluyor. Zorunluluk yok ama yolcular maskeli, geçmek bilmeyen virüs salgını temkini berdevam. Dünyayı esir alan bireyi sadece güçlü bir mikroskopta görebiliyoruz, gözleri ve iri etli üç beş uzun anteni var. İnsana yerleşip huzur içinde yaşamak istiyormuş. Bizler için biraz sıkıntılı ama hayat arzusu her canlının nüvesi. Dolambaçlı yollardan Göztepe'ye geldik. Otobüsümüzde boş kalan son koltuklar için rüzgârda sallanarak bekleyenler var. Sancaktepe'den Kavacık'tan geçmiyor muyuz, güzergâh mı değişmiş? Ben nereye şimdi, birkaç kitap imzalamaya mı yoksa mutat memleket özlemi delirmesi mi? Dev çadırda binlerce kitap el değiştirecek. Kitapların büyücü gibi bizi tütsülemesi bir yere kadar, sokakları caddeleri dolaşmak daha iyi, hayat gürüldeyerek akıyor her kavşakta. Şoföre sürekli soruyorum, asri mezarlıktan geçiyor muyuz, yolumuz oralara düşüyor mu, mezarlık şehrinde sizin de adresleriniz evleriniz bedensiz ruhlarınız var mı? İkametleri ezberden bilir misiniz; mesela dedeler, nineler, amcalar kuzenler bir de baba var bizden. Markasi otel. Odanın içinde kalın üstelik yatağa yakın bir sütun var, bir de duvara bakan pencere. Kalp sıkışması, dur tamam, sorarız değiştiririz, gerekirse külliyen çıkıp gideriz. Eşyaları topladığım gibi aşağıya, bana Ahır Dağı'na bakan bir oda...Yer yokmuş o zaman, yer çıkana kadar lobideyim, çünkü o dediğim dedik sütunla geçinip gitmem çok zor, bir gece bile olsa. Meğer hemşerilerim günlerce yaşam üçgenlerinde sabırla bekleyecekmiş. Zaman doğru-

“Zaman doğrusal değil döngüsel akıyor ve az sonra, üç gün üç ay sonra gelecek yıkımdan habersiz, odada sıkışıp kalıyorum.”

sal değil döngüsel akıyor ve az sonra, üç gün üç ay sonra gelecek yıkımdan habersiz, odada sıkışıp kalıyorum. Sırt çantamı lobiye bırakıp fırladım ne aradığımı bilmeden. İmza vaktinden bir saat önce fuara varsam olur, kitap dağlarından önce şehri görmek şifa olacak. Dediğim dedik sütunun karabasani beni evirip çevirip sokağa attı. Bir işaret bekliyormuş gibi caddeye çıkıp sağa sola doğru sürüklenmeye başladım. Yeşil pantolon, siyah keten tunik ve sarı çerçeveli gözlükle kalabalığa karıştım. Çerçeveyi su yeşili istesem de aranan

renk, marka elinde olmayınca, sarı gömlekli adam, olana ikna eden her yetenekli esnaf gibi beni sarının ruhuma iyi geleceğine ikna etmişti. Kalabalığa karıştım dedimse öyle İstanbul boğuntusu gibi değil, ferahfeza mutluluk verici bir kalabalık. Sakin, huzurla yavaşlayan bir şehir. Gençlerin yüzünde şehrin anasını ağlatma öfkesinden çok, içinde mutmain bir cüz olma ruhu var. Ulu Cami'ye doğru giden ayaklarım. Cuma saatinde yoldaki kanepelerde oturan bazı adamlar olması normal, özgürlük var, nasibi olan gider. Tam o vakitte rızıklar dağıtılıyor derdi anneannem, herkesin kendi bileceği iş. Sabah namazındaki maddi manevi lütufları da kaçırmışlarsa, sızlanmaları hak değil. Kadınlar da mağazaların önünde sabırla cumadan gelip dükkanları açacak adamları bekliyorlar. Tantunici, çörekçi, dönerci gibi birkaç yer açık; ama beklemek örfe, adaba daha uygun. Sabah ezanı kapıyı çalan apartman görevlimiz aklıma geldi. Apartmanın iki karış toprak alanında serpilip büyümüş, azimle kök salmış nar ağacımızın meyvelerini toplayıp yirmi daireye bölüştürmüş, gün doğmadan dağıtıma çıkmış. Hey Ya Rabbim gündüzler torbaya mı girdi? Balkondan gözleyerek her anına şahit olduğumuz sihirli meyve. Kuru dallar, yapraklar, çiçekler, sonra rüzgâr, yağmur, kar, kış, kıyamet, çiçekleri ürküten gök gürültüleri, dolu, sis, karanlık. Güneş ve kanlı ay tutulmaları, taneleri tırtıklayan kuşlar, böcekler, dallara tırmanan kediler derken... Çiçeklerin dökülüp halı gibi yerlere serilmesi, bizim sihirli pıtırıcıkların küçücük yeşil boyunlarını uzatması, sonra gittikçe irileşen yemyeşil ham meyvenin, yoldan geçen serseri koparıcılarının ağzını burması, nihayet olgunlaşıp ateş gibi kızarması ve zenginden alıp fakire dağıtırken nar ağacının önünde soluklanan kısık gözlü nur yüzlü Nihal teyzenin sesi: sizin narlar nar gibi kızarmış, incecik dallar nasıl taşıyor bu ağırlıklarını, hikmetinden sual olunmaz, ibretimizi aldık gidiyoruz. Bastonunun Devrek'teki bir akrabasından hediye olduğunu hepimiz biliyoruz; sormayan, nazar etmeyen kalmadı çünkü. Kaç kere kaldırımdan yola inerken bastona rağmen düşmüşlüğü var. Bizim ağaçta sonra yine sararıp solmalar, üzerinde börtü böcek için bırakılan ağzı açılmış son kırmızılar, ardından yine yaprak döküp sessizliğe bürünmeler. Uykudan geldik buraya, her gün uyutmayan bir olayımız var çok şükür. Ulu Cami o kadar da büyük değil. Nereden çıkıyor yüzlerce insan, seferberlik var sanki, çıkışı izliyorum bir köşeden, öldükten sonra dirilmişler gibi bir akış. Mahşeri kalabalık. Şehrin bütün erkekleri güvercinler misali bir anda dağılıp gitti. Güneydoğu turu yapan otobüslerin içinden çıkan sayısız kadın, pul biber, salça, tuzlu çörek, tarhana, fıstık ezmesi dolu çantalarını bırakıp camiye ziyarete koşuyor. Maraş Akdeniz şehri ama bir yanıyla da Güneydoğu'ya karışıp tuhaf bir gizeme bürünmüş. Defalarca yıkılıp yapılmış bu şehirde, nasıl bir büyü varsa kızlar altınla tartılır,

“Bazen halının desenleri de konuşur, içinden bana göz kırpan kadınlar çıkar. Ben de onlara kırparım.”

altın kemer diye som bir gerçek var. Namaz için yönelmişken Ulu Cami fikri birden sönülmendi, şöhretli ve rağbet edilen mekânların dışında bir yer bulmak iyi gelecek fikri parıldadı durduk yere. Zihnim kadim camiye yürürken ayaklarım karşı kaldırıma geçti bile. Az ötede Bahçelievler Cami. Giriş kat erkeklerle, ferah, sade, zarif. Sonra kadınlar! diye bir tabela. Genelde aşağılara, izbelere, kuytulara, karanlıklara, penceresiz diplere yollayan tabelaları görünce o mahfilî terk ederim. Kalp dayanmıyor, korku ve sıkıntı ibadet için gerekli haşyeti alıp götürüyor. Bu sefer ayaklarım hiç duraksamadı nedense. Merdivenleri şevkle inerken gözüm loşluğu hoşluk, karanlığı huzur olarak algıladı. Aşağıda zayıf, bir lokma kalmış, yaşı belli olmayan, duvara dönük Selma. Selma'yımış adı.

Merhaba. Zihnim sizin için Nursaçan diye bir isim uyduruyor. Nerelisiniz turla mı geldiniz yoksa?

Maraşlıyım.

Ben de, ama uzaklarda oturuyorum.

Vatanını sevmek peygamber ahlakı. Mekke'den kovuldu da nasıl özleyip geri döndü. Ne güzel fatihti o.

Evet zarif, adil ve kalpli biri.

Ben buraya Doğukent'ten konuşmaya geliyorum. Abdülhamit Cami'ne de gideceğim bir gün ama param olmadığından oralara yürümeyi gözüm yemiyor, yokuş yukarı çıkarım çıkmasına da havalar biraz serinlesin, güneş hırsını alsın hele. Eşim ve çocuklarım beni hiç dinlemezler. Başımı alıp yürüyerek buralara gelirim, ama param olmayınca otobüse binemiyorum. Buraya iner, gözyaşımı akıtır, halimi arz ederim.

Kime arz ediyorsunuz?

Duvarlara.

Peki cevap veriyor mu duvarlar?

Vermezler mi? Ben onları neden severim, çünkü cevap veriyorlar. İçerilerden çıkıp gelirler, başımı dahi okşarlar. Ellerinde laleler, sümbüller, mevsimine göre ne açmışsa demet yapıp getirirler. Ne varsa duvarda var, toprağın kokusu burada. Bazen halının desenleri de konuşur, içinden bana göz kırpan kadınlar çıkar. Ben de onlara kırparım.

Sümbül değil ama bir karanfil kokusu yayıldı etrafa. Sonra tarçın, vanilya, pasta yapan mı var buralarda acaba? Peki leylak da neyin nesi. Korkmalı mıyım? Sanırım inanmaz halime kırıldı biraz.

Uzun süre bakarsan görürsün, iyice bakman lazım.

MAVİ BÜFE

Cihan Aktaş

Sanki daha çok soğan kabuklarına özgü bir yetenekti, bir sürü engeli aşarak olmadık yerlere yapışmak. Kırmızının farklı tonlarında birkaç kilo soğan duruyordu balkondaki dolapta. Bundan böyle, bir zamanlar yaptığı gibi kumaş boyama işine giriyordu belki. Bunu düşünür düşünmez, içinde baş gösteren boşluğu çulla çaputla kapatma korkusuna kapıldı, bir zamanlar başına gelmişti bu.

Kabuğu terliğinden ayırmayı başarıp çöp kutusuna attı, sonra masanın üzerindeki ruloları bir bez torbaya doldurdu. Yazdan kalma bir kış gününü evde geçirecek değildi ya... Markete uğrayabilirdi; kocasının aldığı karnabahar bozuk çıkmıştı. Ruloları bir çöp kutusuna bırakmadan önce, çevre yoluna paralel uzun parkta birkaç tur atabilir veya doğrudan yukarıya, güvercin sofrasına giderdi. Evine yakındı uzun park ve hemen her zaman ıssızdı, kızını arar, müsait ise kararını anlatırdı. Dünyanın öteki ucundaymış gibiydi kızı birkaç saat uzaklıktaki şehirde, günün hangi saatinde ararsa arasın, arkasından atlı kovalarmış gibi soluk soluğa bir vaziyette konuşurdu. Kendine göre ihtimam göstermeye çalışıyor, hafta sonlarında görüntülü arıyor, arada bir internet yoluyla hediye paketleri gönderiyordu. Paket yollayacağı zaman sor canım neyin lazım olup olmadığını, diye tembih etmeliydi. Uğraşamıyordu sonra. Keçiboynuzu pekmezi bozuk çıkmıştı. Açar açmaz fotoğraflamalıydı, şimdi itiraz etse, sıcakta bırakmışsınızdır, derlerdi.

Apartmanın girişinde bina görevlisinin, anaokuluna giden oğluna rastladı, saçlarını okşarken derslerini sordu. Resimli hikâyelerinden birine ilham kaynağı olduğunu hiç bilmeyecekti bu çocuk. Ruloları ona vermeyi geçirdi içinden, fakat yakınlarındayken kurtulmuş olmazdı ki zihni... Sanal evrenden arazi kiralyor girişimci insanlar, çocuklar siber uzayda cirit atıyor, sizin emsalsiz soğan kabuğu renklerin bir tıklamayla elde ediliyor, demişti fütursuzca, yayınevine yeni gelen editör. Yirmi yıllık hukukun hatırımı çiğnemek ağır gelmişti de genel yayın yönetmenine, bir tıfılı sürmüşlerdi öne.

Bir o kaldırım bir bu kaldırım yürüdü çöp kutusu sızıntılarına basmamak için ve dar bir aralıktan uzun parka indi. İssiz mi diye kolaçan etti, yaşlı bir adam ve erkenci bir anne ilişince gözüne, rahatladı. Yaşlı adam bir girdide kayboldu, bebekli anne başı telefo-

“Sanal evrenden arazi kiralyor girişimci insanlar, çocuklar siber uzayda cirit atıyor, sizin emsalsiz soğan kabuğu renklerin bir tıklamayla elde ediliyor, demişti fütursuzca, yayınevine yeni gelen editör.”

nuna eğik vaziyette yakınlaştı. Bebeğin yüz hatları, kitaplarından birinden fırlamış gibi tanıdıktı. Yuvarlak yüz, badem gözler, minnacık çene... Annesinin ilgisini çeker miydi rulolar? Göz göze gelmeye çalıştı kadınla, olmadı. Böyle bebek arabasıyla giderken nasıl da aklını veriyordu ekrana, hayret! Bu parkı çekici kılan yanı inişleri

çıkışlarıydı. Çocuklaştı, atlaya zıplaya yürüdü bir süre, kayboldu bir sapakta, sonra karmakarışık yazılarla rengini yitirmiş bir duvarın önünde buldu kendini. *Biten bizdik biz İsteddiğiniz yerde kapışalım* Burak Özge Insta Doğuş...

Bunca aşk acısı çeken Burak'la Özge hemen buralarda olabilirmiş gibi etrafa göz gezdirdi. Sonbahar günlerinden kalma bir meşe yaprağı ilişti gözüne, içi sızladı. Boyama kitabı hazırladığı yıllarda en sık kullandığı yaprak türüydü. Renkler üzerine fikri olsun çocukların diye kitabın sonlarında renkli birkaç sayfaya yer verirdi. Fena kazanmıyordu o kitaplardan ama emeğinin göze görünmediğini fark ettiğinde, masal veya hikâyenin ağırlık kazandığı kitaplara yönelmişti.

Uzun parkın öteki kapısının önünde kararsızca durdu. Vazgeçmişti kızını aramaktan, rulolardan bir an önce kurtulmak istiyordu. Semte adını veren şairin heykelinin bulunduğu cadde, yukarıdaki meydana doğru uzanıyordu. Heykeli her gördüğünde şair adına sinir oluyordu: Orantısız, çirkin, baştan savmaydı. Kızı olsa, sen de huy-suz bir ihtiyar olma yolunda ilerliyorsun anneciğim, derdi.

Torbasını kenarına asmaya layık çöp kutularından ilki caddenin karşısındaki sokaktaydı. Temiz, tertipliydi. Şu var ki sokağın köpekleri hurdacıları yaklaştırmazdı yanına. Mütereddin adımlarla meydana doğru yürürken, önüne çıkan bankamatikten birkaç yüz lira çekti; kartla alışveriş etmezdi pek. Dörtüyla vardı, sola saparak yokuş aşağı inen caddede ilerledi. Evine götüren sokaklardan birini geçtikten sonra aktara girdi. Yaban mersinlerinin yağlı oluşu dikkatini çekti, anlam veremedi, tereddütle tezgâhın üzerine bıraktı paketi. Herkes alıyor, bir siz sordunuz, dedi çocuk, suçlar gibi. İçinden, ne yani, hiçbir şeyi de sorgulamayacak mıyız, diye söylenerek çıktı aktardan. Cadde üstündeki çöp kutuları sokaklardakine göre daha temiz paktı ama yanı başlarındaki market ve dükkânlar tarafından ele geçirilmiş gibiydiler. Bir de kalabalıktı cadde, hani, torbayı kimin aldığını fark edemeyebilirdi. Evine götüreceği bir başka sokağa saptı ve bir iki dakika içinde kuaförünün bulunduğu apartmanın önünde buldu kendini. Salonunda hep Cengiz Özkan türküleri dinlediği kadının, müşteri yokken balkona çıkıp sigara tütürme alışkanlığı vardı. Balkon boştu şimdi, müşterisi vardı demek. Görsün istemezdi, hayrola, gelmez oldun, kaşlar çalıya dönmüş, diye serzenişte bulunurdu.

Tam da kuaförünün çalıştığı odanın tülle örtülü penceresinin karşısına düşen çöp kutusuna yöneldi cansız adımlarla, temiz paktı etrafı. Birkaç adım kala durakladı. Güneş ışığı kırpıntılarını emmek için bir kenara yayılmış siyah bir köpeğin dışında kimseler yokken, yaşlı bir çift belirmişti sokağın öteki ucunda, alışveriş arabasıyla; hemen arkalarında da genç bir anne bebek arabası ve küçük kızıyla göründü. Anne çizimlerini fark edip alsa, işine yarardı çocuğun.

“Çocuklaştı, atlaya zıplaya yürüdü bir süre, kayboldu bir sapakta, sonra karmakarışık yazılarla rengini yitirmiş bir duvarın önünde buldu kendini.”

Sonra takip ederdi onları, nerede oturuyorlar, bir fikir edinirdi. İyi işte, balkon da boş, diye yüreklendirdi kendini ve bir hamlede astı torbayı kenardaki çıkıntıya. Alelade bir bez torbadan taşan rulolar, çöp kutusu kenarına asılıyken bile merakı uyanan birinin olmalıydı.

Mutlu muydu, değildi. Yüzünü kaplayan acı gülüş, bebek arabasının yanından geçtiği anlara denk gelmişti. Battaniyesinin gerisinde kaybolmuş bebeğin kalın bir mantoya bürünmüş annesi iyiye yordu gülüşünü, karşılık verdi. Kızı da katıldı bu gülüşmeye. Yorgun, uykusuz bir hâli vardı ama nezaketi elden bırakmıyordu. Hemen ardından, görür gibi oldu; uzattı elini torbaya ama dokunmadan geri çekti. Haklı bir vesvese, diye düşündü, bebeği, küçük çocuğu var. İlerlemişken geri döndü, askıdan aldı torbayı. Sonra da az gitti uz gitti; bir masalın akışında bebeğin annesini derin bir uykuya yatırmış, sincaba çevirdiği bebeği de bir meşe ağacının dallarına oturmuş leylek yuvasına göndermişti ki evine giden sokağı diklemesine kesen ilkokul sokağına girdiğini fark etti. Gelgelelim o yönde yer alan ilk çöp kutusu da kedilerin savaş meydanına dönmüştü. Doğrusu içi elvermezdi çocukların türlü türlü atığın dört bir yana saçıldığı o çöp kutusuna dokunmasına; yürüdü geçti. Bir sonraki kutu tıka basa kartonla, mukavayla doluydu, bir tür temizlik sağlıyordu böyle bir doluluk, ama herhâlde kaybolurdu ruloları bunların arasında.

Hızlı hızlı yürüyüp sola saptığında, orta yerinde gelip geçenin güvercinlere yem veya ekmek kırıntısı ikram ettiği, bozarmış çimlerle kaplı boş arsa çıktı karşısına. Küçük bir halı büyüklüğündeki tahta sofraya üşüşen kuşların yanı sıra kaldırımın hemen kenarına yerleşmiş, mavi seyyar büfe için de arada bir yolunu bu arsadan geçecek şekilde değiştirirdi. Başlarda sadece kuşlar için gelirken, zaman içinde büfe tarafındaki konuşmalara kulak kabartmak olmuştu gayesi. Güvercinlere darı serperken, kaldırım kenarına veya taburelere ilişmiş büfe ahalsinin gelecek seçimler üzerine yorumları, neyin hangi markette daha ucuz olduğuna dair tavsiyeleri, memnuniyetsiz çocuklarından şikayetleri, ucundan kıyısından kulağına erişirdi. Büfe sahibinin emekli bir postacı olduğunu da bu yolla öğrenmişti. Çokça kafe vardı ama tek bir kahvehane yoktu semtte. Bu yüzden belki, gün ortalarında etraf dükkânlardan köfte ekmek yemeye gelen işçilerin yanı sıra, molaya ihtiyaç duyan yaşlıları da içine alacak şekilde, güvercin sofrasına kadar genişlerdi sohbet halkası. “Otuz beş kuruş için kavga etti kadın markette,” diye bir cümle duymuştu geçen hafta, sonraki günlerden birinde de karşıt görüşten iki kişinin akıllı uslu tartıştığını fark ettiğinde, tebrik ederim sizleri, diye söze girmemek için kendini zor tutmuştu.

Otuz sene önce birkaç kooperatif sitesinin inşasıyla başlayıp planlı bir şekilde büyümüş bir yerleşimdi burası; caddeleri, sokakları genişti; çok sayıda parkı vardı. Büfecinin kenarına yerleştiği arsanın,

Almanya’da yaşayan bir ailenin miras çekişmesi yüzünden öylece boş kaldığını duymuştu kuaföründen.

Epeyce güvercin, iki de martı vardı sofrada ve büfede de sahibi dışında yalnızca, ellerini çay kaynayan tüpe uzatarak ısıtmaya çalışan yaşlı bir adam olduğunu gördü. Hava yazdan kalma gibi olsa da sert bir rüzgâr arada bir hatırlatıyordu mevsimi, şimdi olduğu gibi. Çantasından şalını çıkardı. Büfe ahali için yetersiz bir ısı kaynağıydı piknik tüpü, böyleyken, oradan güvercin sofrasına doğru bir sıcaklık yayıldığı hissine kapıldı.

Büfedekilerin bir kısmının bakış alanına giren çöp kutusu temiz, pak görünüyordu ama oraya asamazdı torbasını, olur da dayanamayıp etrafında dolaşırsa, bu kadın ne geziniyor buralarda, diye düşünülün istemezdi hakkında. Büfeciyle geçerken üç beş laf edecek şekilde yakınlık kurmanın bir yolunu bulamamıştı bugüne kadar. Yaşlı başlı bir kadın sayılırdı artık bir iç rahatlığı vermeli değil miydi bu? Salmıştı kendini iyice, daha yemek yapacaktı, ama sanki tarafsız

bir konuma sahip, aynı zamanda eli yüzü düzgün bir çöp kutusu bulmak istemezmiş gibi harcıyordu zamanını. Az gitmiş uz gitmiş, derelerde tepelerde defalarca kaybolup bulunmuştu, yetmez miydi? Daha kabak alacaktı, yok, karnabahar. İleri geri gidip geldi bir süre ve sonunda çaresizlik içinde, büfe sokağının kendi evine doğru kıvrıldığı noktada yer alan çöp kutusuna yöneldi.

İşte, kurtulmuştu rulolardan. Bir kitaba dönüşememişlerdi ama canı sıkılan bir çocuğu oyalayabilirdi bir süre. Teknolojiye ayak uyduramamış, buna heves de etmemişti. “Öte evren” denilen sanal evrende gemiyle okyanusta dolaşır gibi yapabirmiş veya adalarda kendine bisiklet yolu kiralayabirmiş filan...

Evren şu hâliyle de geniş, hayal dünyası zengindi. Bir ucunda geniş bir basketbol sahası bulunan bir parkı boydan boya katederken dağları tepeleri aşmış, ovalardan geçmiş ve arka kapıdan bir kez daha güvercin sofrasının sokağına çıkmıştı. Rengi bozarmış çimlere yöneldi, yine. Bir grup siyah güvercin, tahtaya bırakılmış kuru ekmepleri didikliyordu. Kuşlara zarar veriyor ekmek, yapmayın, diye söylenerek çantasındaki torbayı çıkardı, bir avuç darı serpiştirdi üstlerine doğru. Güvercinler telaşlı bir ötüşle dalgalanıp yeni bir vaziyet alırken, yüreğinde kımıldamalar oldu. Cümlelerle çizgiler kaynamaya başladı zihninde. Dünyayı başka türlü görmeyi öğrenebilecek miydi? Nasıl, nasıl dayanacaktı...

Nasıl, nasıl geçirecekti, yazıp çizmediğinde hiç bitmezmiş gibi gelen zamanı? Basketbol sahalı parka geri dönüp kavşak noktasındaki çöp kutusunu göz önünde bulunduracak şekilde birkaç tur attı. Binalar veya ağaçlar yüzünden bir kayboluyordu kutu bir belirliyordu. Köpek sesleri duyunca, rulolarıyla bir bağ kurarak irkildi. Geniş parmaklığın orada da mı bir çöp kutusu varmış? Köpekler havlayarak bir hurdacıyı kovalıyordu. Sonra ufak tefek cüssesiyle brandadan koca bir hurda arabasını sürükleyen bir kadın doldurdu ufkunu. Köpeklerden kaçır adım uzaklaşırken, ruloların asılı olduğu çöp kutusu tarafına döndürdü arabasını. Demek o taraflarda da köpek çetesinin gözetimi altında bir çöp kutusu varmış, fark etmemişti hiç. Beklediği bu değildi, geri dönüşüme gideceklerdi rulolar. Belki çocuğu vardır, diye umutlandı, hiç değilse teyzelik ettiği bir komşu çocuğu vardır.

İşte, fark etti kadın torbayı, aldı, içindekileri eliyle yokladı, rulolardan birini çıkarıp açtı, göz attıktan sonra geri koydu. Arabasının askılarından birine geçirdi. Şimdi elindeki demir çubukla çöp kutusunu karıştırıyordu.

Bir sürü kırık cam diye düşündü, yağlı artıklarla dolu bir sürü patlak torba. Ameliyat eldiveni gibi eldivenler vardı elinde, faydası sınırlı olurdu. Doğrusu, bir kutu iyi cins bulaşık eldiveni çok daha

makbule geçerdİ, rulolarından. Böyle düşünür düşünmez tiksindi kendisinden. Hiçbir şey öğrenmemiş gibi ölüp gidecekti ahirete, nasıl varacaktı huzuruna Allah'ın...

Apar topar parktan çıktı. Yanına yaklaşım konuşmaktı niyeti, ama nasıl başlamalıydı ki söze... Aralarında, yazıp çizdikleri veya sözleriyle, sürdürdüğü hayatla kapatamadığı bir uçurumun utancı vardı. Onun temsilinde hayat kavgası veren bütün erkek ve kadınların hayatına çalıştığını varsaymışken hep, görüyordu şimdi, köpek sürüleri tarafından kovalanıyordu ekmeğini ararken; cümleleri ve desenleri ulaşmazdı ona.

Öylece düşünürken onun arabasını kenara çekip büfeye yaklaştığını gördü. Ne haber Esat abi, diyerek kaldırımın kenarına çökiverdi. Ne olsun bacım, hep aynı, diye karşıladı onu büfeci, ardından bir tabure uzattı. Sonra, maşallah doldurmuşsun çekçeki, dedi.

Erken çıktım abi, öğleden sonra çocuğun okuluna gideceğim, öğretmen çağırmış, diyerek ilişti tabureye kadın. Büfecinin sesini bastırın sesiyle, oğlunu okutmak için nelere katlandığını anlatıyordu ki giderek anlaşılmaz oldu konuşmaları. Caddeye varmadan, köşede son bir bakış attığında, bir leğen dolusu soğan gördü büfenin arka tarafında, sarı, kırmızı, bir sürü soğan. Aynı anda büfecinin kadına kulplu bir bardakla çay uzattığını fark etti.

Bütün çabasının geriye değerli bir iz bırakmaktan çok işte böyle kardeşçe bir çağrıya, bir ikrama dönük olduğunu, son eserini terk ettiği sahnede fark etmesi ne garipti. Hurdacı kadının hayatına Esat abisinin taburesiyle yarışabilir hoşluklar da katmamıştı ki hiç! Eskiden, mülksüz bir göçebe gibi yaşayabileceğini düşündüğü zamanlarda kendine inancını artıran, zor şartlarda hayat kavgası veren insanların safında durma amacı, yıllar akıp giderken yok olmamışsa da silikleşmişti.

Aklı o kadına takılı kalırdı bir zaman, sokağa çıktığında gözleri onu arar, büfeye yaklaşırken görmeyi umardı. Caddenin öte yanında, otobüs durağındaki yolcuların arasına karışmış, izliyordu şimdi: Elindeki telefona eğilmişti, bir yandan çayını yudumlarken elini hızla kaydırıyordu ekranda, kendinden emin bir arayış içinde. Sanki az önce köpeklerin hücumuna uğrayan o değildi. Çok genç ve uzığında kaldığı bir gücü var, diye teselli bulmaya çalıştı. Buraların esnafı gibi, tanıyor onu insanlar. Arada bir büfede görebilirim, belki tanışırız da...

Fakat bir süre seyreltmeliydi geçişlerini, bu kadın ne dolaşüyor buralarda, diye konuşulsun istemezdi hakkında. Hemen arkadaki marketin karnabaharları taze olurdu hep; kendi evine yakın olanın kinde ise bozulmuş olanı bıçakla kazıyıp sefalonla sarınca bir şeye benzettiklerini sanıyorlardı.

“Bütün çabasının geriye değerli bir iz bırakmaktan çok işte böyle kardeşçe bir çağrıya, bir ikrama dönük olduğunu, son eserini terk ettiği sahnede fark etmesi ne garipti.”

KENDİ GELEN GELİN

Betül Karapınar

“Kendi gelen”di yıllardır bu evde adı... Bu ismi işitmeye o kadar alışmıştı ki gerçek ismini sorduklarında düşünmesi gerekiyordu; tıpkı bugün doktor kapısında sorduklarında düşündüğü, cevap veremediği gibi. Dile kolay; yirmi yedi senedir bu isimle adeta bütünleşmişti. On beş yaşındayken gerçekten kendi isteğiyle kaçmıştı kocası Âdem’e... Sevmişti, ya da sevdiğini zannetmişti. Şimdi o yaşta olan kendi çocuklarına bakınca, o zamanlar ne büyük çocukluk yaptığını daha iyi anlıyordu. “Henüz kendisini bile sevmeyi bilmeyen insan, karşısındakini nasıl sevsin?”di.

Yedi çocuklu ailesinin sondan bir önceki çocuğuydu. İşin gücün içinde yalnız ihtiyar nenesinin arada aklına geldikçe başını okşamayı dışında ne bir sevgi sözcüğü ne de sevgi dolu bir sarılma görmüştü kısacık hayatında... Babası uzun yol şoförüydü; bir sabah bakarlar eve gelmiş, akşamına bakarlar yine yola gitmiş... Köylerinde okul hayatı genellikle on ikinci yaşta biter, artık tarlanın tapanın ücretsiz ırgatlığı başlardı. Hayatlarında sosyalleşebilecekleri tek ortam köylerindeki düğünler olurdu. Gençler böyle zamanlarda birbirlerini görür, beğenir ve bir yolunu bulup haber salarlardı. Songül de Âdem’den böyle haber almıştı. Bir düğün sonrası yakın arkadaşına bir not vermişti Âdem; o arkadaş da bu notu avucuna sıkıştırmıştı Songül’ün... Sonrasında çeşme başı, tarla, bağ konuşmaları derken ilerlemişti arkadaşlıkları... Songül için ilk defa birisinin dünyasında özel olmak, sevmek, iltifat almak o kadar kıymetli ve o kadar heyecan vericiydi ki, ayakları yere basmaz olmuştu. Annesinin işten güçten, evin koşturmasından başını kaldırıp da ondaki değişimi farkedecek durumu da yoktu zaten...

Songül, evde kaybolma dahi fark edilemeyecek, ağzı var dili yok, sessiz sakın bir çocuktü. Üç ağabeyi, iki de ablası vardı. Ona evdeki sohbetlerde bile pek sıra gelmezdi. Kısa boyuyla, küçük ve zayıf omuzlarıyla, zarif ve ürkek yürüyüşüyle öylesine görünmezdi ki... Âdem’in onu görmesi, farketmesi bile başlı başına heyecan duyulması bir durumdu. Gösterişli, boylu poslu ablalarının yanında kendisinin tercih edilmesi düşüncesi Songül’e iyi geliyor, adeta nefessiz kaldığı günlere nefes oluyordu. Zira Âdem, komşu köyün eli yüzü düzgün bir delikanlıydı. Heybetliydi; işinde gücünde, çalışkanlığı dillerde, hangi kapıya kız istemeye giderse gitsin geri çevrilmeyecek bir evin oğluydu. Mektupları getirip götürün arkadaş dışı kimse bilmiyordu bu sevdayı... Bazı bazı onunla ko-

nuşuyor, heyecanını onunla paylaşıyordu. Ağabey ve ablalarının hiçbirini henüz evlenmiş değildi. Oysa Âdem evlenmek istiyordu; zira köylerinde tek evlilik kriteri olan askerliğini yapmıştı. Songül'ün karşı çıkmalarına rağmen annesini onlara görücü yollamış, ev halkı bu beklenmedik ziyarete çok şaşırılmıştı. Songül'ün babaannesini, evin büyüğü olarak kızın babasının yolda olmasını, daha ağabey ve ablalarının bekâr olmasını, kızlarının yaşının çok küçük olmasını bahane ederek ve gelenek olduğu üzere evlerine gelen dünürleri küstürmeyerek misafirleri uğurlamıştı. Sonuç, Âdem'in istediği gibi olmamıştı.

Âdem, reddedilmeyi içine sindirememiş olacak ki haber yollamıştı arkadaşıyla "Ya bu gece bana kaçsın, ya da ben buralardan gideceğim; bir daha da beni göremez!" diye... Âdem'i bir daha hiç göremeyeceği ihtimalini düşününce Songül'ün aklı çıkmıştı. Onun olmadığı bir hayatta nefessiz kalırdı. Karnına bir ağrı saplandı o gün; daha önce hiç yaşamadığı bir ağrıydı bu; hâlâ da zaman zaman sinirlenince, üzülünce karnında aynı ağrıyı hisseder. O gün, hayatının en önemli kararını vermek zorundaydı. Ya tüm ailesini arkada bırakıp Âdem'e kaçacak ya da ömrü boyunca sevdiğinden ayrılmanın hüznünü ve pişmanlığını yaşayacaktı. On beş yaş için ne ağır bir karardı omuzlarındaki... Kararını verirken tek dayanağı, sevgisinden yüzde yüz emin olduğu sevdiceğinin kendisini koruyup kollayacağı ve öz ailesini dahi bırakıp onu tercih etmesinden ötürü el üstünde tutacağı beklentisiydi.

Başlarda Âdem ve ailesi Songül'e iyi davranmış, el üstünde tutmasalar bile korumuş kollamışlardı. Songül'ün ailesine ve köye karşı üzerlerine düşen her şeyi yapmışlar, gelinlikten düğüne ne kadar gerekli adet varsa yerine getirmişlerdi. Gel gör ki bir iki ay geçince yaşının küçüklüğü, bedeninin yetersizliği, aile dengelerinin ve ev işlerinin inceliklerini bilemeyişi aleyhine işlemeye başlamıştı; her tabak çanak kırıldığında, her beceremediği ev işinde "Kocaya kaçmayı bildin ama..." cümleleri sarf edilmeye başlanmıştı ev ahalisince... Başlarda bunu so-

"O gün,
hayatının en önemli kararını vermek zorundaydı. Ya tüm ailesini arkada bırakıp Âdem'e kaçacak ya da ömrü boyunca sevdiğinden ayrılmanın hüznünü ve pişmanlığını yaşayacaktı."

“İlk zamanlar sık sık mektup alır, geceleri okur okur ağlar, Âdem’ine olan özlemini mektuplarına sarılarak, onları koklayarak giderirdi. Çocuklarına ninni niyetine defalarca okur, eskitirdi mektupların kağıtlarını...”

run etmiyor, öğrenmeye çalışıyor, soruyor, olağanüstü çaba gösterip, çelimsiz vücudunun kaldıramayacağı yüklerin altına giriyordu. O cümleleri duymamak uğruna baba evindeykenkinden çok daha fazla çalışıp, çok daha fazla eziliyordu. Tek tesellisi Âdem’iydi; onun kendisine sadece şevkat ve sevgiyle bakışı bile tüm yorgunluğunu unutturuyordu Songül’e... Ev halkının onu ezmesi, horlaması, sürekli eleştirmesi, Âdem’in desteği ve ilgisi olduğu sürece katlanılabılır geliyordu ona... Ama köy yeri olması, ev ve tarla işlerinin önceliği, haliyle ilişkilerinin önüne geçmişti. Hüzünlerini, hayal kırıklıklarını anlatabileceği, gerektiğinde onu savunacak olan ailesi de yoktu arkasında... Dügün sonrasında el öpmeye ailesini ziyaret etmiş ve affedilmişlerdi; fakat ailesi hiç yakınlık göstermemiş ve onu hiç ziyarete gelmemişti. Üstü örtülü bir reddedişti bu... Galiba en kötüsü de buydu; zira Âdem’in ailesi, bu durumdan güç alıp da Songül’e bu kadar eziyet eder olmuştu.

Zamanla Songül’ün adı ev içinde unutulmaya başlandı. Artık, öznesi Songül olan ve yapmadığı, üstesinden gelemediği her işte cümle ya “kendi gelen”le başlıyor, ya “kendi gelen”le bitiyordu. Bu hâl öylesine kabul görüp, öylesine benimsenmişti ki, konu komşu da “kendi gelen gelin” lakabını takmıştı ona... Küçük yerlerde bir insana bir lakap yakıştırılmaya görsün, mezara kadar silinmezdi üzerinden! Bu lakap da öyle olmuş, artık Songül’ün üzerine yapışmıştı. Çocuğu olup, anne olduğunda bile ismi değişmemişti. O yıllarda adını sadece kendi odalarındayken sevdiceği fısıldıyordu kulağına... İşte o zaman, içinde büyüyen tüm sıkıntı ve isyanı sönlüyor... Onu ayakta tutan, sadece Âdem’in ona olan sevgisiydi. Âdem’i seviyor, ama en çok da onun kendisini sevmesini seviyordu. Sevilmek ve değer görmek, katlandığı tüm sıkıntılara değerdi.

İki çocukları olmuştu; bir oğlan, bir kız. İlk bebeği doğduğunda, anelik ve beraberinde gelen tüm sorumluluklar adeta başına vurula vurula öğretilmişti Songül’e... O yüzden, ikinci bebeğini büyütürken, işine kimseleri karıştırmamıştı. İki çocuktan sonra, eve ve evin işlerine terfi etmiş, tarlalardan âzâd edilmişti. Songül buna razıydı. Yıllar içinde hepsiyle baş etmeyi öğrenmişti. Yağmurun yağmadığı, tarlaların veriminin düştüğü ve gelirin azaldığı bir yaz sonu, köyden yurt dışındaki inşaatlara işçi alımları başlamıştı. Âdem de cüssesine güvendiği için birkaç yıllığına gidip, biraz para kazanıp kendi evini barkını yapmak, tarla işlerini büyütme istiyordu. Songül’ün bütün itirazlarına rağmen, ailesinin desteğini de alıp başvurdu firmaya ve birkaç ay sonra davet geldi. Songül’ün asıl çileli günleri de işte o vakit başlamış oldu. Zaten bu bayılma illeti de Âdem’i gittikten beş altı ay sonra başlamıştı.

İlk zamanlar sık sık mektup alır, geceleri okur okur ağlar, Âdem’ine olan özlemini mektuplarına sarılarak, onları koklayarak giderirdi. Çocuklarına ninni niyetine defalarca okur, eskitirdi mektupların kağıtlarını... Aylar geçip de özlem büyümeye, çocukların sorumlulukları çoğalmaya ve evdekilerin zulümleri artmaya başlayınca ağlama krizleri baş gösterdi önce... Bu krizler yavaş yavaş yerini baş dönmelerine

bıraktı. Evlendiklerinden beri her türlü zorluğa göğüs germesini sağlayan, Âdem'in ona verdiği destek ve sevgiydi. Oysa artık o yoktu ve yazdığına göre bir kaç sene gelmeyi de düşünmüyordu; zira oradan izin alıp gelmesi çok zordu. Bilinmez bir kavuşma günü de, Songül'e teselli olarak yetmiyordu. Bu belirsizlik, beraberinde umutsuzluğu da getirmiş, Songül'ün yaşam enerjisi çekilmeye başlamıştı günbegün...

Böyle günlerden bir gün, Songül'ün bayılmaları başladı. Önce korktu evdekiler ve bilindik yöntemlerle ayıltmaya, telaşla doktor doktor gezdirmeye başladılar. Fakat zaman geçtikçe ve bayılmalar sıklaştıkça doktorların yanına muskalar, hocalar da eklenmiş, ama sonuçta Songül'ün yersiz zamansız, bayılmaları devam etmişti. En sonunda çocukların yaşadığı panikten ve çaresizlikten Âdem'e yazıp, dönmesini istemek zorunda kalmışlardı.

Bu haber Songül'e iyi gelmişti; en azından dönme ihtimali vardı Âdem'in... Artık eski sıklıkla bayılmıyor, daha enerjik yapıyordu her işi. Sadece çok yorulduğu, çok bunaldığı zaman yokluyordu o illet. Âdem, mektuplarında gelmeye çalıştığından, firmadan haber beklediğinden bahsettikçe içi içine sığmıyor, her güne yeni bir ümitle başlıyordu. Fakat bu kavuşma öyle kolay olmamış, tam altı ay boyunca "Ha bugün ha yarın..." diyerek gün saymıştı Songül...

Âdem nihayet geldiğinde, çok yorgun, gözlerinin altı morarmış, omuzları çökmüş, yaşam enerjisini kaybetmiş bir Songül bulmuştu. Ama gelmişti işte ve bu fikir bile iyileştirmişti onu. Bir süre sonra bayılmaları da aniden kesilmişti. Bu durumu kimileri muskaya, kimileri filancanın hocasına, kimileri ise ilaçlara bağlamıştı. Artık iyiydi ve sevdiceği yanındaydı; o artık eksik değildi, tamdı. Bütünlenmiş, tazelenmişti. Bu yenilenmişlik yıllarca devam etmişti; ta ki Âdem'in eski çalışma arkadaşı onu yeniden işe çağırana kadar... Bu gündem ve iş teklifine ev halkının, çocuklarının ve hatta eşinin sıcak bakması, Songül'ü yeniden, eski, ümitsiz günlerine döndürdü. Yüreğine saplanan ok, karnına giren sancı, günlerce sürdü. Âdem'siz geçirdiği günleri, yalnızlığını, itilmişliğini, sahipsizliğini hatırladıkça, ağlama krizleri tekrar hâsıl oldu.

Âdem, bir taraftan kazancının iyi olması ve ailesinin geleceği için gitmek istiyor, bir taraftan Songül'ün haline bakıp vazgeçiyordu. Derken Songül, bir kahvaltı sofrasında aniden bayıldığına gitmemesi gerektiğini anlamıştı, ama artık çok geçti. Sürekli ve beklenmedik zamanlarda bayılmalar çoğalmış ve Âdem artık bunun nedenini anlasa da, gitmekten vazgeçtiği hâlde hâlâ devam etmesine bir anlam verememişti bir türlü... En son gittikleri doktor, bayılma nedenini araştırmak için ne gerekirse yaptırmış ve bir hastalık bulamamıştı. Yaşadığı durumu onun psikolojisine yormuş ve psikolojik yardım almalarını söylemişti. İşte şimdi, doktorun kapısında kayıt oluyorlardı ve Songül olup bitene kayıtsızca bakıyor, adeta bir robot gibi ondan istenenleri yapıyordu. İsmi soran hemşireye boş boş bakması, duraklaması ve dilinin ucuna gelen ismi yutup da kendi ismini hatırlamaya çalışması da tam olarak bundandı.

ALACA'YA BAKMAK

Fatma Ünsal

Ebemle dağa gitmek çok güzel. Ebemin uzunca boyunu, ince belini etrafına bakınırken az gerisinden izlemek de. Gözleri bal gibi. Güneş vurunca şavkıyor. Gözleri bal denizine dönüşüyor. Ona bunu desem hayal edemez. Deniz görmedi. Ben üzülüyorum buna. Ben de gerçekte görmedim denizi, ne var? Ebem de üzülüyor. Çayırın her yeri sarması. Battaniye gibi toprağı örtmesi. Üstünde zayıf zayıf dağ papatyalarını izlemek. Çamların ayine durur gibi rüzgârla sağlı sollu devinimleri. Dağ çilekleri. Her birisi bin çilek tadında. Ama evin yanına dikmeye çalışınca tutmuyorlar. Ebem, "Allah'tan," diyor. "Seni başka melmekete götürseler hoşuna gider mi?" "Gitmez! Gitmez!" diye bağıyorum. Gültüyor. Büyüyünce gidersin, diyor. Beni de götür köşene. Şehirde ekmekler beyazmış.

**"Gözleri
bal gibi.**

Güneş vurunca
şavkıyor. Gözleri
bal denizine
dönüşüyor. Ona
bunu desem
hayal edemez.
Deniz görmedi."

Anam öldü. Yok. İkindide öldü. Geçe kalır bugün, yarın gömeceğiz. Öğleden önce. Yok, hoca olur diyor. Sağ ol sağ ol dostlar, sağ olsun.

Ebemin sure ezberletmesi çok güzel. Karyolasında ikimiz uyuyoruz. Çoraplarımızı asla çıkarmıyoruz. Annem zorla alıyor ayaklarımdan. Kızıyor ebeme de sen alıştırdın bunu diye. O yanımdan ayrılır ayrılmaz giydiriyor bana çoraplarımı. Çoraplarımı giymeden ezberlemiyorum. Ettehiyyatü çok zor. Ebem de zorlanıyor gibi de bilmiyorum diyemiyorum. Arada namaz kıldığımda ettehiyyatüyi unutursam nınınının diyorum. Esselamüaleyküm ve rahmetullaaah. Onunla göz göze gelmemem lazım selamda ama bana bakıyor? Ebemin namaz kılarken kıkırdaması çok komik. Annem yaşlı diyor. Yaşı çok. Yaşı çoktan sonrasını derse kızıyorum. “Ben güldürüyorum ben!” diyorum. “Önüne eğilip püpüpüü diye gülünce o da gülüyor,” diyorum. Annem o zaman köpürüyor, gâvur musun kız! Gâvur mu olacaksın kız!

Hayır, sabahtan bizim kız koca tencerelerle hazırladı bunları. Yok, yok öyle ağır değildi, her zamanki gibiydi işte. Ne bilsin cenaze evi olacağını? Gelen yedi, iyi oldu. Allah razı olsun. Doğru severdi, severdi ebesini. Hatice şu ekmeği dilimleyin yavrum.

Ebem gizli gizli cips yiyor. Kimseye duyurmadan bana aldırıyor. Kendine de al bana da al, diyor. Anana babana deme. Bakkala da deme ha-aaa, kocakarı cips mi yer derler. Derler derler. Demekle de kalsalar kör olasıcalar. Demem ebe demem. Koşarak gidiyorum bakkala. İkimize de alıyorum koca paketlerle. Alaca'ya karşı şööyle. Anamın geldiğini sezerse yeleşinin içine sokuyor. Ben yemeye devam ediyorum. Çocuğum ben. Büyüyene kadar özgürüm. Büyüyünce ilmek takacaklar boynuma. Yular. Bi çekecekler, çektikleri yere koşa koşa gideceğim. Koşmazsam yular boynumu sıkacak, öleceğim. Sus kız ağzını yırtarım, şu yaşta ölüm deme! Şu yaşta ölümü diyen de çıkacak. Ama şimdi cips yiyoruz.

Daha dün gördüm de işte yatıyordu da öyle şey gibi değildi ölecek gibi. Yaaa doğru dedin yaa nereden bilecen ecel senin elinde mi? Tarhanayı içti de içindeki biberi bile yutamadı zavallı. Behiye kaşık var mı yavrum sana da zahmet oluyor ya. Yok ne zahmeti. Atıfgil geliyor muymuş? İstanbul da Irak. İştten izin zar zor aldım yoldayım, demiş. Üfle de ye cenaze evinde bağıracan, millet seni mi dinlesin?

Ebemle kozalak toplamak bir harika! Dik bayırlarda yan yan yürütüyoruz. Orada kozalak olur mu cahil! Bayırda kozalak durur mu? Bayırın aşağısına iniyoruz. Buralarda yılan var mıdır ebe? Vardır çok ses etme. Ses edersen kaçarlarda daha iyi değil mi? Benden iyi mi bilecen? Ses etme. Senden iyi bilmem ki. Senden iyi hiç bilmeyeceğim. Önlüğün doldukça boşalt çuvala. Dağ serinlemeye başlayınca giydiriyor hırkamı. Tülbentimi iyice örtüyor başıma. Sağından solundan saçlarım fıskırıyor ama dağda olmanın raconu bu. İçeri alınırsa o saçlar, köylü de dağlı da olamazsın. Çocukken. Ekmeğime domates sarıyor. Bol tuz bol tuz.

“Çocuğum ben.

Büyüyene
kadar özgürüm.
Büyüyünce
ilmek takacaklar
boynuma.”

vermedi ulan! Diyemiyor. Ebem damadını görünce kollarını birleştiriyor, hıhlayıp öte yana dönüyor. Ben de öyle yapacağım sevmediğim adamları görünce. Ebem üzülünce kinleniyorum.

*Elif ölünce zayıfladıydı. Yemedi içmedi. Ana ye. Ölen öldü de sana kim bakacak, dedikçe kızdı bana. Sen bakma N. bakar. O bakar, diye azarlar-
dı beni. Yok yavrum içmem al. Sağ ol. Doktor emme bir ay emme bir yıl.
Gözleyin demiş Hidayet'e. Bunu diyeli iki ayı geçti işte.*

Ebem, Elif'i öldüğünden beri hiç gülmüyor. Kulaklarını dünyanın ses-
lerine kapadı. Duymuyor. Cips aldırıyor artık. Dağ yolu kapandı bize.
Kozalaklarla vedalaşalı çok oluyor. Annem gidiyor. Sen de gel diyor bana,
istemiyorum. Samsun yaylalarına da çıkmıyoruz. Sadece oturup Alaca'ya
bakıyoruz. Alaca'nın her yeri yeşil. Çamlık. Tepesinde bulutlar dolanıyor.
Orada bulut dolanınca yağmur yağmıyor ama. Bulut, köyün sağır sessizli-
ğine hareket oluyor. Donmuş zamanda dolanan bir avare. Elini yüzüne ka-
patıp bakarken bakarken ağlıyor. Elif'imli bir ağıt söylüyor. Sesi güzel değil
ama içimi oyuyor. Bir gün kayboldu ortalıktan. Bahçeye baktık, yok. Hala-
ma indim sordum, yok. Amcamlarda yok. Yok yok. Komşulardan biri neden
sonra telaşımızı görünce sizin evin başına doğru gidiyordu, dedi. Koşa koşa
dolandık evin yukarılarını. Tarlalar tarlalar. Çobanın teki dedi ki orada ya-
tıyor sizin kocakarı, aha şu bahçede. Herkesten hızlı seğirttim, baktım ki
Elif'in bahçesinde bir ağacın dibine kıvrılmış yatıyor. Duymadı geldiğimi.
Uyumuş. Uyanana kadar bekledim başında. Ağacın kucağına sığınmış.

*Bir kere de kayboldu yaa yaa sorma. Akli gidiyordu gidiyordu. Eh, bi-
zim de olacağımız o. Helvayı kim yaptı Züleyha? Vallahi iyi olmuş, rengi
mengi kara değil. Allah kabul etsin.*

Allah helvayı niye kabul etsin?

*Ayakkabılarımı bulamıyorum. Giy birini. Hepsi naylon. Nereye gide-
ceğimi bilemiyorum. Bulursun. Alaca'yı izlemek istemiyorum. İstedğin
günler de gelir, şimdi bakma geç. Ağlayamıyorum. Psikologlar buna bir
şey diyor ama bunun ne önemi var? Tanımlar olmadan yaşadığı gitti bak.
Tanımlar, isimler, cisimleştirmeler. Ne beyhude.*

Ev ağzına kadar dolu. Bir köşe bırakmadılar hüznlenmeye.

*Kız başına nereye gidiyorsun kız? Hüznlenmeye. Sesinizden üzün-
tümü bulamıyorum.*

Nerede?

*Elif'in bahçesinde. Uyduruk bir kapı kondurmuşlar. Telli melli. Sökü-
yorum hepsini. Giriyorum bahçeye. Etrafta elma armut ağaçları. Çimen
nemli. Yılın bu mevsiminde sulak olur bu bahçe. Onu bulduğum ağacın
dibine oturuyorum. Gözümü sıkıyorum yaş gelmiyor. Kurumuş. Suları çe-
kilmiş bir ırmak. Uzanıyorum. Başımın altında çimler, dizleri gibi. Sağ ta-
rafıma yatıyorum ama. Yattım sağıma. Oh. Ferah da. Ses yok. Kuş sesleri,
yaprak hışırtıları. Her şey var. Tüm şartlar hazır.*

Hadi ağla, ağla!

GÜNAH ÇIKARAN BİR NESİL: ÜÇ İSTANBUL

Aliye Uslu Üstten

Kişiliği güçlü insanlar, dönemin şartları ne olursa olsun düşünce ve eylemlerinden vazgeçmeyen kişilerdir. Dönemler, ancak zayıf karakterli insanları kendine benzetir. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin faaliyetlerini ele alan *Üç İstanbul*¹ romanı, dönemin şartlarına göre değişen, değerlerinden uzaklaşan insanların hikâyesidir. Mithat Cemal Kuntay'ın tek romanı olan eser, dokümanter özelliğe sahiptir. Yazar, romandaki kahramanların bazılarının ismini değiştirmiş; bazılarınınkini ise aynen kullanmıştır.

Roman, İstanbul'un üç ayrı dönemini ele alır: Abdülhamit dönemi, İttihat ve Terakki dönemi ve Kurtuluş Savaşı yılları. Bu üç dönem, Abdülhamit'in son yılları (İstibdat İstanbul'u), 1908 ihtilaliyle iktidarı ele geçiren İttihat ve Terakki yönetimindeki yıllar (Meşrutiyet İstanbul'u) ve Birinci Dünya Savaşı'nın son bulmasıyla başlayan Mütareke yıllarıdır (işgal İstanbul'u). Üç bölümde tasnif edebileceğimiz roman başlıkları “yazarın kurguda rahat hareket etmesini” sağlamıştır. Birinci bölümde Muharrir Adnan okulu bitirir ve hayata atılır. Ders verdiği Belkıs'a âşık olunca ona ulaşabilmek için zengin olması gerektiğini düşünür. Adnan, İttihat Terakki'ye yakınlığı sebebiyle Trablusgarp'a sürülür. İkinci bölümde Adnan İttihat Terakki'nin önemli adamlarından biri olarak İstanbul'a döner ve avukatlığa başlar. Zengin olur ve Belkıs'la evlenir. Üçüncü bölümde Ankara hükümeti kurulur, Meşrutiyet sona erer. Adnan'ın zenginliğinin sona ermesiyle Belkıs ondan ayrılır ve Süheyla, Adnan'la evlenir. Adnan bir davada bilmeden gayri meşru oğlunun idamını ister. Romanın sonunda Adnan veremden ölür.²

Romanda siyasal bir çatışma ortamı vardır. Bu da Sultan Abdülhamit dönemindeki gençlerin yönetime karşı öne sürdüğü düşünceler ve özellikle İttihat ve Terakki'nin gizli faaliyetleridir. Bu çatışma, ikinci dönemde İttihat ve Terakki'nin yönetimine karşı gençler arasında ortaya çıkan oluşum ile İttihat ve Terakki faaliyetlerine karşı olanların çalışmalarında görülür. Dağistanlı Hoca ve Raif'in İttihatçıların bu

1 Mithat Cemal Kuntay, *Üç İstanbul*, Oğlak Yayınları, İstanbul, 1998.

2 Nesime Ceyhan, *Üç İstanbul Romanı Üzerine Bir Tahlil Denemesi*, *Bilge*, Sayı 49, Eylül 2006, s. 55.

haksızlıklarına karşı olmaları gibi. Bu dönemde İttihatçıların yaptıkları yanlışları gerekçelendirmeleri, İttihat ve Terakki'nin iç çelişkileri vardır. Üçüncü dönemde ise İstanbul'un işgali, takipler ve tutuklanmalar; çatışma unsurları arasındadır. Geride ise Anadolu'da Kurtuluş Savaşı devam etmektedir.

Adnan ve diğerleri

İstanbul'un esere konu olan üç dönemi romanın başkahramanı Adnan'ın yaşamındaki üç dönemi de kapsar; fakir ve idealist Adnan, zengin ve "önemli" Adnan, hasta ve bedbaht Adnan. Romanda Adnan dışında kırk kadar roman kişisi vardır. Ancak roman dört ana karakter etrafında gelişir. Adnan'la aynı öğrenci grubunda olan Yahudi Moiz, aslında medrese eğitimi görmüş ama hiçbir mukaddes kavramı tanımayan Tefik Hoca, ikinci dereceden arkadaş grubu Raif ve Dağistanlı Hoca. Romanın dayandığı hikâyenin arka planındaki üç isim Türk edebiyatının üç önemli şairidir: Namık Kemal, Abdülhak Hamid Tarhan ve Tefik Fikret.

Romanın ana kişisi Adnan idealisttir, doğru düşünür ama yanlış işler yapar; çünkü zaafı ve tutkuları vardır. Bu yüzden kendisini gösterebileceği her olayda zaafına yenik düşer. Zaaflarından biri, bir zamanlar karşı olduğu paraya ve zenginliğe karşı tutku hâline gelen bağılılığıdır. Diğeriyse kendisini sürekli küçük gören bir soyluluk hastalığına yakalanmasıdır. Bu düşüncedeki insanları eleştirmesine rağmen böyle tutkulara sahip Belkıs'a âşık olur, ancak Belkıs onu küçük görür çünkü o, Adnan'ın aksine soyludur. Anadolu'daki asalet, davranışlarla şekillenirken Avrupa'da soya bağlıdır. Belkıs'taki soyluluk anlayışı da Avrupaidir. Aslında Adnan'ın hayalindeki bilgili ve kültürlü kadın tipi Süheyla'dır ancak o Süheyla'ya değil; ömrü Avrupa'da geçmiş, soyluluk hastası Belkıs'a âşıktır. Süheyla, Adnan Fransız edebiyatından bahsederken bu isimlerin tahlilini yapacak derecede bilgilidir. Adnan'ı gazetedeki mert yazılarıyla tanıır, onu bir fikir adamı olarak görür.

Adnan, savaşlar sırasında Rumeli'den göç eden yoksul bir ailenin çocuğudur. Annesiyle yaşar, hukuk fakültesinde öğrencidir. Eve geldiğinde annesi uyanmasın diye ayakkabılarını çıkararak yürür ve bunu ömrü boyunca yoksulluğun bir laneti olarak görür. Zengin olduktan sonra zaman zaman dürüst hayatına dönmek istese de Aksaray'daki o gıcırdayan evi aklına gelince eski hayatına dönmek istemez.

Abdülhamit yönetimine karşı olan Adnan, geçimini Türkçe dersi vererek ve köşe yazarlığı yaparak sağlar. Belkıs'ın eşi, kumarbazdır. Belkıs, Adnan'ı küçümsedikçe Adnan ona daha çok tutulur. Abdülhamit döneminde yakalanan Adnan, tam sürgün edilecekken Süheyla'nın ısrarıyla babası tarafından kurtarılır ancak ikinci defa yakalanınca sürgüne gönderilir. Arkasından 1908'de II. Meşrutiyet ilan edilir. Sürgüne gönderilenler hürriyet kahramanı olarak döner. Adnan da böyle karşılanır. Dönünce arkadaşları Tefik Hoca'ya gider. Tev-

**"Anadolu'daki
asalet,
davranışlarla
şekillenirken
Avrupa'da
soya bağlıdır.
Belkıs'taki
soyluluk anlayışı
da Avrupaidir."**

fık Hoca, dinî eğitim görmüş, buna rağmen para ve kadına meraklı, içkiyi içmez gibi görünüp içen biridir. Beyoğlu'nda bir sevgilisi vardır. Onun parasıyla Tefvik, hukuk fakültesinde okur, avukat olur ve büro açar. Daha sonra sevgilisini terk eder, zengin bir dulla evlenir. Adnan dönünce aynı büroda onunla yaşar. Gelince görür ki Tefvik, İstanbul'un zengin dullarıyla gezip onların arsalarını üzerine geçirdikten sonra kadınları terk etmektedir. Adnan bunu Tefvik'e yakıştıramaz ve oradan ayrılarak kendi bürosunu açar. Eski bir İttihatçı olduğundan İttihatçılar ona sahip çıkar. O dönemin İçişleri Bakanı Talat Paşa, Adnan'a destek olur. Dolayısıyla birdenbire üne kavuşur. Kendisine dava dosyaları gelir. Bunlar "saray kadar, çiftlik kadar, memleket kadar büyük davalar"dır. Burada dikkat çeken Adnan, başarılı ve iyi bir avukat olduğu için değil, Talat Paşa'nın arkadaşı olduğu için tüm davalar ona gelmektedir. Hâkimler bu yüzden ona aykırı karar veremezler. Buna nüfuz ticareti denir. Adnan, bu sayede kısa zamanda zengin ve ünlü bir avukat olur. Para ve şöhrete kavuştuğunda Belkıs'ın kocası

iflas etmiştir. Belkis da zengin Adnan'la evlenir. Adnan sonunda muradına ermiştir: "Adnan sevincinden çıldırıyordu. Kim derdi ki Belkis tahtından Adnan'ın ayaklarına yuvarlanacaktı. Belkis'i zebun görünce Adnan'ın içindeki aşk azalır gibi oldu." (s. 313). Elde edilen Belkis, bir süre sonra değerini yitirir. Belkis'la evliliği Adnan'ın değerlerinden tamamen kopmasına da neden olur. O kadar ki yakın arkadaşı Moiz, kumaş ticareti için Viyana'ya gidince onun karısıyla birlikte olur. "Arkadaşının karısını çaldığı için o vicdan azabı duymazdı. Çünkü bir defa Adnan, o kadar sır saklardı ki bu cinayet hiç işlenmezse ancak bu kadar meçhul kalırdı. Sonra Raşel başka erkeklere söylenmişti (s. 379). Gündüz İttihatçıları hoş karşılamayan gençlerin arasına gider ve "Ben İttihatçı değilim." der, onlardan olmadığını söyler. Geceleri ise devamlı İttihatçılarla beraber bir resepsiyondadır. Bu bakımdan *Üç İstanbul* romanı bir neslin günah çıkarmasıdır.

İstanbul sokaklarında her dönem sakat kalmış insanlar, canını zor kurtararak İstanbul'a gelmiş Balkan göçmenleri görülür. Gemi avlusunda yatan bu insanlar, halkın yardımıyla beslenir ve çoğu zaman dilenirler. Adnan'ın kendisi de 93 Harbi göçmenidir, kendisi de yoksulluktan gelmiştir. Ancak geçmişinden öyle uzaktır ki bir resepsiyondan dönerken önünden geçen göçmenlere küçümseyerek bakar. İstanbul'un ikinci İstanbul'u daha da kirli bir hâle gelmiş, üstelik de bunları eleştiren gençlerin yönetime geldiği bir dönemde bu hâle gelmiştir. I. Dünya Savaşı çıkınca Çanakkale için düzenlenen yardım kampanyasına Adnan destek vermek istemez. Az verdiğinde ayıp olacağından, çok verdiğinde ise bu kadar parayı nereden bulduğunu soracaklarından çekinir.

Kadın karakterler

Osmanlı'nın son döneminde çeşitli kadın tipleri vardır. Bunlardan birincisi romantik feministlerdir. Erkeklerin yaptığı bütün işleri yapabileceklerine inanırlar. İkinci grup sadece moda ve flörtü Batılılaşma olarak algılar. Üçüncü grupsa savaflara erkeklerle beraber gider, hemşirelik yapar, yardım toplar. Halide Nusret Zorlutuna, Şükûfe Nihal böyle insanlardır. Bu kadınlar romanda Süheyla ile temsil edilir. Süheyla, Adnan'a yazdığı mektuplarda onun ideallerinin nasıl değiştiğini sorgular, hâlâ Adnan'ı sevmektedir. Zenginlik artık Belkis'i memnun etmez, çünkü Adnan, soylu değildir. 1917'de gerçekleşen devrimle Rus soyluları İstanbul'a gelir. Bir Rus soylusu ile Belkis arasında aşk başlar; Rus, Belkis'i morfine alıştıtır. Belkis, Adnan'ın parasını da alarak Rus sevgilisiyle Amerika'ya kaçar. I. Dünya Savaşı'nda İttihatçılar kaçar, kalanlarsa İstanbul'un işgali sonrası takip edilmeye başlar. Adnan'a bu zor günlerinde yardım elini uzatan Süheyla olur. Süheyla, Adnan'ı bulur ve evinin tavan arasında saklar. Adnan'sa hâlâ Belkis'in resmini cüzdanında taşımaktadır. Oysa düşmüşlüğü yüzünden dinsizdir bahanesiyle cenazesi kaldırılmayınca Süheyla imama para vererek Adnan'ın cenazesinin kaldırılmasını sağlar.

"Osmanlı'nın son döneminde çeşitli kadın tipleri vardır.

Bunlardan birincisi romantik feministlerdir. Erkeklerin yaptığı bütün işleri yapabileceklerine inanırlar. İkinci grup sadece moda ve flörtü Batılılaşma olarak algılar."

Dönemlerin temsilcisi konaklar

Romanı mekân açısından değerlendirdiğimizde her dönemi bir konak temsil eder: 1. Adnan'ın Aksaray'da annesi ile yaşadığı ev, 2. Adnan'ın Meşrutiyet yıllarında Nişantaşı'nda Belkis'la yaşadığı konak, 3. Adnan'ın Ankara hükümeti kurulduktan sonra Bozdoğan Kemerinde Süheyla ile yaşadığı konak. Bu konakların en önemli özelliği önemli görevler üstlenen kişilerin bir araya geldiği mekânlar olmasıdır. Romanda Sultan Abdülhamit dönemini temsil eden mekân Hidayet'in konağıdır. Hidayet, bu dönemde herkesin çekindiği bir adamdır. Buraya başta roman baş kahraman Adnan olmak üzere birçok önemli isim ve paşa gelir. Gelenlerin tamamı Abdülhamit muhalifidir ve onun rahatça eleştirilebildiği tek yer bu konaktır. Meşrutiyet'le birlikte Hidayet'in gücü biter; "Hidayet hiçbir hastalığı olmadığı halde öldü: Konağına gelmeyen elçiler, arabasına selâm durmayan polisler onu öldürdüler. 31 Mart'tan sonra misafirleri, uşakları, parası azaldı; eriyordu. Bir türlü şehremini olamadığı için vücudu azalıyordu." (s. 353).

İkinci Meşrutiyet dönemini temsil eden mekân, Adnan'ın konağıdır. Hidayet'in konağına gelip İttihatçı görünen gençler, 10 Temmuz'dan sonra önemli mevkilere getirileceklerini düşünürken Adnan dışında hiçbirine görev verilmez. Artık iş isteyenler Hidayet'in yerine Adnan'ın konağına gelir. Ayrıca bu konakta içki, oyun, kadın serbesttir, ancak bu durum I. Dünya Savaşı'nın yenilgiyle sonuçlanmasına ve Adnan'ın itibarını kaybetmesine kadar sürer (s. 324). II. Meşrutiyet sonrasını temsil eden konak ise Adnan'ın arkadaşı, aynı zamanda İngiliz taraftarı olan Naşit'in konağıdır. Naşit, Adnan sayesinde zengin olmuştur.

Hazin son

İttihatçılar kendilerinden başka kimsenin bu ülkeyi yönetemeyeceğini iddia ederken gençler de İttihatçılara karşı örgütlenir. Bu gençler 1911'den başlayarak o dönemde İstanbul'da öğrenci olan, aynı zamanda Kurtuluş Savaşı'nı başlatan ve başaran gençlerdir. Kurtuluş Savaşı başlayınca Adnan, kendine bir kalpak edinir. Kalpak savaşın simgesidir. Adnan savaş bitince başbakan, en azından Adalet bakanı olmayı umar ancak bu arzusu gerçekleşmez.

Üç İstanbul; esasında bir imparatorluğun çöküşünü, her yeni iktidar biçiminin kendi elitini, sosyetesini, dalkavuklarını ortaya çıkarışını anlatır.³ Romanda seçilen karakterler, devlet görevlerinde ve farklı düşüncelere sahip gruplarda yer alan kişiler olduğu için olaylar, o dönemde iktidar mensupları ve halk arasında ortaya çıkan uçurum etrafında şekillenir. İdeallerin menfaat uğruna nasıl değersizleştiğine vurgu yapılan romanda İstanbul'un üç farklı devri, üç farklı konakta ele alınarak çıkarı için vatan, millet ve dini unutan insan tipleri gerçektelerden hareketle işlenir.

“İdeallerin menfaat uğruna nasıl değersizleştiğine vurgu yapılan romanda İstanbul'un üç farklı devri, üç farklı konakta ele alınarak çıkarı için vatan, millet ve dini unutan insan tipleri gerçektelerden hareketle işlenir.”

3 Köksal Alver, *Üç İstanbul Romanı Üzerine Sosyolojik Okuma Denemesi, İlmî Araştırmalar*, 2002, S. 15, s. 21.

Abdullah Harmancı, modern Türk öyküsünün usta kalemlerinden birisi. Öykücülüğünün yanında eleştirmen ve akademisyen kimliği ile de tanıdığımız Harmancı; edebiyat, Türk okurun edebiyatla ilişkisi, çocuk ve gençlik edebiyatı, okur-yazar ilişkileri gibi konularda kendisine yönelttiğimiz sorularımızı cevapladı.

SÖYLEŞİ:
MELEK
DEMİRDÖĞEN

ABDULLAH HARMANCI:

BİZDEN ÖNCE YAZILMIŞ İYİ METİNLERİ AŞMAK İÇİN YAZARIZ

Türk edebiyatına gerek yetişkin gerekse çocuk edebiyatı içerisinde değerlendirilebilecek öykü, eleştiri türünde yazdığınız eserlerle katkı sağlıyorsunuz. Bu çoklu düşünce ve yazma biçimi içerisinde, edebiyat dünyasında, siz kendinizi nerede konumlandırıyorsunuz? Kendinizi nasıl tanımlarsınız?

Ben 1993'ten beri öykü yazıyorum. 2000'li senelerin başından beri de çocuk öyküsü yazıyorum. 2004 senesinde akademik çalışmalara başladım. Akademik çalışmalarımın da büyük bir kısmı gene bu alanda oldu. Öykü eleştirilerim de daha çok bir öykücünün gözünden diğer öykücülere bakış şeklinde yazıldı. Hayat parçalar, kalbimiz toplar. Hayat zorlaştırır, kalbimiz kolaylaştırır. Dünya dağıtır. Biz bütünleştiririz. Dünya sorudur. Kalbimiz cevap verir. Evimizdeyken bütün cevapları buluruz. Bulmuşuz sanırız. Başkalarıyla karşılaşmalarımızda içimizdeki konfor yıkılır. Okumak bunun için vardır. Demem o ki, ben de defalarca parçalandım, bölündüm, ayrıldım ama zamanla kendime bir yol buldum ve bir hat üzerinde yürüdüm. Kesret değil vahdet. Kalbimiz kesrete isyan eder. Sanırım bundan sonra ne yaparsam yapayım "öykücü" veya "çocuk öykücüsü" olarak intikal edeceğim sonraki dönemlere.

Günümüz Türkiye'sinde edebiyatla ilgilenen okur-yazar kesimin toplumsal ölçekte ülkenin entelektüel gelişimine katkıları nasıl ve ne şekilde oluyor sizce?

"Hayat parçalar, kalbimiz toplar. Hayat zorlaştırır, kalbimiz kolaylaştırır. Dünya sorudur. Kalbimiz cevap verir. Evimizdeyken bütün cevapları buluruz."

“Okura ayarlı değildir edebiyat. Geleceğe ayarlıdır. Bizden önce yazılmış iyi metinleri aşmak için yazarız. Kendi iyi metinlerimizi de aşmak için yazarız. Sahih edebiyat budur.”

Türkiye’de en büyük sorun nitelikli insan yetiştiremiyoruz. Bundan kastım niceliksel özellikler değil. İngilizce bilen ve dünyayı tanıyan filan demek istemiyorum. Bunu zaten yapamıyoruz. Örnek vereyim. Ülkenin öğretmenleri edebi olan metinle olmayan metin arasında bir ayrım yapabilecek nitelikte değil. Bir “zevk” eğitimi almıyorlar. Halbuki öğretmenler “metin seçici”dir. Yani kanonik görevleri vardır. Öyle kötü kitapların öğretmenlerin ellerinde olduğunu görüyoruz ki... Toplumun derin bir eğitime, olgunlaşmaya ihtiyacı var. Bugünkü formal eğitim bunu sağlayabilir mi sizce? Türkiye’de metafiziğin kanalları kısıldı. Evi yanan Arnavut bir Mevlevi kadın anlatırlar. Kadın, evinin yanması üzerine hiçbir tepki göstermemiş. Şöyle demiş. “O verdi, o aldı, eyvallah!” Bilmem anlatabildim mi? İnsanlara bu derinliği kazandıracak bir eğitim sistemimiz, formal değil informal bir eğitim sistemimiz yok. Yan ağla, dön ağla demişler. Okullardan umudum yok ama evlerimizde alternatif bir eğitimin yollarını aramamız lazım. Ancak bu da çok zor. Zira o nesil de geride kaldı.

Türk okurun edebiyatla ilişkisi hakkında ne düşünüyorsunuz? Nitelikli eserler okurunu bulabiliyor mu? Veya okurlar iyi eserlerle karşılaşabiliyor mu?

Postmodern kültür iktidar kavramını yerle bir etti. Şimdi her girişim, her platform kendi iktidar alanını oluşturdu. Her öğretmenin kendisini çocuk yazarı olarak kabul etmesi gibi bir sorun var. Böyle olunca “Kötü, iyiyi kovuyor.” Niteliksiz bir kitabın girdiği her sınıfta nitelikli bir kitap buharlaşıyor. Gene aynı konuya geliyoruz. Niteliksiz metinlerle yaşayan bir nesil nitelikli insan olur mu sizce?

Öyküyü “seçkin ve seçkinci” bir tür olarak tanımlıyorsunuz, türe yaptığımız katkılar da düşünüldüğünde öyküyü sizin için seçkin yapan hangi özellikleridir, niçin?

Kitleler roman okur. Hatta ben şunu anladım. “Kitap” diye bir kavram yok kitlede. Roman diye bir kavram var. Öyküyü seçkinci kılan bizim üretme biçimimiz değil. Öykünün doğası. Mesela kısalığı. Yoğunluğu. Zorluğu. Alışılmamış olması. Ben okullarda küçük sınıflara da gidiyorum. “Sizin romanınızda neden bölümler birbiriyle alakasız?” diyorlar. Öykü kitabımı okumuşlar. Roman değilse bile uzun metin yazmak gerekiyor sanırım. Çocuklara ulaşmak için. Ama edebiyatın mekanizması içseldir. Okur istiyor diye bir kelime yazmadım bugüne kadar, okura ayarlı değildir edebiyat. Geleceğe ayarlıdır. Bizden önce yazılmış iyi metinleri aşmak için yazarız. Kendi iyi metinlerimizi de aşmak için yazarız. Sahih edebiyat budur.

“Yolumuz değerli yazarların çıkardığı dergilere düşmeseydi halimiz nice olurdu. İşte ben bunu anlatıyorum. Gençlerin edebiyatı bir kariyer alanı olarak görmeleri en büyük sorundur.”

Eserlerinizde Doğu ve Batıya ait klasik metinlerden sıklıkla yararlanıyorsunuz. Kimi zaman yeniden yazım örneklerini veriyorsunuz. Gelenek sizin için ne ifade ediyor? Geleneksel metinler yeterince günümüz okura ulaşabiliyor mu sizce?

Ben geleneksel metinlerin çağdaş öykücülerimiz tarafından modern metinlere taşındığını düşünüyorum. Ama bu, içgüdüsel bir biçimde oluyor. Programlı değil. Benim yaptıklarım ise mesela çocuk edebiyatında yaptıklarım programlı şeyler. Yani bir metni nasıl dönüştürüm diye düşünüyorum. Bununla ilgili yayımlanmamışlarla birlikte altı kadar kitabım var. Geleneksel metinleri içselleştirmek yeterlidir. Yani Sezai Karakoç gibi düşünüyorum. Bir metni iliklerinize kadar çekiniz ve sonra bir gün içinizde parlamasına izin veriniz. Elbette günümüz diliyle ve koşullarıyla... Karakoç'un geleneği yaşatma biçim budur.

Uzun zamandır yaratıcı yazarlık atölyeleri yaparak genç yazarların da deneyimlerinden yararlanmasına imkan sağlıyorsunuz. Sizce

yazarlık atölyeleri günümüz edebiyatına nitelikli eser ve yazarlar kazandırıyor mu? Bu eğitimlerde gördüğünüz genç yazarların sık yaptığı hatalar sizce neler?

Yaratıcı yazarlık atölyeleri ehil bir eğitmenin elinde elbette çok değerlidir. Ama bugün maalesef ehil olmayan ellerde de atölyelerin açıldığını görüyoruz. Gerçek bir yazarın deneyimlerini aktarması bile genç yazarlar için çok faydalı oluyor. Buna şüphem yok. Zira edebiyat dergileri okulluk özelliklerini kaybetmeye başladılar. Zira ilgi yoğun. Doğal olarak da yeni kanallara ihtiyaç oldu. Birincisi bu. İkincisi ise hepimiz genç olduk. Hepimiz bin kez yanıldık. Şaşırdık. Denedik. Aptalca işler yaptık. Yolumuz değerli yazarların çıkardığı dergilere düşmeseydi halimiz nice olurdu. İşte ben bunu anlatıyorum. Gençlerin edebiyatı bir kariyer alanı olarak görmeleri en büyük sorundur.

Ali Ayçil bir röportajında “Çocukluğumuzun penceresi ebediyen bizi yoksunlaştıran veya zenginleştiren bir göz olarak devam eder.” diyor. Sizin çocukluk pencereniz nereye bakıyor? Çocukluğunuzun eserlerinize, bilhassa çocuk kitaplarınıza akseden yönleri var mıdır?

“Bir kez yaşarız, çocukluğumuzda, gerisi anımsamadır.” demiş şair. Elbette her sanatçı gibi ben de çocukluğuma dönüyorum. Oradan besleniyorum. Edebiyat bir kelimeyle “hatırlatma” işidir. Çocuklukta daima hatırlanır. Daima hatırlanan ile daima hatırlatan arasında derin bir ilişki var. “Çocuk edebiyatı” deriz. Ama bütün bir sanat ve edebiyat alanı çocukluktan beslenir. İnsan çocukluğudur. Bütün hazine oradadır. Ben yaş aldıkça hatırlamam arttı.

“Yetişkinlerle sorunum var, fakat çocuklarla anlaşıyorum” diyor-sunuz. Sizi çocuk kitapları yazmaya iten sebepler arasında bu iletişimin etkileri var mı? Sizi çocuk kitapları yazmaya teşvik eden başka hangi sebepler var?

Yetişkin metinlerimde de zaten çocuklara yönelik denebilecek bir dil vardı. Birincisi bu sebeple de çocuk öyküleri yazdım. Sadelik, akıcılık, güçlü final, okuru metnin içinde tutmak vs gibi özelliklerdi bunlar. Öte taraftan, evet, ben çocuklarla anlaşıyorum. İletişimim iyi. Benim sorunum yetişkinlerle... Yetişkinler gibi değilim. Yetişkinlere benzemiyorum.

Çocuk edebiyatı içerisinde dini-tasavvufi temaları sıkça kullanan yazarlardan birisiniz. Aynalı Baba ile Raci kitabınızda “Hiçlik Dağı”na çıkmaya çalışan bir çocuk görürüz. Çocuk kitaplarında dini temaları ele almanın imkân veya sınırlılıkları sizce nelerdir? Günümüz dini içerikli çocuk kitaplarında karşılaştığınız sorunlardan hareketle açıklayabilir misiniz?

İslami içeriğin edebiyatlaşması ile geleneksel metinlerin çağdaş edebiyata aktarılmaları meselesi farklı meseleler... Türkiye’de edebi niteliği dert edinen insanlar, genellikle kültürel meseleleri dert edinmeyen insanlardan çıktı. Kültürel meseleleri dert edinenlerin de edebiyatı anlamak ve gerekliliğini kavramak gibi bir erdemleri olmadı. Elbette bugün durum değişti. İki özelliği de önemseyen, iki durumun da farkında olan kalemler var ama bunların da karşılarında sert bir duvar bulunuyor. Piyasa! Artık kültürelliği de edebiliği de geride bırakan bir endişe var. O da mevcut yayın piyasasının bizi itelediği nokta... Bu durumu göz ardı ederek söylersek: Değeri öne alıp bunun üstüne bir edebiyat kisvesi geçirilmeye çalışıldığında durum çok vahim oluyor. Yapılması gereken nitelikli edebiyatın peşinde koşmaktır. Edebiyat zaten değer içerir. İnsani olan islami olandır. Ayrıca bir anlam yüklemesine gerek yoktur. Kültürel endişeler taşıyan arkadaşlarımızın edebiyat endişesi taşımaması dönemsel yazarlar çıkarmamıza sebep oluyor. Benim çocukluğumda bana okutulan kitaplar şimdi nerede? Geleneksel metinlerin çağdaş edebiyata taşınması meselesi ise bambaşka bir mesele. Acizane ben bu konuda örnek olabilecek bazı kitaplar yazdım.

“Edebiyatta kategori olmaz.” Bu görüşünüz çocuk edebiyatı adlandırmasına yönelik kadim tartışmaya dair bir kanaat midir? Bugün aynı tartışma gençlik edebiyatının adlandırmasına yönelik yapılıyor. Günümüzde gençlere hitap eden edebiyat ürünlerini işaret eden bir “gençlik edebiyatı” tanımına ihtiyaç var mı? Varsa içeriği ve sınırları ne olmalıdır?

Gençlik edebiyatı konusunda ülkemizde büyük bir yoksulluk var. Sebebi çok ilginç... Bizler lisede okuyan çocukların bizim gibi yetişkin metinlerini kolayca okuyabileceğini düşünüyoruz. Çoğunlukla bu mekanizma aleyhimize işliyor. Gençler için metin üretmemişiz. Onun eline seyrek dokulu herhangi bir kurmaca kitabını verebileceğimizi düşünüyoruz. Yetişkin edebiyatı metinlerinin hepsi için bunu düşünmek mümkün değil. Mimari meselelerin tartışıldığı bir romanı alıp da gence veremeyiz. Onu kalbinden yakalamalıyız. Tıpkı çocuk edebiyatında yaptığımız gibi... Genç edebiyat oluşturma konusunda ise asla programatik kitaplar hazırlanmamalı. Sanatçılar kendi doğal sanatsal yaşantılarını yaşamalıdır. Kendi okuma yazma süreçlerini yaşamalıdır. Bu sürecin içinden ne çıkacağına bakmalıyız. Deizm

“Çocuklar kendilerine çocukça şeyler anlatmamızı istemiyorlar.”

sorununu çözmek için roman yazdırılım, denmemeli. Dönemsel kitaplar çıkar ortaya ve kaybolur gider.

Yazar-okur buluşmalarına önem verdiğinizizi özellikle çocuk okurlarınızla sıkça bir araya geldiğinizi sosyal medya hesaplarınızdan görüyoruz. Okurlarınızdan kitaplarınız veya kahramanlarınızla ilgili nasıl geri dönüşler alıyorsunuz, bunlar sizin yazarlık motivasyonunuzu nasıl etkiliyor?

Okur, edebiyatın belirleyicisi olamaz. Ama elbette çocuk okurlarım beni çok etkiliyor. Özellikle de öykü yerine uzun metinler yazmamı istiyorlar. Örneğin bu yaklaşım beni etkilemiş olabilir. Hangi yaşta çocukluk biter, deseler çocuğun bir cümlesine bakarak bu soruyu cevaplayabilirim. Sahada olmak büyük avantaj. Ne yapmam gerektiğini biliyorum. Çocuklar kendilerine çocukça şeyler anlatmamızı istemiyorlar.

Yazar ve eleştirmenliğin yanında bir de akademisyen kimliğiniz mevcut. Son yıllardaki çocuk edebiyatının gelişimine paralel olarak bu alandaki akademik çalışmaları yeterli buluyor musunuz? Sizce bu çalışmalar çocuk edebiyatına eleştirel anlamda katkı sağlıyor mu veya ne ölçüde katkı sağlıyor?

Çocuk edebiyatının kamusu yok. Eleştirmeni yok. Tartışıldığı bir alanı yok. Akademide yapılan tezler ve yazılan makaleler ilginç bir şekilde çocuk edebiyatındaki hareketliliğe dokunmadan geçiyor. Yani bu alandaki sorunlara çok fazla müdahil değiller gibi. Elbette çocuk edebiyatı alanında çalışan akademisyenlerin ürettikleri eserlerden çokça faydalanıyoruz. Tarih ve teori konusunda akademik çalışmaları önemsiyoruz. Ama doğrusu eleştiri alanında sanki akademi de yeterince kendini riske atmıyor.

NEMRUT'UN

AŞKA

kartallar
ve kuzgunlar
döner durur başımda
tanrı ağrı'dan inmedi henüz

yaklaşır da yaklaşır sıradağlar peşimde
neye dayasam sırtımı ağır gelir
ne demeli bu hüzne, ne gelir elimizden
insan olmak da yaramaz artık
tanrı ağrı'dan inmedi henüz

görüp göreceğin buydu dünyadan
ne ateşe yandın
ne suya kandın
ne kaldı geriye dokuz boğumlu aşktan
hani bilsek neye yandı içimiz
neyin yoksunluğudur avuçlarımda
dönen dünya

kartallar
ve kuzgunlar
döner durur başımda
tanrı ağrı'dan inmedi henüz

KANDIĞIDIR

tohumu kaç toprağı dırilten buğdayın
kaç toprağa yırriyen yağmurdan
kaç çocuğu doğacak
göç niyetine
ve buğday yandıktan
yağmur söndükten
toprak küstükten sonra
kim tutacak hesabını bir tarihe nemrut olmanın

kırıp geçtik putları sevinelim
akıttık toprağa kanını
kendine faydasız ahmakların
sonra bir kalem verip ellerine
yazdırdık aşkın nemrut tarihini

kimseler görmez sevinebilirsin
kimseler bilmez sevedebilirsin
tanrı ağrı'dan inmedi henüz

çalacak değilim kapını alacaklı değilim
heybeme bir maşrapa yeter
emanettir susuzluğum
tanrı ağrı'dan inmedi henüz

kuzguna yoktur sözüml kartalı tanımam
bilmem hangi tarihin göçünüdür nemrut
bir heybemi bilirim
bir de susuz maşrapam
tanrı ağrı'dan inmedi henüz

TUĞÇE GÖK

BÛKÊ BARANE

E. Ecran Çeliksü

Beklemeyi sevmem. Bekletmekten nefret ederim. İnsan sözüünün eri değilse ne işe yarar ki? Söz, er olan insana ait değilse neye yarar? Yaramazlar niye varlar? Felsefeyi bırak şimdi. Programa geciktin. Geciktiğim için söylüyorum ya bunları zaten. Beni bekleyen insanlar var ve ben geciktim. İlk defa bir programa geciktim. Yaşlanıyorsun be oğlum. Yaşlandın. Ömrün varsa daha da yaşlanacaksın. Değersizleşeceksin. Kolundaki saatten daha değersiz olacaksın. Müsvedde kâğıtlar kadar değersiz. Bırak şimdi kederi, kaygıyı, içeriden alkış sesleri geliyor. Hızlıca sahneye çıktım. Çantamı masanın üzerine bırakıp oturdum. Çantadan notları çıkardım. Geç kalmanın cezası bir kaygı oluştu içimde. Masadaki sudan bir yudum al. Sakin ol. İlk defa gelmedin bir söyleşiye. İnsanlara bakamıyorum. Notları kontrol et. Konu: Yeni Başlangıçlar. Giriş: Bismillahirrahmanirrahim... Oku, emri ile başlayan bir başlangıcın gelişme ve sonuç bölümlerine baktığımızda... Masaya niye seyyar mikrofon koymuşlar? Başka mikrofon mu bulamamışlar? Bir saat onu mu tutacağım ben? Nerede bu söyleşinin moderatörü? Hıh geldi. Ne yan yan bakıyorsun be? Altı üstü beş dakika geciktim. Mikrofonu aldı "Değerli konuklarımız, damat beyin gecikmesinden dolayı girişimiz konseptimize uygun olmadı. Kusura bakmayın. Şimdi alkışlarınızlaaa gelin hanımı sahneye davet ediyoruuuzz." dedi. Ne damadı? Ne gelini? Hızla kafamı kaldırdığımda bir düğün salonunun sahnesinde olduğumu fark ettim. Hemen ayağa fırladım. Tüm konuklar da ayaktaydılar ve alkışlıyorlardı. Karşı kulisin kapısında gelin belirdi. Beni görünce gözlerini sonuna kadar açtı. Sonra konuklara baktı. Sonra yeniden bana. Sonra konuklara. Gülümsedi. Zorla. Hafif eğilerek selamladı konukları. Konuklardan hemen sahnenin altında duran bir grup telaşlı görünüyordu. Kendi aralarında konuşuyorlar, neredeyse kavga etmeye hazırlanıyorlardı. Gelin, eliyle onlara "Sakin olun," işareti verdi. Fena birine benziyor. Tam bir başat. Nereden anladım? Tipinden. Allah damat beye sabır versin. Damat bey? Ben miyim o? Ben üç yıl önce evlenmedim mi? Hem bu gelin benim gelinim değil. Benim gelinim tam bir Bûke Baranê.¹ Öyle güzel. Öyle narin. Öyle canlı. Öyle olgun. Öyle çocuk. Sevdiğim. Canım. Cânanım... Buradan hemen gitmeliyim.

Gelin yanıma geldi. Bana sarıldı. Kulağıma "Yalvarırım çaktırmayın. Yalvarırım," dedi sesi titreyerek. Sandalyeye oturdu. Elimden tutup

"Masadaki sudan bir yudum al. Sakin ol. İlk defa gelmedin bir söyleşiye. İnsanlara bakamıyorum. Notları kontrol et. Konu: Yeni Başlangıçlar. "

¹ Gökkuşağı. Yağmurun gelini.

beni de oturmam için çekti. O an yapmam gereken tek şey geline itaat etmiş gibi hissettim. Zaten bu geline itaat etmemek ne mümkün. Gelin değil general mübarek. Öyle bir enerjisi var. Oturdum. Moderatör sandığım sunucu geldi yanıma ve “Damat bey neden geciktiriyorsunuz? Açıklamak ister misiniz yoksa bir ömür bu yaptığınız ayıbın kefareti olarak her gün aynı hikâyeyi dinlemek mi istersiniz?” diyerek mikronu bana uzattı. Sana ne ulan sana ne, deseydim. Diyemedim. Yakasından tutup kafamı suratına indirseydim. İndiremedim. Gelin elimi tuttu “Lütfen,” diye fısıldadı. Helalimden başkasının elime dokunmasından rahatsız oldum, elimi çektim. Ayağa kalktım. Mikrofonu elime aldım. Bismillahirrahmanirrahim. Yeni başlangıçlar, diye düğmesine basılmış bir makine gibi söyleşi için hazırladığım konuşmayı yapmaya başladım. Her yıl, her ay, her hafta, her gün, her an, her bitiş, her gidiş, her geliş yeni başlangıçlara gebe, yeni başlangıçlara sebeptir. Doğum da başlangıçtır ölüm de. Bize düşen başlangıçlarımızı nasıl yaptığımızdır... Sunucunun biraz önce yaptığı gereksiz komikliğe gülen konukların yüzündeki gülüş artıkları yavaş yavaş silinmeye başladı. Oku, emri ile başlayan bir başlangıç var tarihte. O kutlu başlangıcın gelişme ve sonucuna baktığımızda amacından sapmadığı durumları ve zamanları hesaptan çıkarırsak yıllar yılı... Mikrofonu gelin aldı elimden. “Lütfen heyecanımızı mazur görün,” dedi. Maruz mu görmek? Damadın düğüne niye gelmediğini şimdi daha iyi anladım. “Ben, sevgili eşimin gecikmesini affettim. Sizler de mazur görün,” dedi ve mikrofonu sunucuya uzattı. Sunucu “Yaaa ne güzel bir aşk. Umarım bir ömür birbirinize karşı böyle anlayışlı olur, birbirinizi böyle seversiniz,” dedi. Herkes alkışladı. Şak şak şak. Konuklar ne kadar da birbirinden farklı. İki zıt kutuptan gelmiş gibiler. Bir yanda siyah, düz eteklerinin üstüne taşlı, pullu penyeler giymiş köylü kadınlar ile markasız, kalitesiz kumaşlı, alelade ceket ve pantolonlar giyerek takım elbise giydiğini zanneden köylü adamlar ve diğer yanda olabildiğince kaliteli parlak elbiseler giyen, mevcut bütün makyaj malzemelerini yüzünde kullanmış, bir ressamın kafa karışıklığı, iç sıkıntısı ile karalayıp fırlattığı yağlı boya tablolarını anımsatan kadınlar ile en fiyakalı markalardan giyinmiş hakiki takım elbiseleri ve mükemmel tıraşlarıyla herkese tepeden bakan adamlar. Gelin ve damadın ailesi olduğunu düşündüğüm ön masadaki kişiler de aynı.

Sunucu, nikâh memurunu sahneye davet etti. Nikâh memuru konukları selamlayıp oturdu. Sunucu şahitleri çağırdı. Onlar da geldi masaya. Mikrofonu nikâh memuru aldı “Yapmış olduğumuz araştırmalara göre evlenmenizde bir mani görülmemiştir.” Ne araştırması yaptınız ulan? Şu defterdeki fotoğrafa bir bak. Ben miyim o meyemnetsiz? Hem ben olsam bile şu mendebur suratlı kadının yanıma yakışmaması bile başlı başına evlenmemize mani değil mi? “Siz Kuddu-si kızı Nalan Kertmen, Sadullah oğlu Abdullah Yozgatlı'yı hiçbir baskı ve kimsenin etkisi altında kalmadan, hastalıkta sağlıkta, iyi günde kötü günde eş olarak kabul ediyor musunuz?” Gelin mikrofonu doğ-

ru “Eeeveet,” diye bağırdı. Kalabalık çığlık atıp ıslık çalarak alkışladılar. Nikâh memuru aynı cümlelerle bu kez de bana sordu “...eş olarak kabul ediyor musunuz?” Gelin elimi tuttu. “Ne olur...” diye fısıldadı kulağıma. Konuklara bakıp her şey yolunda anlamında tebessüm etti zorla. Evet, dersem nikâhına gelmeyen bir adama nikâhının kıyılmasına sebep olarak kıyım kıyım kıyacağım. Onu bir ömür maruz bırakacaktım belki de. Ama o da madem istemiyordu olaylar buraya gelmeden cesurca son verseydi canım. Nikâh gününe kadar bekleyip nikâhına gelmemek ne

demek? Gelin gerginlikten ayağını sallayıp duruyor. “Evet,” dedim gitti. Alkış. Şak şak şak.

Şahitler de onayladı evliliğimizi. Daha doğrusu Abdullah ile Nalan'ın evliliğini. İmza yerine A harfi yazıp karaladım. Yarın Abdullah çıkıp bu benim imzam değil, derse yandın kızım Nalan. Sunucu gelinle damadı dansa davet etti. Yok artık o kadar da değil, dedim. İçimden. Sonra neden dışımdan söylemediğimi düşündüm ve “Yok artık o kadar da değil,” dedim gelinin kulağına. Gelin zaten ağladı ağlayacaktı. “Lütfen...” dedi yine dolu gözlerle. “Ben evliyim. Eşimden başkasıyla dans etmedim, etmem,” dedim. Gelin, benden ümidi kesince mikrofonu aldı. Yine “Bizi maruz görün,” diyecek diye korktum ve mikrofonu çektim elinden “Sevgili konuklarımız yeni başlangıçların okumak ile başlaması efdaldır. Okuyarak başlayan işler güzel sonuçlar doğurur. Okuyarak yapılan başlangıçların ışığı ebediyen sönmez. Biz de yeni hayatımızın bu güzel başlangıcını okumak ile yapmak istiyoruz,” dedim Müziği kapatalım, diye komut verdim. Müzik kapandı ama ben ne okuyacağımı bilmiyordum. Sesim güzel olsaydı bir türkü patlatırdım. Kulakların pası açılırdı. En iyisi karıma yazdığım şiiri okuyayım. Duyarsa beni ne şekilde infaz eder bilmiyorum. Telefonda şiiri açtım. Bir sürü de cevapsız çağrı vardı. Kesin söyleşiye davet edenler aradılar. Eşim aramış mıdır? Yok. O, söyleşide olduğumu bildiğinden aramamıştır. Akşama da en sevdiğim yemeği yapacaktı. Canım karım. Onu aldatmış gibi hissediyo-

“Şahitler de onayladı

evliliğimizi. Daha doğrusu Abdullah ile Nalan'ın evliliğini. İmza yerine A harfi yazıp karaladım. Yarın Abdullah çıkıp bu benim imzam değil, derse yandın kızım Nalan.”

rum. Ama ben evlenmiyorum ki bu kadınla. Bu yaptığım dublörlük gibi bir şey. İnsanlar bekliyor, şiiire başla

Bûke Barane

Ben yağmurum,
asumanın gözyaşı.
Hep düşmekte olan,
arayan, ağrıyan, kaçılan.
Sense yağmurun gelini
Sevincin rengi
hep gülmekte olan
aranan, beklenen, çağrılan.
İyi ki yağmuru çağıracak kadar güzelsin
İyi ki sevdin yağmuru.
Yağmur daha bulutun bağrındayken sana âşık
sana meftûn, sana mecnûn.
Yağmura şarkı söyle
dans edelim birlikte.
Yağmur buluttan yağsın, sen yağmurdan
Yağmurca düşüp aynı gülün üstüne
Birlikte seçelim renklerimizi
gülüşüne, gözlerine, yüreğine
güzelliğine.

Konukların kimisi ağlıyor, kimisi kocalarını dürtüyor, kimi genç kızlar hased fişkuran gözleriyle geline bakıyor, kimisi sana da şiiirine de... başımıza iş çıkardın eşşoğlu, der gibi bana bakıyordu. Gelin de hayran hayran bana bakıyordu. Ben evliyim. Hatta artık sen de evlisin. Sadullah oğlu Abdullah'la. Gelinin kulağına eğilip bir an önce bitir şu düğünü, dedim. Gelin tamam az kaldı lütfen biraz daha sabret, dedi. Sunucunun kulağına bir şeyler fısıldadı. Sunucu "Sayın konuklarımız şimdi takı törenine geçiyoruz," dedi. Takı töreni için sahnenin biraz daha gerisine aldılar bizi. İnsanlar sırayla gelip takılar, paralar hatta çekler taktılar. Ulan Abdullah bir servet kaybettin oğlum. Takı töreninden sonra gelin yine sunucunun kulağına bir şeyler fısıldadı. Sonra benim elimden tutup kulise götürdü. Biz kulise giderken sunucu "Gelin hanım rahatsızlandığı için düğünümüze burada nokta koymak zorundayız. Siz değerli misafirlerimize teşekkür ederiz," diyordu. Kulise girince gelin, benden özür diledi. Teşekkür etti. Damat müsveddesi düğün günü terk etmişmiş, beni o sahneye Allah göndermişmiş, yoksa sosyeteye rezil olacaktıymış... Daha bir sürü tumturaklı şeyler anlattı ağlayarak. Ben, bir an önce bu rezillikten kurtulmak için "Tamam. Tamam," diye geçiştirdim. Üstümdeki para takılı kurdelayı çıkarıp geline uzattım. "Onlar sizde kalsın," dedi. "Beni büyük bir dertten kurtardınız." Sağ ol, ya, bu paralar da beni birtakım dertlerimden kurtarabilir.

Salondan çıktım. Söyleşi için irtibatta olduğumuz kişiyi aradım ve ufak bir kaza geçirdiğim için gelemediğimi söyledim. Sonra eşimi ara-

dım. Sesini duymaya ihtiyacım vardı. Duysam rahatlayacaktım. Açmadı. En sevdiği çiçeklerden aldım. Eve gittiğimde kapıyı eşim açsın diye anahtarla açmadım. Zile bastım. Kapıyı açtı, çiçekleri görünce sevindi. Çocuk gibi sevindi. Çiçek gibi. Kuş gibi. Ama ben bu sevincin karşısında mahcubum. Yüzüne bakamıyorum. Bugün ondan başkasıyla nikâh masasına oturdum. Ona yazdığım şiiri başkasına okudum. Yemeğe oturduk. Güller gibi gülümsüyor, bülbüller gibi şakıyor. Bakamıyorum yüzüne. İnşallah günümün nasıl geçtiğini sormaz. Yemek çok güzel olmuş hayatım, ellerine sağlık, dedim. Nasıl yaptığını sordum ki konu bana ve günüme gelmesin. Ama geldi. Nasıl geçti günün, dedi. Neler yaptın, diye de ekledi. Söyleşişi özellikle sormayı da ihmal etmedi. Biraz yoruldum diye geçiştirdim. Odaya geçip koltuğa uzandım. Sofrayı topladuktan sonra eşim de odaya geldi. En iyisi her şeyi anlatıp kurtulmak. Doğrudum. Elini tuttum. Önünde diz çöktüm. Benim tek gelinim sensin. Bûke Baranem sensin, diye başladım konuşmaya. Sonra tüm olanları bir solukta anlattım. Yüzüne baktım. Yüzü önce bembeyaz oldu. Sonra değişmeye başladı rengi. Yüzünün bir tarafı yeşil, bir tarafı mor, bir tarafı kırmızı... Rengârenk oldu yüzü. Gökkuşaağı gibi. Ağlıyordu. Elim uzattım elini tutmak için. Dokunamadım. Elim içinden geçti, koltuğa değdi. Gerçek bir gökkuşaağı oldu sanki. Ayağa kalktı. Ben yaklaştıkça o uzaklaşıyordu. Hızla pencerenin kenarına gitti. Pencereyi açtı. Yanına gittim. Döndü ve dolu gözlerle bana baktı. Tekrar arkasını döndü. Birden pencereden aşağı atladı. Bağırđım. Aşaağı baktım. Aşaağıda yoktu. Sesini duydum. Nasıl yaparsın bunu, diyordu. Yukarılardan geliyordu sesi. Göge baktım. Gökkuşaağı olmuş, göge kurulmuş, bana hesap soruyordu. Nasıl yaparsın bunu, nasıl? Hıçkırarak şiiri okumaya başladı:

Ben yağmurum, hıh hıh.
asumanın gözyaşı, hıh hıh.
Hep düşmekte olan,
arayan, ağrıyan, kaçılan, hıh hıh hıh.
Sense yağmurun gelini
Sevincin rengi
hep, hıh hıh
hep gülmekte olan...

Gülmeye başladı sonra. Ama kendi gülüşü gibi değil. Cadı gibi. Nihahahahaha... Sonra Nalan Kertmen'in sesi geldi gökten. Artık benim kocamsın! Nihahahahaha... Sonra nikâh memurunun sesi. Nalan Kertmen'i eş olarak kabul ediyor musun? Bağırđım. Hayır! Hayır!

Sonra eşimin sesini duydum. Hayatım. Hayatım uyan. Gözlerimi açtım. İyi misin, diye sordu. İyi miyim? Değilim. Aynı kâbusu her gece görmemek için her şeyi anlatmalıyım. Doğrulup oturdum. Elini tuttum. Bir çırpıda anlattım yaşananları. Eşim sonuna kadar dinledi beni. Yüzüne baktım. Yüzü önce bembeyaz oldu. Sonra değişmeye başladı rengi. Yüzünün bir tarafı yeşil, bir tarafı mor, bir tarafı kırmızı... Rengârenk oldu yüzü. Gökkuşaağı gibi. Ağlıyordu.

“Ben yaklaştıkça o uzaklaşıyordu. Hızla pencerenin kenarına gitti. Pencereyi açtı. Yanına gittim. Döndü ve dolu gözlerle bana baktı. Tekrar arkasını döndü. Birden pencereden aşağı atladı.”

UNUTMADAN

Bırakayım masalları ah efendim, besmelem, Şehriyârım,
Aşk iflah olmaz bir hastalıkmiş, uslanmazmış hançeri.
Gönül gurbet kilimi, ne gam ne keder durumunda çevrimiçi.
Anılarla baş başa tüketerek şömine başı şiirleri, şarkıları,
Yakalım çırayla levyeden ucuz kahramanlık haritalarını.
Kahkaha çiçeklerinden dürbün dürelim, hac hatıralarından şeytan.
Devşirme saadetler, meddah yüzü haydutlar, ödünç çığlıklar.
Tablolarda gelincikler öksüz, yanımda sen olmayınca yetimim.
Mim ile biten masallarda surat asmak hakkım, hafızaya isyanım.
Mağdurum ayrılıktan, bir o kadar da mağrur, mukadderattan.

Unutmadan tutkal alalım kasaptan Şehriyar, ağzı bantlı kuşlardan.
Kapının tokmağından adam asmaca çocukluk, yüzünden kış güneşi.
Dünya yuvarlaktı öküzün boynuzlarında, trene bakarken raylardan.
Unutmadan diyorum, ne alınacaksa alalım çıplak gözle sevdiğim aydan.
Tutulmalar uydular arasında, fanusta edebiyat, laboratuvarında şiir.
Küskünüm, parmağımda ipten duvarlar, aklım fikrim sen, unutan.
Çatlaklarından merhamet sızıyor kalbimin, çürüyor ayvalar.
Nar, mosmor olmuş ipek mendillerin dilek ve temennisinden.
Seni sevmek bütün dillerde yasak, muhteviyat aynalı çarşı.

Unutulur derler Şehriyar, zaman ilaç, şair sözü elbette mübalağa.
Unutmamak Allah'a, unutmak sana mahsus, yasla unutmadan kalbini.
Kalbime, başını göğsüme, göğüme dayan, kanı çekiliyor renklerin.
Ufukta, kahve fincanından taşan yüreğimle beraber çingene duası.
Kayıyor yıldızlar, rüyalar çekmecece, ara, bul, olabildiğin kadar.

Allah için Şehriyar, sakız olup dolandı ağzıma, unutmadan bir daha.
Söyle, sevdiğini beni, kuru bir yaprak misali yas tutmaya hevesli.

YASEMİN KAPUSUZ

HÜSNÜYUSUFLAR AÇTI MI?

Barbatus'un William'a Mektubu

Feyza Nur Emiroğlu

Sevgili William;

Anlatacaklarımın çoğunun zihnimdeki yanılısamalar olduğunun farkındayım fakat bir kısmının doğru olduğunu bilmelisin. İnan bana, yaban bir şairin de söylediği gibi hakikat her zaman uydurulandan daha korkunçtur.

Babamla beraber yaşadığımız küçük kulübenin bahçesinde beyaz, mor, pembe ve kırmızı renkli kır karanfilleri açardı. Bize en yakın kulübede yaban bir şair yaşardı. Kır karanfillerine 'hüsnüyusuf' derdi. Onları koklayıp şiirler yazardı. Bana tuhaf hikâyeler anlattığı da olurdu. Doğrusu ben bu hikâyelerden pek bir şey anlamazdım. Anlattığı son hikâye, kuyuya atılan bir çocuğun saraya uzanışının hikâyesiydi. Esrarengiz rüyalar görmeye o günden sonra başladım. Kısa bir süre sonra babamla beraber kulübenin kapısına kilit vurup kente taşındık. Yaban şairi bir daha görmedim. Taşradan ayrılırken ne kadar heyecanlı olduğumdan bahsetmeme lüzum yoktur zannedersen. Şehrin işveli ve cilveli ve cazibeli hayaline çoktan kapılmıştım. Göz alıcı elbiseler, tırtıl sürüsü gibi art arda sıralanan gökdelenler, gecenin karanlığında birbirine sızan lemâat... Karşı konulmaz bir tutkuyla şehri arzuluyordum. Orada, muhayyilemden daha fazlasıyla karşılaştığımda on dört yaşındaydım. Genç insanlar bazen aldanır sevgili William. Şehre gider gitmez giyindiğim süslü elbiselerle kendimi gökleri delecek kadar kudretli hissettiğimi itiraf etmeliyim. Şimdilerde o saf hâllerimi düşündükçe büyük bir utanç duyduğumu hatta bu utanç duygusuyla yerin dibine geçtiğimi bilmelisin.

Taşrada gecenin en karanlık saatleriyken kentteki tüm sokaklardan ve dükkânlardan muhteşem bir huzme yayılıyordu. Elbette ben, tahmin edeceğin gibi, bütün geceyi dışarıda geçiriyordum. Her yer ışıl ışılken kim uyumak ister? Ancak ve ancak bir kurt sürüsüyle karşılaşma ihtimalinden korkanlar uykuya sığınır. Benim böyle bir korkum yoktu çünkü burası taşra değildi. Burada kurtlardan korkmak taşraya gökdelen dikilmesinden bile komik olurdu. Daha neler! Fakat William, şehirdeki adamların dişlerinin kurtlarınkinden daha keskin olabileceğini o gece öğrendim. Sahi, gökdelenler hâlâ yalnızca şehirlerde mi boy veriyor?

“İnan bana,
yaban bir şairin
de söylediği
gibi hakikat
her zaman
uydurulandan
daha
korkunçtur.”

İnkâr edemem William, bedenim şehri arzulasa da ruhum buraya ait değildi. Buradaki yapay ışıklar ruhumu tarifsiz biçimde yoruyordu. Başımı gecenin göğüne çevirmem kaçınılmazdı. O gece gökyüzünü seyrederken on bir yıldız ile ay ve güneşi gördüm. Evet William, o gece aniden beliren güneş beni şaşkına çevirdi. Fakat şaşkınlığım bununla kalmadı. On bir yıldız olanca hızıyla yere saplandı ve yer yarıldı. Kentin tam ortasında dipsiz karanlık bir kuyu belirdi. Ay ile Güneş, karanlık kuyunun içine gömüldü. Kuyunun etrafında on bir kurt adam ulumaya başladı. Onların sesi, şehrin karanlık kalbini dağladı. O gece ruhsuz kent ağladı William, yağmur bile yağdı. Kurt adamlar uzaklaşırken kuyunun etrafında hüsnüyusuf lar açmaya başladı. Taşranın kokusu sardı her yanı. Şairi anımsadım. Ve bir feryat duyuldu, o feryat arşa dayandı.

Arştan yankılanan ses, bir fısıltı olup bana ulaştı: “Yusuf’u bul Barbatus, onu bana getir.” Bu sese kayıtsız kalamazdım sevgili William. O feryadın açtığı dehlizin içinde kaybolmalıydım. Beni bulduğunda suretim ve ruhum değişmiş olacak. Fakat yine de beni tanıyacaksın.

Barbatus’un Yolculuğu

Kuyunun çevresinde açan hüsnüyusfların her bir renginden birer tane koparı Barbatus. En masumu beyaz olmalı. Mor renklisi onun ruhunu huzurla doldururken pembe olan, genç kadının yüreğine sevgi tohumları ekti. Kırmızı olan ise onu güzelleştirmeye yetti. Barbatus, hiç olmadığı kadar güçlü hissetti kendisini. Elindeki dört dal çiçeğin kokusunu içine çekti. Mühim bir yolculuğa çıkacağına farkındaydı. Fakat bu yolculuktan önce William’a bir mektup yazmalıydı. Odasına döndüğünde kuruyan buhurumeryemleri vazodan çıkardı. Onlardan açılan boşluğa hüsnüyusfları yerleştirdi. Mektubu tamamladığında odasının her köşesi hüsnüyusfların kokusuyla çevrelenmişti. Kokuya kayıtsız kalamazdı. Gözlerini kapatıp güçlü bir nefes çekti içine. Aniden Nil Nehri’nin kıyısında buldu kendisini. Buraya nasıl geldiğini hiçbir zaman hatırlamayacaktı. Yaban şairin hüsnüyusfların kokusuyla şiirler yazdığını hatırladı. Onun anlattığı hikâyelerden birini anımsadı. Nehrin kıyısında yürüdü. Esen rüzgâra Yusuf’u sordu Barbatus. Rüzgâr onu âmâ bir adamın yanına götürdü. Bu adamın etrafını çevreleyen on bir kurdu görünce onun tehlikede olduğunu düşündü. Fakat sonra kurtların âmâ adamla beraber ağladığını gördü. Kurtlar şöyle diyordu: “Ey güzel Yusuf’un babası! Biz ona zarar veremeyiz. Ona her ne olduysa, biz yapmadık.” Barbatus, kurtları dikkatle inceledi. Hayır, kendisinin gördüğü kurt adamlardan çok farklıydılar. Kuyunun etrafındakiler bunlar değildi. Doğru söylüyorlardı. O esnada arştan yankılanan feryadı yeniden duyan Barbatus’un kanı alevlendi: “Yusuf’u bul, onu bana getir.” Yusuf’un hikâyesini ona bir şair anlatmıştı. Yanağından bir damla yaş süzülürken genç kadının ve gözleri perdelendi. Her yer karanlık.

Barbatus, gözlerini yeniden açtığında kendisini bin kapılı bir zindanda buldu. Buraya nasıl geldiğini hiçbir zaman hatırlamayacaktı. Günler günleri kovaladı, geceyle gündüz birbirine karıştı. Elinden hiç bırakmadığı hüsnüyusflar susuz ve topraksız kalmıştı. Fakat canlılığını yitirmemişlerdi. Onları kokladı kadın. Genç bir adam göründü parmaklıklarından. Bin kapılı loş zindanda güneş gibi parlıyordu adam. Barbatus’un gözleri kamaştı. Onu görmek istiyordu fakat parlaklık an be an artıyordu. Yalnızca bir yanağını görebildi genç adamın. Ah ne güzeldi. Sesini işitti. Bu sesi işiten dağlar, taşlar secde ederdi. Öyle söylerdi yaban şair. Barbatus, Yusuf’un güzelliğini görünce bileklerini kesen kadınları hatırladı. Züleyha’nın Yusuf’a olan aşkı, Barbatus’un kalbinde yeniden canlandı. Zindanın parmaklıkları keskin bir bıçak gibi bileğini kesti. Bileğinden akan kanı fark etmediği gibi yaranın sızısını da hissetmedi. Genç adam konuştu, Barbatus onu dikkatle dinledi. Bin düğümlü bir rüyadan çıkıp Yakub’a gitmesini, hüsnüyusflardan kırmızı ve beyaz

“Adamın etrafını çevreleyen on bir kurdu görünce onun tehlikede olduğunu düşündü. Fakat sonra kurtların âmâ adamla beraber ağladığını gördü. Kurtlar şöyle diyordu: “Ey güzel Yusuf’un babası! Biz ona zarar veremeyiz. Ona her ne olduysa, biz yapmadık.”

olanı ona götürmesini söyleyip uzaklaştı ses. Barbatus'un gözlerindeki lem'a söndüğünde kendisini yeniden âmâ adamın yanında buldu. Onun Yakub olduğunu anladı. Yakub'un etrafında bu kez on bir genç adam vardı. Genç adamları aşıp Yakub'a yaklaşan Barbatus, elindeki hüsnüyusuflardan iki tanesini ona uzattı. Yakub'un hüznüne tebessüm karıştı. Genç kadının uzattığı iki dal hüsnüyusufu kokladığında gözlerindeki perde aralandı. Uzun süren karanlığın ardından güneş yeniden doğdu. On bir genç adam secdeye hazırlanıyordu.

Barbatus'un Ebedî Uyanışı

Yıllar sonra yeniden kulübedeki odasında uyanan Barbatus, bileklerindeki bıçak kesiklerini görüp irkildi. Yara çoktan iyileşmişti fakat izler belirgindi. Bu kesikler gençliğinde misal âlemine yaptığı yolculuk esnasında oluşmuş olmalıydı. Pek çok şey gibi onların nasıl oluştuğunu da hatırlamıyordu fakat bir Yusuf masalının hatırası olduğunu anımsayabiliyordu. Ayağa kalkıp aynaya baktı. Yüzündeki kırışıklıkları ve beyazlayan saçlarını izlerken şaşkınlığını gizleyemedi. Arkasındaki adamın aksini gördü aynadan. Gördüğü adam, hâlâ genç ve hoş olan, adına sayfalarca mektuplar yazdığı William'dan başkası değildi. Korku doluydu Barbatus'un gözleri. Her şeyden haberdarım gibi şefkatliydi William'ın bakışları. Barbatus, masanın üzerindeki mektupları fark etti. Ne yazıyordu o sayfalarda? Ne olmuştu Barbatus'a? Bu soruların cevabını hiçbir zaman öğrenemedi. Yaban bir şairin anlattığı hikâyelerin etkisiyle koca bir ömrü tükettiğinin farkında bile değildi. William'a yazdığını zannettiği bu mektuplarda, onlarca hikâyeyi en derinlerinde hissederek hatta adeta yaşayarak yeniden kaleme aldığından habersizdi. Hikâyeleri hatırlarken ve yazarken kendinden geçerdi. Yerinden doğrulup pencereden dışarıya baktığında gökdelenler gördü kadın. Daha neler! Kulübenin etrafındaki kırlarda yetişen bahar çiçekleri neredeydi? Peki ya yaban şairin kulübesi? Etrafı çitlerle çevrili küçük bir bahçeden başka ne kalmıştı geriye? Telaşla bahçesine koşan Barbatus, bir avuç toprağa hüsnüyusuf tohumları ekti. Bu tohumlar kısa sürede olanca ihtişamıyla filizlendi. Yaşlı kadın onlara daima iyi baktı. Yıllar sonra beyaz bir hüsnüyusufun kokusuyla son kez kapattı gözlerini. William, son kez öptü onun yanağını. Barbatus, bir tohum gibi toprağa ekildi. Barbatus'un toprağında hüsnüyusuflar açtı. Kırsalda bile boy veren gökdelenlerde yaşayanlar bu güzel çiçeklerin kokusundan mahrum kaldı. Çünkü onlar bir çiçeği göremeyecek ve koklayamayacak kadar meşgul bir hayata dalmıştı. Barbatus'un toprağında büyüyen hüsnüyusufları tek fark eden, yine bir şair oldu. Fark etmekle kalmadı, onlara isim bile verdi. O günden sonra pembe olan Barbatus, mor olan Hoş William, beyaz olan Yusuf, kırmızı olan ise Züleyha olarak anıldı. Gezgin şair, Barbatus'un yazdığı mektupları okudu. Okumakla kalmayıp onları şehirlerdeki ve kırsallardaki insanlara ulaştırdı. Mektuplarda anlattığı çiçek kokulu hikâyeleriyle dünyanın dört bir yanında tanınan Barbatus, ölümsüzlüğü bileklerinden yakaladı.

“Barbatus, bir tohum gibi toprağa ekildi. Barbatus'un toprağında hüsnüyusuflar açtı. Kırsalda bile boy veren gökdelenlerde yaşayanlar bu güzel çiçeklerin kokusundan mahrum kaldı.”

NÂS

Özge Korkmaz

Eğer birisi size, bu anlattıklarımın keskin muhayyilemin bir sonucu olduğunu söylerse lütfen ona inanmayın. Gerçeklerin faniler tarafından inkâr edilmek gibi bir huyu vardır, aldırmanın.

Bir hayli oluyor buraya geleli. İlk yapıldığı zamanlarda getirmişlerdi beni buraya, kaç yıl geçti üzerinden bilmiyorum. Bana bazen iki yıl gibi geliyor bazen yirmi yıl gibi. Ayları tam hatırlamıyorum ama güneş tepemde ışıltıyor epeydir. Yaz geldi, hatta gitmek üzere bile olabilir. Baştabip yanımdan ağır ağır geçerken ona sorasım geliyor bazen. Sonra vazgeçiyorum. Doğrusu ona da pek güvenmiyorum. Aklıma güvenmeyi yitirdiğim gün insanlara güvenmeyi de bıraktım. Neyse dedim ya, epey oldu buraya geleli. Nedense bugün kırk yıl geçmiş gibi hissediyorum. Yarın dört yıl gibi gelir belki.

Bugün musiki ekibi gelmedi, o yüzden pek keyfim yok. Dışarıdayım. Muhtemelen yarın gelecekler. Zaten onlar gelince biz içeride, yüksek kubbeyle örtülü mermer döşeli salonda, şadırvanın çevresinde oluyoruz. Musiki başlayınca şadırvanın suları da kubbeye kadar çıkıyor sanki büyük bir şaşkınlıkla suları izliyoruz. Bugün hava güzel olduğu için dışarı çıkardılar. Burada da sular akıyor. Bazen çok yukarı çıkıp oradan hızla aşağı düşüyormuş gibi oluyorlar. Bu aralar ben de öyle oluyorum. Bazen geçmişini hatırlıyorum. Annem vardı, babam vardı, ablam vardı. Sonra bir de onun kocası oldu. Onu bazen hatırlıyorum, bazen hatırlamıyorum. Adı neydi bilmiyorum. Sepetçilik yapardım ben, hâlâ yapıyorum. En büyük meziyetim bu. Çarşıda dükkanım vardı, onu da iyi biliyorum. Neden sonra buraya geldim, bak bunu hâlâ anlamıyorum. Suların sesi bana sanki bir şey mi anlatıyor? Şşşş, sus bir dinle. Bazen benimle konuştuklarını duyuyorum. Yoksa sen duymuyor musun? Cevap da veriyorum, nezaket gereği. Öyle olunca gelip beni alıyorlar. İçeri götürüyorlar. Niye götürüyorlar ki? Eğer susmam içinse ben sessizken de konuşuyorum.

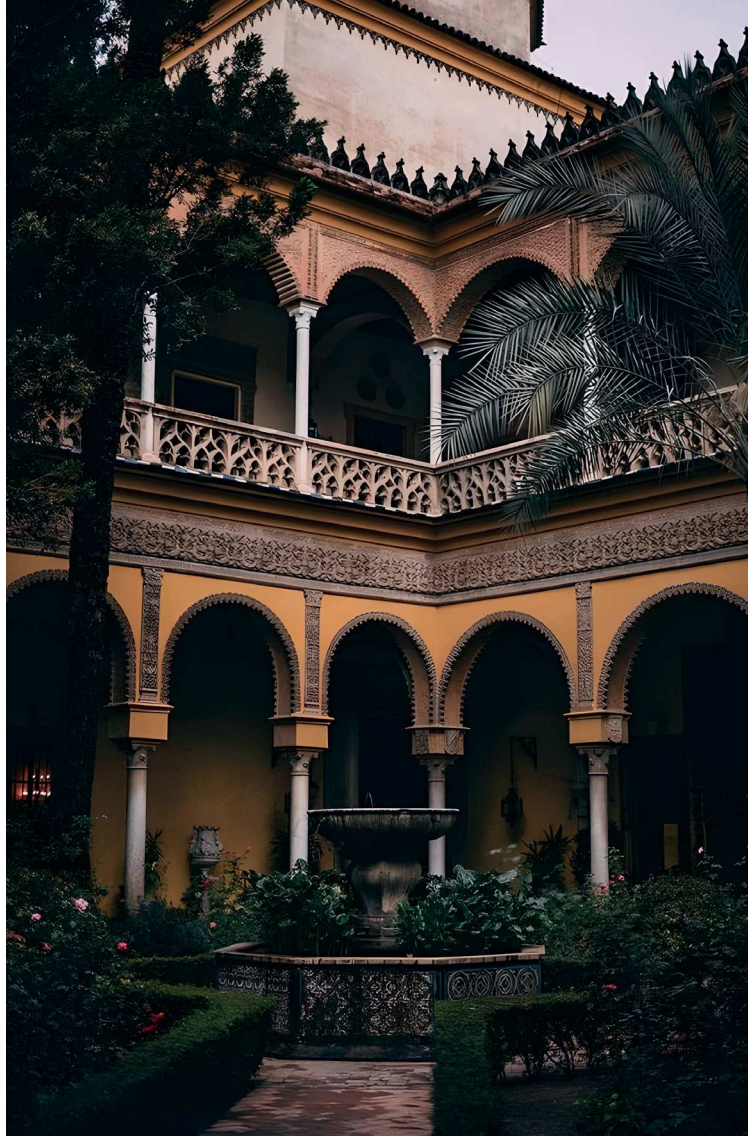
Buraya geldiğim ilk gün nasıl da dün gibi aklımda. Girişte, “Halkın sığınağı Padişah Bayezid Han, bu binayı elemeleri gidermek için yaptı. Burası hastalıklar için şifa yurdudur.” yazıyordu. Hastalığım neydi? Bilmiyordum. Şifası burada mıydı? Bilmiyordum. Hasta mıyım onu bile bilmiyordum. Tek bildiğim ablamla kocası olacak bet suratlının beni buraya getirdiğiydi. Derdimin devâsı buradaydı demek, onlar

“Neyse, dedim ya epey oldu buraya geleli. Nedense bugün kırk yıl geçmiş gibi hissediyorum. Yarın dört yıl gibi gelir belki.”

“İnsanoğlu keşke her şeyi çok bilmeyi bıraksa, her şeyi tek bilene bıraksa. Ah!”

emindi. Ben değildim. O heriften hazzetmiyordum. Validemi babam aldı elimden, ablamı da o. Bana şifa olacak iki kadının merhametinden mahrum bıraktılar beni, şimdi buradan şifâ bekliyorlar. İnsanoğlu keşke her şeyi çok bilmeyi bıraksa, her şeyi tek bilene bıraksa. Ah!

Geldiğim gündən beri kamışlarla iç içeyim. Bir sürü sepet örüyorum burada. Örüncə tabiplere veriyorum, onlar da satıyorlar herhalde. Ben büyükleri sekiz, küçükleri beş akçeden satardım. Acaba onlar kaçta satıyorlar? Bir tane de padişaha yaptım, en güzeli o oldu. Sonra bevvap Hasan'a verdim ona ulaştırırsın diye. Ulaştırırsın da memnun olsun padişahımız. Desin ki gönderin artık sepetçiyi, o hasta değil usta

bir adam. Gitsin de çarşıda satsın sepetlerini, halk mahrum kalmasın ondan. Demezse de canı sağ olsun yahu, padişaha gönül koyacak değiliz ya. Burada bir de arkadaşlarım var, onlar da bir şeyler yapıyorlar. Bak şu kır saçlı olan halıyıymış eskiden. Dükkânı yanmadan evvel. O da şimdi burada ceylan desenli kilimler dokuyor, bana da hediye etti geçenlerde. Çok beğendiğim için saklıyorum. Ona bir sepet öreceğim yakında. Biraz büyük olacak. Belki içine iplerini koyar, ceylanlar gizlice oynarlar orada.

Geldi işte yine. Hep böyle oluyor. Beklemediğim anlarda gelip içimi kemiriyor. “Şeytan!” derdi bizim komşular, “Şeytan tarafından ruhu kabz edilmiş zavallının.” Bunu sadece komşular söylerdi ama buradakilerden hiç duymadım. Zaten şeytan olsa korkardım ama korkmuyorum ki. Her ne ise, o benimle savaşıyor ben de onunla savaşıyorum. Kafamı iki elimin arasına alıp vuruyorum ölsün diye. Babam çok vurduğu için annem ölmüştü çünkü. Ben de böyle yaparsam ölür diyorum ama ölmüyor. Uyumaya çalışırken, helâya giderken, avluda otururken, her zaman, her yerde gelip kafamın içine giriyor. Ben duymak istemedikçe bir şeyler söylüyor. “Niye doğdun?” diyor, “Ne için yaşıyorsun, burası bomboş bir yer.” diyor. “Öldür kendini!” diyor. “O zaman yanarım cehennemde, Allah kendini öldürenleri sevmez.” diyorum. “Allah yok.” diyor, “Cehennem yok.” diyor. “Sen bile yoksun.” diyor. O zaman daha şiddetle vuruyorum, sussun diye, ölsün diye. Bazen susuyor ama hiç ölmüyor.

Geçenlerde ben yine avludayken hiç olmayacak bir zamanda geldi. Çamaşırhanenin sağındaki eyvanda oturmuş gelen gidene seyrediyordum. Önümden bir adam geçti. Sedyede yatıyordu. Tabipler hızlıca götürdüler onu. Adam acılar içinde inliyordu. Ayağı parçalanmış, kemiği dışarıdan görünür olmuştu. Külliye inşaatında çalışan bir ameleymiş, o aşağıdayken yukarıda çalışanlardan biri ayağına taş düşürmüştü. Arkasından koşarak tabiplere yetişmeye çalışan zayıf, kısa boylu adam öyle dedi. Telaştan ve korkudan iyice küçülmüş sanki avuç içine sığacak gibi olmuştu. Uzaktan izledim onları ama içim kan görünce bir hoş oldu. İstifra edeceğim diye korktum. Sonra annem geldi aklıma. Onu son gördüğümde o da böyle, yerde, kanlar içindeydi. Fena bir ağrı yokladı başımı. Sonra o geldi işte yine. “Öldür kendini!” dedi bana. “Ne duruyorsun hâlâ, öldürsene kendini. Senin bu cihanda yaşamanın ne manası, kime ne faydası var?” Susturmaya çalıştım onu, duymamaya çalıştım. En son kafamı eyvanın duvarlarına vurduğumu hatırlıyorum. Sonrası yok. Uyandığımda odadaydım. Buhuri yine elinde tütsüyle gelmiş, odanın içinde gezdiriyordu. Bu kokuyu seviyordum, odadan hiç çıkmadığım günlerde akşam olduğunu bu kokuyu duyunca anlıyordum. Çünkü sabah başka, akşam başka bir buhur yakıp tüm darüşşifâyı kokulandırıyor.

Beni buraya ablamla kocası getirdi. Kimsem kalmadığı için onların yanında kalmaya başlamıştım. Bunları ne kadar kolay hatırladığımı düşününce şaşırıyorum. Unutmak için çok uğraştım hâlbuki. Kendimi bir kere yakmaya çalışmışım, buradaki tabipler konuşurken onlardan duydum. Oysa bunu hiç hatırlamıyorum. Ablamla kocası beni buraya getirdiklerinde burası yeni yapılmıştı. 1488 yılının ilkbaharıydı. Şimdi hangi yıldayız, bunu bilmiyorum. Tabip gelince soracağım artık hangi yılda olduğumuzu, merak ediyorum.

Sordum. 1491 dedi. Üç yıl olmuş ben geleli. Ne kadar az olmuş, yaşarken bana hiç öyle gelmedi. Demek üç yıldır öldüremedim onu. Hâlâ gelip, göğüs kafesimi sıkıştırıp beni nefessiz, gözlerimi fersiz bırakabiliyor. Aklımın içini kurcalayıp birkaç yersiz vesveseyi daha oraya atıp kaçıyor. Ne zamandır böyleyim bilmiyorum. Eskiden sepet örerdim sadece, düşünmezdim böyle. Annem vardı, babam vardı, ablam da yanımdaydı hâlâ. O zamanlar ben de onlar gibi dışarıda yaşardım. Sonra birden bir şey oldu. Hepsi yok oldu etrafımdan. Ben yalnız kalınca o gelip yerleşti kafamın içine. Sonra yolum buraya düştü.

Burada bazı günler keyfim yerinde. Padişah, on hanende ve sazende tayin etmiş bizim için. Üçü hanende, biri neyzen, biri kemancı, biri musikarçı, biri santurcu, biri çengi, biri çenk santurcu, biri udcu olup haftada üç kez gelerek bizlere musiki icra ediyorlar. Sabahleyin hüseyini makamından, ikinci vakti buselik makamından, akşamları ise zengüle makamından besteler çalıyorlar. Çalmaya başlamadan önce kendi aralarında konuşurken dinliyorum onları, oradan aşinâyım isimlere. Padişah önemsiyor bizi, keyfimizin yerinde olmasını istiyor. Demek onun için ördüğüm sepetler ulaşmış eline ki karşılığını böyle veriyor.

Musikiciler bugün de gelmedi. Dünden beri onları bekliyordum oysa boşa beklemişim. Bevvap Hasan'a sordum, padişah bugün başka bir yerde çalmaları için görevlendirmiş onları. Yarın buraya geleceklermiş, öyle dedi. Ne yapmalı şimdi? Oturup bir de yarını mı beklemeli? Gelmeyeceklerdi madem neden haber verilmedi, beklemek güzel bir şey mi sanıyorlar? Musiki olmayınca ben onunla daha çok uğraşmak zorunda kalıyorum. İşte yine geldi. Sus artık. Birabbinnâs. Sus! Melikinnâs. Sus! İlâhinnâs. Sus! Allahım kalbim sana emanet, onun elinden al.

Uyandığımda buhurî yoktu odada. Kır saçlı halıcı ve sepet kamışlarım da yoktu. En son avluda olduğumu ve birisinin beni tutarak "Hemen tecrit edilsin!" dediğini hatırlıyordum ama kim olduğunu çıkaramıyordum. Bugün musikiciler gelecekti. Aklıma gelince hemen şadırvanlı salona gitmek için doğruldum. Bileklerimden bir şey tuttu, tam kalkacakken tekrar oturdum. Gözümün üstünden sarkan beyaz bez parçasını da anlamlandıramadım. Neler oldu yine kim bilir benim hatırlamadığım. Tabip gelsin, ona soracağım.

KURTTAN HABERSİZ KAN

dünya bir iptir dizilir ömrüm/üz
“korkarım ki onu kurt yer de haberiniz olmaz”^{*}
korkumuzun tırnak iziyle örülü hikâyemiz
gömleğin beyazında uysal bir kan besleyen de biziz
kurdun siretini insan suretinde taşıyan da.
ölüme baş selamı verdiğimiz vakit
hangimiz düşünür kuyunun aritmetiğini
düşmenin düşünmeye yaslandığı bir yer var
heybeye gizlenen su taşıyla çağrılan sır
dönenip duruyor kervanımızda

yaşyoruz bir koridorda yürürcesine
güzel günleri görenler ellerini kesiyor
meve bıçakları kör. bir sana bakıyorum ben
yaşamak yanılmaktır ay doğmayan gecelerde
kolay. rüyaları hayra yormak. ayaklarını
sabit tutmak zor geçip kendinin karşısına
dizgin tutmayan atları yakalayıp
hoyrat rüzgarlarından
zapt etmek kolay
bozkırı sarı ekiniyle kuşanıp teskin edecek
dingin bir derviş bulmak terletiyor alnımızı
suyu azalmış çaylar gibi kederle akarken
aklın ırmağını köpürtme fikri cezbediyor bizi

buğday başakları arasında ufka yaslanırcasına
dayanmak tanrı'ya
özsuyuna kavuşmuş gibi bir secde olup
pınarlanıyor gönlümüzde özlem
on bir yıldız, ay ve güneşi bir ekmek çıkını edip
serin bir güvencenin sofrasında doymak için
önü dikişli gömlekler kuşanıyoruz
uysal kurtların da hakkı var üzerimizde
onlardan habersiz akan kanımız diri tutuyor bizi

bir kendilik tamamlamaya geldik buraya
yusuf demeden kuyuyu çağırarak
züleyha'nın aynalarda sandığı gençliği
buğdayın fakir ettiği bünyamin'i
bir nefeste yedi nefsin hüviyetini anla-ma/ya
yaklaşmaya yaklaşmaktır bizim kıssamızın adı
dünya bir iptir dizilir ömrüm/üz
pamuktan
ip eğirmekle meşhur olmuş yaşlı kadınlar gezer
çarşılarda

AYŞE NUR KAYMAK

^{*} Yusuf Suresi 13. ayet.

SÖYLEŞİ:
BİLGE DOĞAN

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi'nin Sezai Karakoç Kültür- Sanat etkinlikleri kapsamında, Yedi Güzel Adam Edebiyat Müzesi'nde Berdücesi söyleşilerinin ikincisini Naime Erkovan ile yaptık. Fantastik öykü ve modern Türk öyküsü denince ülkemizde akla gelen ilk isimlerden biridir Naime Erkovan. 8 öykü kitabı ve çeviri eserleri var. Son kitabı “*Ve Şehre Bir Flanör Gelir*” Mayıs ayında Ketebe Yayınları'ndan çıktı.

NAİME ERKOVAN:

BERDÜCESİ BULUŞMALARI 2: ÖYKÜ GERÇEĞİN YERİNİ TUTAR MI?

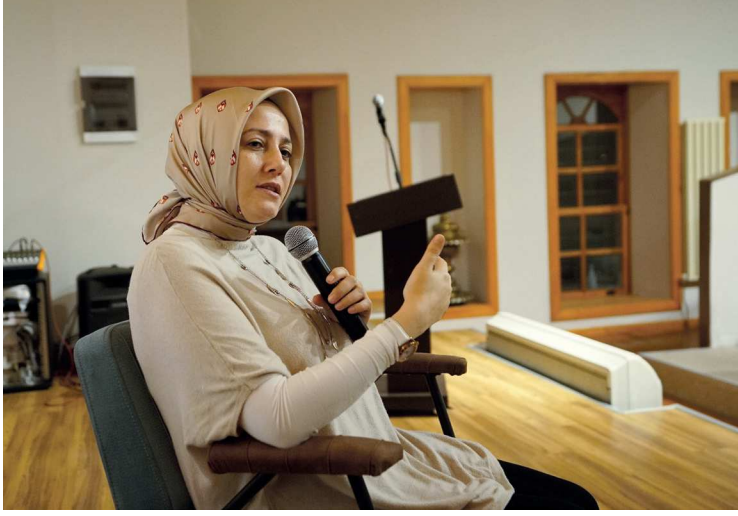
Kendinizden bahseder misiniz, Naime Erkovan kimdir?

Bu kısmı hiç beceremiyorum, hiç aklıma da gelmiyor. Her ders döneminde öğrencilerle tanışırım ve her seferinde kendimi tanıtmayı unutturum sonra ya öğrenciler hatırlatır ya da ben sonunda hatırlarım. Naime Erkovan, her şeyden önce öykücüdür. Edebiyatla uğraşmayı sever ve sevdiği için de hiçbir zaman çalıştığını iddia edemez. Hayatımın çok yoğun, ağırlıklı bir parçası edebiyat, çünkü yaptığım her şeyin edebiyata çıkıyor olduğunu fark ettim. Dolayısıyla hayatımda sadece edebiyat, öyküler ve atölyeler var.

“Fantastik hayatımızın bir parçası ve kadim bir anlatım. Tabiata bir bakın; çok sakin olan tabiat bir anda kontrolden çıkabiliyor, uyuyan dağlar patlayabiliyor. Yani bu kadar çeşitliliğin içerisinde, olmayacak şeylerin olduğu bir dünyada, tek bir şeye inanmak bana çok sıradan geliyor.”

Yeni kitabınız “*Ve Şehre Bir Flanör Gelir*” Jean Baudrillard'ın “Gerçeğin işaretleri gerçeğin yerine geçer.” sözüyle başlıyor. Naime Erkovan dünyayı/gerçeği nasıl görüyor ve öykülerinde nasıl anlatıyor?

Ben hep herkes gibi gördüğümü zannediyordum ama zaman içerisinde ortaya çıktı ki öyle değilmiş. Aslında hayat bir şekilde bize sunuluyor, bir yönünü görüyoruz ama bizi yaratan müthiş varlık bizi tek boyutlu mu yarattı, ya da dünya tek boyutlu olmak, gördüğümüz şekilde mi var olmak zorunda? Herhalde bunu kurcaladığım, sorguladığım için kapılar açılıyor. Kaldı ki zaten fantastik hayatımızın bir parçası ve kadim bir anlatım. Bunu hep söylerim: Kutsal kitaplara bir bakın. Özellikle bizim kıyamet ayetlerimize. O kadar müthiş şeyler anlatılıyor ki. Dağların pamuk gibi havaya uçmasından, gökyüzünün bir parşömen gibi dürülmesinden bahsediliyor. Bu fantastik değil de nedir? Tabiata bakıyoruz,

tabiat da fantastik. Bir an çok sakin olan tabiat kontrolden çıkabiliyor, uyuyan dağlar bir anda patlayabiliyor. Yani bu kadar çeşitliliğin içerisinde, olmayacak şeylerin olduğu bir dünyada tek bir şeye inanmak bana çok sıradan geliyor.

Hikâyelerinizde sıra dışı imgeleriniz ya da kahramanlarınız var. Misal bir generalin ceketindeki “beşinci düğme” ya da bir “pul”. Yahut *Ay ve Güneş Kumpanyası*’nda modern bir yüzyıla düşmüş “Şehrazat”. Eşyalar ve kişiler gözünüzde nasıl bu hale bürünüyor?

Kesin bir formülü olsa da versem keşke. Sadece şunu söyleyebilirim: Bir şeye niyetleniyorsanız çok basit düşünmeyin. İmkânsız da hesaba katın. İmkânsız düşündüğünüz zaman onu mümkünmüş gibi sunmaya çalışın. Yapabileceğiniz tek şey bu. Tereddütte kalmayın. Eğer siz yazarken tereddüt ederseniz o zaman okur da o tereddütünüzü anlayacak, inanmayacaktır. Öğrencilerime de hep bunu söylerim. Dünyanın en saçma şeyini anlatabilirsiniz, yeter ki inanmış olun ve onu mantıklı bir şekilde sunmaya çalışın. Diyeceksiniz ki saçma bir şeyi nasıl mantıklı bir şekilde sunabiliriz? Tabii ki dünyanın, aklın yöntemleriyle. O orada minik bir ayrıntı gibi duracak ve siz gerçekten onun orada var olduğunu iddia edeceksiniz. Tereddüt etmeyeceksiniz. Belki de en büyük problem bu. Yazar, bunu kaleme alırken “acaba insanlar inanır mı?” tereddütüne düştüğünde insanlar gerçekten inanmıyorlar. Öğrencilerim yazılarını getirdiği zaman nerede inanmadıklarını, nerede çekimser kaldıklarını hissedebiliyorum. Zannetmeyin ki sizin zihninizdekiler sadece sizin zihninizde kalıyor. Kağıdınıza, eserinize de yansıyor. O yüzden önce sizin inanmanız gerekiyor. İnanmaktan çekinmeyin.

Margaret Atwood “*Damızlık Kızın Öyküsü*”, George Orwell “*1984*”, Aldous Huxley “*Cesur Yeni Dünya*” ve Yevgeni Zamyatin “*Biz*” eserleri.

**“İmkânlarımız
ne kadar
azalıyorsa**

daha çok
üretmek
zorunda
kalyoruz.
Bu, sıkışık
zamanlarımızda
geniş
zamanlarımıza
nazaran daha
iyi üretmemize
benziyor.”

Günümüz edebiyatı ve sineması distopya türüyle vücut buluyor ve çok ilgi görüyor. Bu gidişatı nasıl yorumluyorsunuz?

Distopya edebiyatta mı yoksa görsel sanatta mı ortaya çıktı bilmiyoruz. Sinemada, film sektöründe ortaya çıktı bize mi yansıdı, yoksa bizim ihtiyacımız mı oraya yansıdı, onu kestirmek çok mümkün değil. Biz zaman zaman tematik okuma atölyeleri yapıyoruz. Bu atölyelerin birinde Sovyetler Birliği'nin varlığının distopya türünü ortaya çıkarmış olduğunu fark ettik. Dışarıyla hiçbir bağlantısı olmayan, kafes gibi bir şeyin içerisinde bir millet vardı. Arkada neler var olduğunu herkes tahmin etmeye çalıştı ve müthiş bir hayal gücü gelişti. Margaret Atwood *Damızlık Kızın Öyküsü*'nü Berlin duvarına çok yakın bir yerde, eski bir daktiloda yazmış. Bir mecburiyet, bir yokluk, bir kısıtlanma hali başka türlü şeyler doğuruyor. Bunu İran sinemasından da örneklendirebiliriz. Birçok imkândan mahrumlar. Yapamayacakları, giremeyecekleri çok alan vardı, ama o kısıtlama insanları durduramadı. O legal olan yerden de bir şey üretebildiler. Aslında kısıtlamalar o anlamda zihnimiz için çok keyifli. İmkânlarımız ne kadar azalıyorsa daha çok üretmek zorunda kalıyoruz. Bu, sıkışık zamanlarımızda geniş zamanlarımıza nazaran daha iyi üretmemize benziyor.

Batıda fantastik türe ait birçok eser verilmesine rağmen bizde fantastik deyince pek az isim geliyor, bizim aklımıza Naime Erkovan geliyor. Oysa bizim inanç ve kültürümüz buna çok elverişli. mucizeler, kerametler, melekler, cinler hep yanı başımızda. Sizce bu tür, ülkemizde yazar ve okur açısından neden yaygınlaşmamıştır?

Aslında fantastiğe nasıl bakıyoruz, fantastiği doğru anlıyor muyuz? mesele biraz da bu. Fantastiğin çok temel ölçütlerinden birisi normal bir dünya işlenmesi ve oraya bir şey sızıyor olması. O dünyaya ait olmayan, sırttan, aykırı olan bir şey. Fakat o sızan şey dünyanın gidişatını hiçbir şekilde etkileyemiyor. O sadece orada aykırı bir şey olarak kalıyor. Örnek verecek olursak Kafka'nın *“Dönüşüm”*ünde Gregor Samsa'nın böcek oluşunda dünya olduğu gibi işlemeye devam ediyor. Anne ve babası hayatlarını sürdürüyor, işvereni evine geliyor. Yani her şey olduğu gibi işliyor. Sadece Gregor'un böcekliği orada tuhaf bir şey olarak kalıyor ve dünyayı etkileyemiyor. Bu şekilde olursa fantastik oluyor. Yazılarımıza olağanüstü elementleri soktuğumuzda fantastik yazdığımızı iddia edemiyoruz. Çünkü arada her an masala, bilim kurguya kayabilen çok ince bir çizgi var.

“Bizim entelektüellerimizin, sanatkârlarımızın bir vasfı da yerli okumaları, hatta edebiyatımızın bahsine bile yaşamamalarıdır.” şeklinde **“yerli okuma-yazma”** sorununa değinir Tanpınar. Yerli olmak adına neler yapar Naime Hanım?

Yıllardır devam eden yazarlık atölyelerim var. On hafta boyunca Türk edebiyatının beş üslupçusunu okuyoruz. Bunu yapmamızın sebebi Türk

dilinin en iyi yazarlarıyla tanışarak dilimizi geliştirmek. Bu beş yazarı bitirdikten sonra yerli okumaların yanına dünya edebiyatını da ekliyoruz. Yani kulaklarımıza çok iyi bir edebiyat, zengin bir dil doldurmaya çalışıyoruz.

Biliyorsunuz ki Dünya'nın güçlü milletlerinin daha az güçlü milletlere uyguladıkları şey bir kompleks halini oluşturmakta. Bizim toplumumuzda da bu, dış etkiye gerek kalmaksızın yeterince var. Biz kendi kendimizi yiyip bitirebiliyoruz, o kadar marifetliyiz. Ürettiğimiz, yaptığımız hiçbir şeyi kendimiz beğenmiyoruz. Çok daha olumsuz özelliklere sahip milletler o halleriyle övünebiliyorken biz bu kadar olumlu halimizle tabiri caizse kendimizi gömüyoruz. Öyle olunca okumaları da yapmıyoruz. Yabancılardan, dünyadan gelen her şeyin daha iyi olduğuna inanıyoruz. Çocukluğum o topraklarda geçti. Hiçbir şey görüldüğü gibi değil, boşuna bir hayranlık besliyoruz. Keşke iki tarafı bilip kararımızı öyle verseydik. Körü körüne bir batı ya da doğu hayranlığı bizi hiçbir yere götürmeyecek. Dilerim hepimiz gidip tanık olabilir, kendi kararlarınızı verebilirsiniz. Ben çok büyük hevesle bu topraklardan ayrılp da çok büyük vatansaver olarak dönen kişileri gördüm. Dışarısı zannedildiği gibi bir dünya değil. Hiç kimse gözünüzün yaşına bakmıyor. Ama bu topraklarda hâlâ çok güzel değerler var. Onları fark edip yaşatmalıyız.

Şimdi biz Marquez'in *Yüzyıllık Yalnızlığı*ni okuyoruz, kendi topraklarına ait bir eseri verebilmiş ve dünya bunu böyle tanımış. Biz ne üretebiliyoruz, ne sunabiliyoruz? Yani onların tanıttığı topluluklar çok mu mükemmel topluluklar? Değil, ama herkes kendi vefa borcunu yerine getiriyor. Bizde o sorun var. Gençler yazı yazıyor, bile isteye tamamen yabancı isim kullanıyorlar. Bu topraklardan geçmediğini bilsek yabancı birinin yazdığını zannederiz. Kendi kültürümüzü gençlere iyi bir şey olarak sunamadığımızdan baskın kültürden etkileniyorlar. Okumalarda da aynı şekilde. Liselere gittiğim zaman onu fark ediyorum. Biz öğrencilere doğru kitabı verememişiz. Sorun buradan kaynaklanıyor. Eski eserleri de tabii ki okumalılar, ama biraz daha güncel eserlerden yararlanmalarını sağlamalıyız. İyi şeyleri sunabilir, yerlinin de iyi olduğunu gösterebilirsek bence problemi aşarız.

"Yalnızlık yaşadığının belirtisiydi. Hayatımı bitirdin." diyor şişeden çıkan cin "Asılsız Hikâyeler"de. Bize, yalnızlık ifadesinin sizdeki karşılığını anlatır mısınız? Yazmak bir yalnızlaşmayı mı gerektirir yoksa?

Yalnızlık hayatımın en önemli ve korumaya çalıştığım bir parçası. İnsanların içinde ve sürekli birileriyle temas halinde olunursa yazmak zorlaşıyor. Kaldı ki insanın fitratında da bir yalnızlık var. Çünkü yalnız yaratıldık, yalnız hesap vereceğiz, inancımız doğrultusunda yalnız direleceğiz. Ama bunun korkutucu olduğu düşüncesine kapılmayalım. Yalnızlığın içerisinden de bize güzellikler çıkıyor. Ben her kitabımı yazarken evi tamamen boşaltmaya çalışıyorum. Tamamen boşaldığı sırada da yıl içinde biriktirdiğim bütün fikirlere yoğunlaşp yazmaya çalışıyorum.

“Hayatın içerisinde akan bir nehir gibi sevgi her zaman içimizde barınmalı.”

Yazma işim sona erdiğinde de yalnız kalma işim sonlanıyor ve günlük hayatıma devam ediyorum.

“Ve Şehre Bir Flanör Gelir” adlı öykü kitabınızda, Bay Pe'ye hastalanınca doktoru **“Sevmeniz lazım.”** diyor. Sevginin hayatınızdaki yeri nedir?

Sevgi bizim hamurumuzda olan ve duygularımızı şekillendiren bir duygu. Sevmeden hiçbir şey yapamıyoruz. Ama neyi ne kadar seviyoruz ve sevdiğimizi ne kadar söyleyebiliyoruz? Elimizde imkân varken ne kadarını kullanabiliyoruz? Zannediyoruz ki her zaman sevebiliriz, sevgi bize her zaman sunulur. Bunun hiç de öyle olmadığını acı tecrübelerle fark ediyoruz. Dolayısıyla sevebilmeyi ve sevdiğimizi de gösterebilmeyi başarabilmemiz lazım. Sait Faik'in dediği gibi madem her şey sevmekle başlar, bundan kaçınmamalıyız. Hayatın içerisinde akan bir nehir gibi sevgi her zaman içimizde barınmalı.

Yirmi seneyi aşkındır disiplinli bir şekilde edebiyatla hemhal olmuş, kendine özgü bir üslupla sekiz öykü kitabı yazmış bir yazar olarak günümüz Türk edebiyatında gördüğünüz en büyük eksiklik sizce nedir?

Öncelikle sabredemiyoruz. Bu sadece edebiyatta böyle değil. Çağ, çok hızlı ilerliyor ve çağ ilerledikçe günlük hayatta da sabırsızlaşıyoruz. Her şeye çok çabuk ulaşabiliyor, kavuşabiliyoruz. Öyle olunca da beklemek, sabretmek gibi kavramlar maalesef hayatımızdan çıkmaya başlıyor.

Özellikle bir edebiyatçı, bir yazar için sabır çok önemli. Yazıyı yazıp elimizden çıkması, yazının ilgili yerlere ulaşması ve dönüt gelmesi uzun bir zaman istiyor. Bu süreç, yazan insan sayısı arttıkça daha da uzuyor. Dolayısıyla tekrar tekrar çalışmaktan, hayal etmekten, yazmaktan kaçınmayın. Günümüzde çok fazla eser var, çok fazla şey üretiliyor. İyi eserleri seçip iyi okumalar yapmalıyız. Kendimizi ve eksiklerimizi ancak iyi okumalar yaptıkça görebiliriz. Öykü yazıyorsanız kendi öykü ve eserlerinizi; İtalyan yazar olan Dino Buzzati, Papini ve Calvino'yu; Rus yazar

olan Çehov'u; Amerikan yazar olan Hemingway, Cheever ve Carver'ı sıradan bir okur gibi değil bir yazar adayı olarak nasıl yazdıklarını, kurguyu nasıl işlediklerini inceleyerek okumalısınız. Keyif almaktan uzaklaşmalısınız. Sizininki artık bir yazar okuması olacaktır. İyi okumalar, sonunda iyi yazmayı da getirecektir. Ayrıca acemiliği koruyup ilk heyecanınızı her zaman canlı tutmalısınız. Çünkü o sizi şekillendirecek ve geliştirecektir. Bu işte oldum ben, dediğiniz yerde yazı hayatınız bitmiştir. Kendimize hayran olduğumuzda yeni bir şey üretemeyiz. Oysa bu alan sürekli üretmeyi, sabretmeyi ve düşsen de yeniden ayağa kalkmayı gerektiriyor.

Sizin tabirinizle köşe yazınızdaki “yazma kalesi”ne dâhil olmak için hikâyeci olmaya niyetlenenlere tavsiyeleriniz nelerdir?

Öncelikle bir konu bulmanız ve onu şekillendirmeniz lazım. Konuyu kafanızda tartmalı, devamının nasıl gelebileceğini tahlil etmelisiniz. Bir dünya kurmanız, bir alan açmanız gerekiyor. Bunu yapabilmek için de o konunun biraz zihninizde mayalanması gerekiyor. Konu hazır olduğunda sizi heyecanlandırmalı, kalbinizi kıpırdatmalı. Hikâyelerinizi kalbinizle, heyecanınızla yazmalı; aklınızla sakinliğinizle yontmalısınız. Daha sonrasında ise zihninizde temel yapıyı oluşturmalısınız. “Öyküyü kim anlatacak, nerede geçecek, kaç karakter yer alacak?” sorularının cevabını oluşturmalısınız. Bunların hepsini tasarlıyorsanız yolda kalmazsınız. Sonrasında merak uyandırıcı bir şekilde yazmaya başlamalı ve beklenmedik sonlar oluşturmalısınız. Yazdığınız yazının ilk okuyucusu sizsiniz. “Benim önüme böyle bir yazı gelse okumak ister miyim?” diye sorgulamalısınız. Cevabınız evetse doğru yolda ilerliyorsunuz demektir. Ek olarak öykü yazmak çok detay bir iştir, fazlalıkları eleyin. Kelime tekrarlarından, konu etrafında dönüp dolaşmaktan kaçının. Doğrudan başlayın ve bir an önce bitirin. Öykünüz siz uzattıkça uzar. Kontrolü kaybeder ve öykünüzü bitiremezsiniz.

Biz sevdiğimiz yazarların gündelik hayatta neler yaptığını da merak ediyoruz. Naime Erkovan'ın en sevdiği yazar, en sevdiği şarkı, en sevdiği şiir, en sevdiği film, en sevdiği yer nedir ve bir ilkesi var mıdır?

En sevdiği şarkıdan başlayalım. O anki ruh halime bağlı oluyor. Bu bir türkü, sanat müziği ya da çok gürültülü bir rock müziği de olabilir. Bazen bir şarkıyı defalarca dinleyebiliyorum. Şiiri de çok ayıramam ama Behçet Necatigil'in “sevğilerde” şirini söyleyebilirim. Yine en sevdiğim filmi de ayıramam ama Budapeşte Oteli ve Azrail'i Beklerken en sevdiğimdir. Şehir olarak Maraş'ı seviyorum tabii. Özellikle ağaçlarını. Belki sizler sürekli gördüğünüzden fark etmiyorsunuz ama gerçekten şehirle çok bütünleşmiş ağaçlarınız var. Ayrıca tabii ki Berlin'i söyleyeceğim. Berlin'in benim içim duygusal bir tarafı var. Ama benim sevdiğim Berlin bugünkü Berlin değil. Hayalimdeki Berlin diyebiliriz. Ve ayrıca yine hayalimdeki İstanbul diyebiliriz.

Çok Bekleseydim Olurdu Üstelik Çok Bekledim

çoktandır bir ırmağa taş koymuşlar, akmasının
kapıların denenmedikçe inatçı kalışları -
denememek olmayış, denemekse yanıltır.
mendile işlenmiş akamayan gözyaşı hikayenin
her noktasında neşesiz bir akışmaz.

vah benim her şeyi hemeninden isteyen tanımım
ömrünü tamamlayamayan tozlu rafın çilesi ölümü
bekleyen yaşlıların sabahları bile bana gibi toza
gömülebiliriz zamana bırakılırsak toprağın ve
suyun kadim alternatifi

çok bekleseydim olurdu üstelik
çok bekledim
sanki göbek bağımy camiden çalmış da bir köpek
intizar dağlarına atmış, bir ikindi
berzahım iki alem arasına gerili bekleyen
bir salıncak, bebekken ölenleri.

kalabalık, insanı yanıltıyor hayata çok
kötünün içinde biraz iyi olmalar kır
rutini. parçala. lezzetine eriş ki yavandır.
mevtine aldığı kadar toprak serpsin tarifi
yirmi bir gün boyunca nefesi kes sen ol
yenilgiye doğru pehlivan.

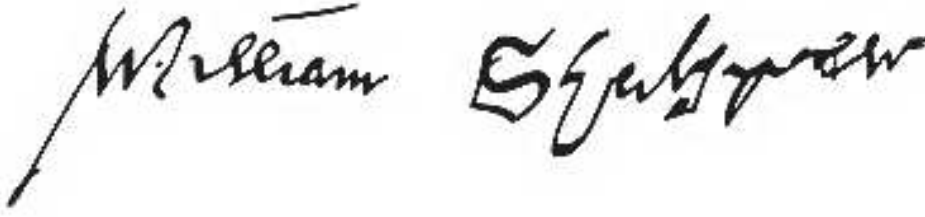
ibtila.
ufak bir sarsılma ufak taşlar aşağı yerleşsin
bulunması elzem birikim ve deliller bu
devinimsiz çağında o oklava hamlesi göğü
ararken yere doğru düşmek bana iy' geldi

onca boğulmaya ayarlı şeylerin içinde
reddedilmiyor yine de suyu geçiş teklifi
geçmezdir insanın suda aldığı yara -
gerekir. tesir etmez sözleri, suya
yanaşmayan vaizin

şeyleri çekilir kılan çıkıp başa gelmesi
anlamak mı ne mümkün gündüzden
geceyi -mümkün olmadığı kadar
imkansız da korkuyorum, beni artık
yaşamaya uğurla.

SHAKESPEARE'İN SİHİRLİ KÜRESİ: THE GLOBE

Hatice Mert Yunak

Thames Nehri kıyısında
Bir yaz Gecesi yaşıyordu Londra'da.
Aydın On İkinci Gecesi'ydi,
Daha önce hiç görülmemiş azgın bir
Fırtına
nedeniyle büyük bir gemi bu kez
Londra kıyılarına oturmuştu,
Şehri sarmalayan bir kabustu veba,
İnsan etleriyle beraber ruhlarını da savuruyordu
kapkaranlık geceye,
Viktorya tahtında gülümsüyordu,
Elindeki kadeh,
yeni kocası adına kalkıyordu havaya,
Romeo,
Juliet'i bekliyordu karanlık sokağında...

Yaz, kış, bahar; ilk ya da sonbahar olsun hiç fark etmez. Shakespeare tiyatrosu -The Globe- her mevsimde sizi etkisi altına alan bir büyüye sahiptir. Sahnenin ahşap gıcırtiları arasında dolaşan ayak seslerini duyar insan. Yüzyıllar öncesinden gelen haykırışlar hâlâ yankılanır seyirciler arasında.

Hızlı hızlı yürüyorum nehir kenarında. Hava kararmak üzere, güneş yerini aya bırakmak istemese de tiyatronun çevresinde yanmaya başlıyor meşaleler. Gitgide kalabalıklaşan bir grup insan, heyecanla oyunun başlamasını bekliyor. Kıyafetlerine dikkatle baktığımda halktan olduklarını anlıyorum. Günün yorgunluğunu atmak isteyen Viktorya Dönemi yoksul insanları, kendi aralarında şakalaşarak Shakespeare'in sahneye çıkışını bekliyorlar. Nehir kenarındaki duvara oturmuş, karanlığa gömülen Londra'yı izliyor insanlar. İçine düştükleri fakirliği ve çaresizliği unutmaya çalışıyorlar belki de.

**“Viktorya
Dönemi yoksul
insanları,** kendi aralarında şakalaşarak Shakespeare’in sahneye çıkışını bekliyorlar. Nehir kenarındaki duvara oturmuş, karanlığa gömülen Londra’yı izliyor insanlar. İçine düştükleri fakirliği ve çaresizliği unutmaya çalışıyorlar belki de.”

Tiyatronun sokağında atlı arabalarından inenlerin soylular olduğunu anlamak hiç zor olmuyor. Shakespeare’in ünü bütün şehri, hatta tüm ülkeyi sarmış. Keskin dili, oyuncuların sahnedeki performansları, konu edilen olaylar toplumun birçok farklı kesiminin ilgisini çekiyor. Her gece dolup dolup boşalan, kimilerinin saatlerce ayakta izlediği muhteşem oyunlarıyla popüler olan Shakespeare’s Globe sahnesi günden güne daha çok canlanmaya başladı.

Kapıların açılmasıyla içeriye doğru ilerleyen kalabalığa karıştım. Ahşap balkonlardan birinde kendime yer bulup oturdum ve bir anda ağzına kadar dolan tiyatroyu hayranlıkla izledim. Heyecanla bekleyen insanların sesleri homurtuya dönüşmüştü. Karanlık içine çöktüğünde tiyatronun açık olan çatısı altında saklanmış, biz seyircilere kendini gösteren ay parlamaya başladı. Yaz mevsimi olsa da akşamları serin olan bu şehirde açık alanda uzun saatler tiyatro izlemek kolay değildi. Seyirciler yanlarında getirdikleri minderleri ve sırtlarına aldıkları hırkalarıyla sessizliğe gömülmeye hazırды.

Pat! Pat! Pat! Asker Barnardo koşarak sahneye girer. Şifreyi yüksek sesle nöbetçi askere iletir,

“Yaşasın Kral”

Ve oyun başlar. “Hikâye Danimarka’da geçmektedir” diye yazar Shakespeare. Askerler şehirde dolaşan bir ruhtan bahseder. Seyircilerin gözü oyuncunun parmağının ucundadır. Üzerimizdeki karanlık gökyüzünü işaret ederek,

“Kuzey kutbunun batısındaki şu yıldız yine,

Gökte dolanıp gelmiş, şimdi yandığı yeri ısıtıyordu...”¹ sözleriyle tiyatrodaki sessizliği delip geçer.

Sonra *Hamlet*’in ayak sesleri duyulur. Bir anda ölen Kral *Hamlet*’in ruhu koşarak sahneye girer ve bütün gözleri üzerine çeker. Nefesler tutulmuş, yanan alevlerin kıvılcım seslerinden başka çıt çıkmıyor tiyatrodada. Ay bile tepede yerini almış, sergilenen oyunu kaçırmak istemiyor.

Saatler süren oyunu büyülenmiş bir şekilde izliyoruz ve bir başka gece bu çatı altında tekrar toplanmak üzere kulağımızda kalan *Hamlet*’in sözleriyle ayrılıyoruz oradan:

“Kim dayanabilir zamanın kırbacına?

Zorbanın kahrına, gururunun çiğnenmesine,

¹ Shakespeare, *Hamlet*.

*Sevgisinin kepaze edilmesine,
Kanunların bu kadar yavaş,
Yüzsüzlüğün bu kadar çabuk yürümesine.
Kötülere kul olmasına iyi insanın...*²

Her ne kadar Shakespeare denildiğinde aklımıza *Hamlet* geliyor olsa da yabancı kaynaklara göre *Hamlet*'in orjinal metninin 13. yüzyıl kuzey masallarında ve Danimarka tarihinde yer aldığı, ünlü şairin bu metinleri yeniden uyarladığı belirtilmektedir.

THE GLOBE / SHAKESPEARE'İN KÜRESİ

Londra'nın merkezinde, nehir kenarında, beyaz bir kale gibi yükselen tiyatro otuz metre çapında ve aslında yirmi kenara sahip bina, dairesel görünümlü bir plana sahiptir. O dönemde yeni inşa edilen bu yapı Shakespeare'in eski tiyatrosuna benzemektedir. Oldukça geniş dikdörtgen sahne, yerden sadece yüz elli santimetre yüksekliğindedir. Bu büyük sahne, tiyatronun ortası boş alanına doğru uzanmaktadır. Balkonlarda oturan seyircilerin yanı sıra ortadaki boş alanda ayakta izleyenler için yer ayrılmıştır.

Sahneyi destekleyen kolonlar İtalyan mermerini andırması açısından kızıl sarı renklerle boyanmıştır. Sahnenin tavanı Shakespeare oyunlarından esinlenilerek gece mavisi rengini almıştır. Balkonların üzerinden bakan eski çağlara ait tanrı figürleri, yaklaşık üç bin kapasiteli bu tiyatroyu korumaktadır. Yaklaşık dört yüz senedir dünyanın dört bir yanından gelen Shakespeare hayranlarına hizmet vermek için hâlâ canlı bir şekilde ayakta durmaktadır.

'totus mundus agit histrionem'

Peki "Globe" yani "Küre" ismini nereden almaktadır? Nasıl ki Herkül dünyayı sırtında taşımışsa, yanan eski tiyatronun ana parçalarını da oyuncuların, Thames Nehri boyunca sırtlarında taşıdıklarına inanılmaktadır. Bu nedenle yeni inşa edilen tiyatro, Globe'un çatısında, Herkül'ün yerküreyi sırtında taşıdığını gösteren bayrak dalgalanmaya başlamıştır.

Bir Latin atasözü der ki; "Totus mundus agit histrionem: Bütün dünya bir tiyatro sahnesidir."

"KRAL LEAR"

Birçok oyununu 1580-1610 yılları arasında yazmış olan ünlü şairi; *Macbeth*, *Hamlet*, *Venedik Taciri*, *Otello*, *Romeo Juliet* ve *Kral Lear* gibi günümüzde hâlâ dünyanın birçok ülkesinde farklı dillerde sahnelenen ve ilgiyle izlenen eserleriyle tanıyoruz. İlk eserleri her ne kadar komedi ve tarihî içerikli olsa da hayatının geç dönemindeki oyunları genellikle trajikomik tarzda yazmıştır.

Shakespeare'ı, sol kulağında altın halka küpesiyle poz verdiği Elizabeth Dönemi'nden kalma portresiyle tanırız. Bu ünlü tabloyu ve daha birçok başka eseri görmek için Trafalgar Meydanı'ndaki National Galeri'nin merdivenlerini bir bir çıkmalısınız.

² Shakespeare, *Hamlet*.

Yazdığı sonelerde kendisinden “Will” diye bahseder Shakespeare. İngiliz edebiyatının en eski şair ve oyun yazarlarından-
dır. 16. ve 17. yüzyıl başlarında yaşamış, kırka yakın tiyatro oyunu, birçok şiir ve soneler yazmış olan Shakespeare, aynı zamanda oldukça başarılı bir tiyatro oyuncusu olduğunu da kanıtlamıştır. Özellikle *Hamlet* oyununda sahneye çıkarak seyircileri etkilemiş, şehrin daha önce tanık olmadığı bir alkış tufanına sebep olmuştur. Böylece üni kulaktan kulağa yayılarak Londra’nın dışına taşmıştır.

Oyunları her ne kadar kendi ülkesindeki toplumsal ilişkileri, soylular ve halk arasındaki sorunları yansıtıyor olsa da Shakespeare, anlatılan olayların başka ülkelerde geçtiğini ironik bir biçimde aktarmayı bilmiştir. Sadece halkın değil, toplumun her kesiminin dikkatini çeken yetenekli İngiliz şair, adını altın harflerle İngiliz edebiyatı tarihine yazdırmayı başarmıştır.

Kalemi güçlü bir şair demek aynı zamanda insanları da sözleriyle etkisi altına alabilmek demektir. Kral James I ile yakın ve güçlü ilişkiler kurmayı başarmış, krala kendini sevdirek kısa zamanda maddi anlamda da yükselişe geçmiş ender şairlerdendir.

Shakespeare’in “*Macbeth*” oyununu Kral James I için yazdığı belirtilmektedir. Böylece eser, kralın en sevdiği oyun unvanını almıştır.

Güçlü edebi yeteneğinin yanı sıra babasından aldığı tüccarlık geninin de ağır basmasıyla oldukça başarılı bir iş adamı olan Shakespeare, oyunlarını sergilediği tiyatro kurumuna ortak olarak kazancını ve prestijini arttırmış. Böylece üç çocuk sahibi bir baba olarak hızla artan kazancı sayesinde ailesini rahat bir şekilde geçindirmiş.

Bir süre sonra ikiz çocuklarından biri olan oğlu “Hamnet” vefat edince iki kızı ve eşini kuzeydeki başka bir şehirde tutmuş, kendisi de iş ilişkileri ve tiyatro için Londra’da yaşamış, fakat sık sık ailesini ziyarete gitmiştir. Bugün Stratford upon Avon şehrinde Shakespeare’in doğduğu ev, Viktorya Dönemi’nden kalma mobilya ve eşyalarla bir müze haline getirilmiştir.

Eğer yolunuz Londra’ya düşerse, Thames Nehri kenarında, beyaz kireç boyalı duvarlarıyla sizi karşılayan Shakespeare’in küresi, Globe Tiyatrosu’nda bir oyun izlemeden bu şehirden ayrılmayın.

“Shakespeare’in oyunları her ne kadar kendi ülkesindeki toplumsal ilişkileri, soylular ve halk arasındaki sorunları yansıtıyor olsa da anlatılan olayların başka ülkelerde geçtiğini ironik bir biçimde aktarmayı bilmiştir.”

GENÇTİK, GÜZELDİK, HALLEDECEKTİK

Beyza Ebrar Kütük

İdil Övgün Armut ve Fatma Vişne'nin aziz hatıralarına...

Sallanma hissini bedenime verdiği korkuyla, hayatın kısalığıyla yüzleştim... İlk kez “hayat bu kadarmış.” dedim. İşte, işte bak bu da bitti. Bitti dedim. Her şey bitti. Kıyamet kopuyor. Evden çıksak bile her şey bitti. Çevremde tek bir yıkıntı bile görmeden bu hisse kapıldım... Bir yanımda annem bir yanımda babam... Çaresiz, saniyelerce birbirimizi sakinleştirmeye çalıştık. Birbirimize tutunduk. Sicim gibi yağan yağmurun altında etrafa savrulan insan manzaralarını izledim. Çılgılık değildi duyduklarım, derinden bir feryattı. Herkes sevdiği birilerine ulaşmaya çalışıyordu. Herkes bir yana savruluyordu sanki. Ama yer, bir an olsun durmuyordu... Durmuyor. Sürekli sallanıyor. Ne olup bitiyor kavrayamıyorum... Evler yıkıldı haberleri alıyoruz. Evler yıkıldı. Ne demektir bu? Evler nasıl yıkılırdı? İnsanların yuvası onlara nasıl mezar olurdu? Anlamıyordum hiçbir şeyi. Algım durmuştu. Çok zordu yaşananlar. Çok güçlüydü hissettiklerim; çaresizlik, korku, soğuk, ıslaklık... Sığınacak tek bir yer bulamamak; ardından günlerce yiyecek bir dilim ekmek, içecek bir yudum su bulamamak. Her şeyin varken hiçbir şeyin anlamının olmaması. Gerçekler tokat gibiydi. Düşüncelerimse çok karanlık. Hava gibi. Şehrim gibi. Her enkaz başında bir yığın insan çaresizlikle çırpınıyor. O iniltiler, o yardım çağlıkları... Her şey bitsin artık diye dua ediyordum sürekli. Allah'ım lütfen bu kâbus bitsin. Hadi güneş açsın. O gün ne güneş açtı ne de kâbus bitti. Her şey çok zordu. Ama en zoru sevdiklerine ulaşamamaktı. Rabbim kimseyi böyle sınamasın. Kimseye en ufağını dahi yaşatmasın. Atlatmak, unutmak çok zor. Kalplerimize ve zihinlerimize kazındı 6 Şubat... Silinmesi mümkün değil.

Deprem sadece binalarda hasar bırakmadı. Hepimizin gönlünde ağır hasarlar bıraktı. Yaralar açtı, kapanmaz yaralar... Yokluk gibi. Bir daha görememek gibi. Özlem gibi. Yarım kalmak gibi. Tıpkı İdil Övgün Armut ve Fatma Vişne'nin gidişlerinin ardından hissettiğim boşluk gibi. Gencecik, umut dolu, idealist, azimli iki güzel insan. Tamamlayamadılar bu hayatı. Yarıda kaldı hikâyeleri. Bizlerse onların ardından eksik kaldık.

“Deprem sadece

sadece
binalarda hasar bırakmadı. Hepimizin gönlünde ağır hasarlar bıraktı. Yaralar açtı, kapanmaz yaralar; yokluk gibi, bir daha görememek gibi, özlem gibi...”

İdil Övgün Armut:

O gün depremden önceki gece son olarak İdil Hocam'la konuşmuşum. Planlarımız vardı, 5 Şubat günü kar yağmasa görüşecektik. Kahve içip, çalışacaktık. Bir gün sonrası için yeniden sözleştik. Çünkü işimiz yarım kalmıştı. İdil Hocam için işler yarım kalamazdı... Ama kaldı. Arıyorum, ulaşamıyorum. Mesaj atıyorum. "Hocam iyi misiniz?" ama mesajım ulaşmıyor. Turkcell çekmiyormuş. Onun da hattı Turkcell diyorum kendime. O yüzden ulaşamıyorum ona. Aksini kabul etmem mümkün değil ki. İdil Hocam işini yarım bırakıp gitmez diyorum. O hep işlerini vaktinde tamamlar. Her şeyi planlıdır. Her işi düzen içindedir. Arı gibi çalışır. Uyumaz. Üretir. Zihni hiç boş değildir. İnatçıdır. Savaşçıdır. Şimdi böyle ansızın nasıl yarım bırakır? İdeallerini, işlerini, sevdiklerini, yoldaşlarını? Herkesi bir anda nasıl böyle bırakır? Bıraktı işte. Ansızın gitti. Bana o gece "sizin sayenizde bu gece rahat uyuyacağım" demişti. Bilemezdim o uykunun bu denli rahat olacağını... Rahat olduğuna, huzurlu olduğuna dair en ufak şüphem yok. Hayattaki en büyük duası kabul oldu. "Arkamda kimse kalsın istemiyorum, kimsenin arkasında da kalmak istemiyorum. Bir şey olacaksa ailemle olsun." derdi. Bu onun en büyük duasıydı... Kalbi o kadar güzel ve saftı ki, istediği oldu. Çok sevdiği ailesiyle göçtü bu dünyadan.

2020 Ekim ayında hocam oldu. Onu idolüm olarak görmeye başladım. Sonsuz saygı duyuyordum. 2022 Haziran ayından itibaren ise çalışma arkadaşım oldu. O kadar iyi bir iletişimimiz vardı ki. Artık hayatımdaki varlığı sadece hocam olması ya da iş arkadaşım olması değildi. Bana dost, abla, yoldaş olmuştu. O enerjisiyle, yüzünde hep var olan tebessümüyle gönlüme taht kurmuştu. Bir insan bir insana gönülden ne kadar çok bağlanabilirse, öyle bağlanmıştı ona. Hem çok sevip hem çok saygı duyuyordum. Disiplinine, hayata bakışına, yaşayışına, nahifliğine... Her şeyine hayranlık besliyordum. Kısa zamanda çok şey paylaştık. Çok hayal kurduk. Çok kahve içtik... Düşmeme izin vermeden daha sendelerken hep elimden tuttu. O benim geç bulduğum ablamdı. En güzel destekçim oldu her zaman. Yokluğunun oluşturduğu tarif olunmaz boşluğu anlatmak pek mümkün değil. Gönlüme kurulu tahtta sadece o olacak. Onu çok seviyor, çok özliyorum... İnşallah hayalini kurduğumuz ideallerimizi gerçekleştireceğim. Bir gün vakit gelip, yanına gittiğimde yarım bırakmadım, tamamladım diyeceğim.

Hayatın bana geç verip erken aldığı biricik dostum, ablam, hocam, sırdaşım... Seni unutmam, bir an olsun aklımdan çıkarmam mümkün değil. Seni ağıtlarla değil, başarılarla anacağım. Veda edememenin burukluğunu o kadar derinden hissediyorum ki, iyi ki arada rüyalarım geliyor. Sana sarılma fırsatını bana veriyorsun. Yerin cennetin en güzel yanı, yoldaşların da melekler olsun...

Fatma Vişne:

Bazı insanlar uzaktan sessiz, sakın görünür. Öyle kendi dünyasında, kendi halindedir. Fatma hocam da öyleydi. Temiz yüzlü, sessiz, sakın, güleç, eğlenceli... Dilinde şükür, kalbinde iyilik vardı. Çok duygusal biriydi. Yaptığımız iş gereği hepimiz çok hassastık. Ama o çok farklıydı. Gözyaşları içinde yapıyordu işini. Şehit hikâyeleri dinliyor, biyografi yazıyordu. Her şehit ve ailesiyle gönülden bağ kuruyordu. “İnşallah bir gün bende şehit olurum” demişti. “Aman hocam Allah her şeyin hayırlısını versin” demiştim. “Çok isterdim şehitliği” diye ekledi. Bilemezdim duasının kabul olacağını. Bilemezdim deprem şehidi olup gideceğini... Mottomuz vardı sürekli söylediğimiz; “Genciz, güzeliz, hallederiz!” derdik. Halledemedik hocam. Böyle ansızın gidişinizi halledemedik. Tezinizi bitirmek istiyordunuz. Var gücünüzle ona çalışıyordunuz. Sırf bu yüzden işlere ara vermişsiniz. “Çok yorulduğum. Biraz dinlenmek istiyorum.” demiştiniz. İstirahatinizi bu kadar uzun planladığınızı düşünmemiştim. Sonsuz huzura kavuştunuz hocam. İnşallah şimdi o şehitler size yârenlik ediyordur...

YERSİZ DÜNYANIN YURTSUZ KADINLARI

Fadim Özer Kasay

Sinemanın cinsiyeti yoktur, sinemacının cinsiyeti vardır.

Agnès Varda

Sinema imgelerden yani göstergelerden oluşan bir *film* evrendir. Bu film evrende kadın imge söz konusu olduğunda, kadın ve erkek yönetmen ayrımından söz edilebilir. Yönetmenin cinsiyeti, imgenin nesne mi özne mi olduğu noktasında belirleyicidir.

Feminist Kuram'a göre en temelde özne-nesne karşıtlığı vardır. Karşıtıtlıkların ilki etkin, ikincisi ise edilgindir. Yani ilki özne-fail iken, ikincisi şey-nesnedir. Özne her türlü kararı verir ve uygularken nesne bu kararlara uymakla yükümlüdür. Nesnenin özne tarafından yönlendirilmesi gerekir. Bu bağlamda özne sorumluluk sahibi iken nesne sorumsuz diyebiliriz.

Agnès Varda, 1985 yapımı *Yersiz Yurtsuz (Sans toit ni loi)* filminde nesne ve özne çerçevesinde flanöryen göstergeleri izleyici ile buluşturur. Baudelaire, flanör'ü ilk olarak Modern Hayatın Ressamı yapıtında, *Lassalle-Bordes'un La Mort de Cléopâtre* adlı tablosunun yer aldığı sergide ilgisizce dolaşan biri olarak ortaya koyar. Biz ise Mona karakteri ile *Yersiz Yurtsuz* filminde bir flanöz ile karşı karşıya kalırız. Fazlasıyla başına buyruk olan Mona, bazen izleyiciye bu kadar da olmaz dedirtir. Özellikle çiftçi aile ile olan diyaloglarında flanöz kavramını daha net görürüz. Kendine yatacak bir yer ve bir kazanç kapısı aralayan bu aileye karşı sorumsuzluğu, ilgisizliği ile adından tam bir flanöz olarak söz ettirir. Onu sadece kendine yakın gördüğü Tunuslu işçi ile çalışırken görürüz.

Tam bir başına buyruktur Mona. Film boyunca hareket halinde göreceğimiz Mona'yı filmin başında donmuş, cansız bedeniyle gösterir bize yönetmen. Bir çiftçi tarafından, üzerinde kimliği bile bulunmayan bir kadın cesedinin bulunması ve cesedin kimsesizler mezarlığına gömülmesiyle başlatılan soruşturma neticesinde film başlar. İzleyici iki hafta öncesine bir yolculuğa çıkar ve Mona'nın otostopla devam eden seyahati ve bu seyahat boyunca yaşadıkları ve karşılaştıkları insanlar hakkında bilgi verilir. Bu bağlamda Var-

da'nın, Godard'ın sinemanın yedi günahının karşısına koyduğu yedi erdemden biri olan çoklu anlatım yapısını kullandığını görürüz.

Fransız Yeni Dalga sinemasının etkisiyle bir sanat eseri ortaya koyan Varda, Mona'yı bize aktarırken asıl mesleği olan fotoğrafçılığı da bize yansıtır. Sinematografik yönüyle de ilgileri üzerinde toplayan filmde; örneğin röportajlardaki insanlar ve kamera sabit dururken, gözlerimiz Mona'yı hiç yakalayamaz. Filmin başında donmuş bir şekilde gösterilen Mona, filmin geri kalan kısmında kadraja sığmaz, flanöz bir karakter olarak hep özgür ve başına buyruktur. Kaydırma planla çekilen filmde tersine bir akış söz konusudur. Bu akış içerisinde her şey net ve sabitken sanki sadece Mona hareket ediyormuş gibi bir hal söz konusudur.

“Herkesin bir diğèrinin hayatına yabancı, aynı zamanda bir diğèrinin hayatı hakkında yorum yapıp eleştirme yetisine haiz olduğu gerçeğini, buz gibi denize girerken yüzümüze çarpar Mona.”

Feminist Kuram’ın kendini hissettirdiği filmde kadının tarihte adının silinmesi vurgusu yer alır. Mona adını aynaya yazmak iste-diğinde erkek karakter olan David adını siler ve “hiçbir şekilde iz bırakmamalısın” der. Cesede ait çantadan kimlik çıkması ile toplumda kadının yerine dair bir gönderme yapılmıştır.

Filmde dikkat çeken bir diğèr husus ise Varda kimseyi günah ke-çisi yapmaz. Her karakteri kendi bulunduğu iklimde değerlendirir. Mona’yı yüceltmez. İnsanları tıpkı hayatın içinde olduğu gibi verir. Biz filmde aslında Mona’nın hayatından çok, hayatlarına dokundu-đu insanlar hakkında bilgi ediniriz. Bir flanözün gözünden kadın ol-mayı, insan olmayı okuruz. Herkesin bir diğèrinin hayatına yabancı, aynı zamanda bir diğèrinin hayatı hakkında yorum yapıp eleştirme yetisine haiz olduğu gerçeğini, buz gibi denize girerken yüzümüze çarpar Mona. Tunuslu işçinin yersiz yurtsuzluğu ile kendi hayatı arasında bağlantı kurması da sırf bu nedenledir.

Varda bu filmde sinematografik olarak da çok başarılıdır. Drama-tolojiyi o kadar güzel sahnelemiştir ki Mona’nın kokusunu ekran karşısında biz de alırız. Profesör kadın ile kafede çekilen sahnede sadece eller yakın plandan seyirciye verilir. Birinin bakımlı elleri ve diğèrinin kirli bakımsız elleri ile nesnel ve öznel kadın vurgusu yapılır.

Varda’nın filmindeki başkarakter Mona’yı eski Roma’da da görü-rüz. Eski Roma’da yapılan toplantılarda kadının asla ruhunun ol-madığı ve öteki hayatta tekrar diriltilmeyeceğı yönünde kararlar alınmıştır. Roma kanunlarında ise kadın, erkeğe tabi olan eşyalar-dan biri olarak görülmüştür.¹ Müslüman bireye on beş asır önce verilen hak ve özgürlüklerden günümüz dünyasında (özgürlüklerin bir şekilde üstünün karartılması nedeniyle) söz etmek ne yazık ki mümkün değildir. Kız çocuklarının diri diri toprağa gömüldüğü bir coğrafyada kız evladını ayağa kalkarak karşılayan bir Peygamberin örneklığı karşımızda durmakta. 1789 yılında Fransız Devrimi sonra-sında demokrasi ve özgürlük için İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirge-si’nin yayımlandığı Fransa’da 1985 yılında çekilen bu filmde kadının nasıl kimliksiz, tarihte yer edinememiş yersiz yurtsuz oluşunu gö-rürüz. Oysa on beş asır öncesinden kadına verilen değeri yakamıza takıp onurla taşımak en büyük gururumuz olsa gerek...

¹ Haşimi, Ali; *Müslüman Kadının Şahsiyeti*, Risale, 1999, sf. 92

VAVEYLA

Tuğçe Öcal

Kalbini mülteci gibi bir çift göze bir çift ele sığındırdı. Bu sonu yaşayacağını bildiği hâlde sarfınazar etti. Hayalini kurmaktan kaçındığı şeyin tam da ortasındaydı. Hem de kendi yüzünden! Ne yapacağını bilmez hâlde etrafına bakındı. Ağaçlardan himmet dileniyordu. Kim köklerini gevşetecek, bağına basacaktı onu? Dökülen yapraklarla kaplanmış ıslak toprağa uzandı. Yukarıya baktı. Gökyüzü yavaş yavaş renkleniyordu. Biraz sonra karanlık bir pus gibi tamamen dağılıp yok olacaktı. Ağaçların ıslak yaprakları ve gövdeleri belli belirsiz aydınlanmaya başlamıştı. Acele etmeliydi.

İşini severek yapan bir öğretmendi. Yüzlerce öğrenciyi tedrisatından geçirmiş, kendini sevdirmeyi başarmıştı. Müdürleriyle, iş arkadaşlarıyla hatta çay ocağındaki seksenlik Halil Bey'le bile arasını hep iyi tutmuş, iyi geçinmişti. Yılların öğretmeni... Mesleği öğrencilerinin yaşından daha uzun süredir yapıyor. Çoğu öğrencisi onun sayesinde yükseköğretimi kazandı ve iyi burslar buldu. Yüksekokuldan mezun olup, kendisini kurtaran memur olan kısmı yine onun öğrencilerine burs vererek el uzattı. Böylece bir iyilik zinciri kendiliğinden başlamış oldu. Mezun öğrencilerinin ona duyduğu vefa borcu, yeni yetişen diğer öğrencilere umut ışığı oldu.

Kendi halinde sessiz bir adamdı. Orta boylu, sarışındı. Yakışıklı sayılırdı. Mesleğe başladığı ilk yıllarda, bazı kız öğrencilerin kendisine ilgi duyduğunu fark ederdi. Bu ilgiyi görmezden gelir eğer öğrenci işi abartırsa sert bir dille üzeri kapalı şekilde uyarırdı. Kimisini hepten yok saydığı da olurdu. Sessizce beklerdi. Bir duvar gibi, kasatı... Minyon olması hasebiyle hiçbir zaman yaşını göstermedi. Bu durumunda etkisiyle, her dönem kendisine ilgi duyup derslerine çok çalışan kız öğrencileri mutlaka oldu. Gerçi böyle bir durum peyda olmasaydı da derslerini sevdirmenin bir yolunu mutlaka bulurdu.

Sınıfa her girişinde, dersinin konusunu neyi nasıl anlatacağını nerede son bulacağını mutlaka tasarlamış olurdu. "Herkes kitabını çıkarsın ve falanca sayfayı açsın," diye giriş yapar sanki o sayfayı defalarca hatmetmiş gibi anlatmaya başlardı. Cümlelerini bilerek kısa seçer, açıkça vermek istediğini verir öğrenciyi anlam kargaşasından uzak tutardı. Bir yandan böyle tecrübeli bir öğretmenken diğer yandan da sanki ilk dersiymiş gibi heyecanını diri tutar, mesleğine vefasını kendince belli ederdi. Öğrencilerin sıkılıp, dikkatlerinin dağılmaya

"Yukarıya baktı. Gökyüzü yavaş yavaş renkleniyordu. Biraz sonra karanlık bir pus gibi tamamen dağılıp yok olacaktı. Ağaçların ıslak yaprakları ve gövdeleri belli belirsiz aydınlanmaya başlamıştı. Acele etmeliydi."

başladığı vakit kısa molalar verir, bu esnada öğrenciyi yine kendine kilitlerdi.

Orta yaşları geçip, otuzlu yaşların sonuna yaklaştığı yıllarda, annesi ve çevresinin baskısıyla evlenmeye karar vermişti. Muhafazakâr bir çevre içinde yaşıyor sayılabilirlerdi. Çok dindar değillerdi ama onlar için aşılmaz sınırlar, kırmızı kalın çizgiler vardı. Evlilik konusu da bunlardan biriydi. Evleneceği insanı annesi bulacaktı. Elbette son karar kendisinini. Annesine bu konu hakkında tek kelime etmedi. Okulda onlarca öğrenciyi idare ve sevk eden bir öğretmenken annesinin gözünde toy bir delikanlıdan ötesi değildi. Bir süre sonra adı hiç de yabancı gelmeyen birinin hakkında evlerinde konuşulmaya başlandı. Hanımlığından, efendiliğinden, sessizliğinden, becerikli oluşundan... Konuşulanları dinlemekten çok bu ismi nereden hatırladığını düşünüyordu ki annesi “Aman canım sen zaten biliyorsun bunları, okul zamanından belliymiş böyle bir genç kız olacağı,” deyiverdi. O zaman anladı dört yıl önce mezun olup giden Reyhan’dan bahsettiklerini. “Üniversite okuyacaktı,” diyebilirdi yalnızca. Annesi ne gerek var dermiş gibi bir ifadeyle “Başına talih kuşu kondu ayol, öğretmen kocası olacak,” dedi. Arkasından da şen bir kahkaha attı.

O gecesini Reyhan’a dair her şeyi hatırlamaya çalışarak geçirdi. Kendi halinde bir kız sayılırdı. Aşırılık yaptığı bir davranışı duymamış ya da böyle bir duruma şahit olmamıştı. Çok başarılı değildi, geçecek kadar not alırdı her seferinde. Bazen de öğretmenleri onu geçirmek için kanaat notu kullanırdı. Okuldaki seviyesinin aksine üniversite sınavından orta derecede bir puan almıştı. Belki çok iyi yerlere yerleşemezdi ama yine de memur olabilirdi. Okumamış olmasına üzüldü. Sonra kendini düşündü. Bunca yıl, tek bir öğrencisine bile niyetini bozarak bakmamıştı. Şimdi bir öğrencisiyle evlendiğini duyanlar ne düşünecekti. Pekâlâ, bir gönül ilişkilerinin olduğu ya da daha da beteri kendisinin Reyhan’a öğrenciyken göz koyduğu düşünülebilirdi. Sabah ilk iş annesiyle konuşacak “Reyhan olmaz” diyecekti. Düşündüğü gibi de yaptı. Annesi karşısında bin bir sebeple neden Reyhan’ı seçtiğini anlattı. Çok gençti bir kere. Evlenme yaşı geçmemişti. Güzel de sayılırdı. Tamam, bir içim su değildi belki ama zaten güzellik de geçiciydi. Annesini ikna edemeyeceğini anladığı zaman bir şart sundu. İşler resmiyete dökülmeden etraf duymadan önce, Reyhan’la kendisi konuşacaktı. Eğer bir sevdiği varsa, eğer kendi yaşlarında biriyle evlenmek istiyorsa onu bu işe zorlamayacaktı. Bu da annesiyle arasında sır olarak kalacak, Reyhanın ailesi de dâhil hiç kimse bilmeyecekti.

Telefona Reyhan çıkmaması riskine karşı, annesine Reyhan’ın ev telefonunu arattı. Annesi, sesin gençliğinden Reyhan olduğunu anlayınca telefonu ona verip yanından ayrıldı. Aynı gün içinde, saat iki civarı kimsenin onları görmeyeceği bir yerde görüşmek üzere sözleştiler. Saat bir olmadan evden ayrıldı. Ya Reyhan sevdiğim yok derseydi o zaman ne yapacaktı, evlenecek miydi zamanında öğrencisi olan

“Ya Reyhan sevdiğim yok derseydi o zaman ne yapacaktı, evlenecek miydi zamanında öğrencisi olan biriyle. Reyhan’ı beklerken aynı düşünceler beyninde dolaşıp durdu. “Hocam” diye kulağında yankılanan bir sesle arkasına döndü. Dönmez olaydı...”

biriyle. Bunları düşünerek görüşme yerine vardı. Reyhan’ı beklerken aynı düşünceler beyninde dolaşıp durdu. “Hocam” diye kulağında yankılanan bir sesle arkasına döndü. Dönmez olaydı...

Reyhan, karşısında büsbütün bir zarafet abidesi gibi duruyordu. Bembeyaz teni ay kadar parlaktı. O, gözlerini Reyhan’dan alamadıkça kız ses çıkaramıyor yalnızca elmacık kemiklerinin etrafı hafif allaşıyordu. İnce uzun yapısıyla taze bir fidanı andırıyordu. Siyah iri gözleri gece kadar karanlıktı, insanı içine çeken bir havası vardı. Daha önce defalarca yaz emri verdiği bu ellerin inceliğini nasıl fark etmezdi... Sesini, bedenini, nefsinin cıızlığını kontrol etmekten korkarak “hoş geldin,” diyebilirdi. Reyhan’ın bu halini anlayıp anlamadığını düşünüyor, dışarıdan nasıl gözüktüğünü merak ediyordu. Acaba onu gülünç bulur muydu ya da onun için yaşlanmış mı sayılırdı. Genç gösterdiğini biliyordu oysa. İki de susuyor bu suskunlukta kendisine kızmayı da ihmal etmiyordu. Bu kadar aciz miydi? Nefsinin dizginleri eline geçirmesi iki dakikadan kısa sürmüştü. Buraya ge-

lene kadar, özgürlüğünü, iyiliğini, eğer varsa sevdiğine kavuşmasını istediği Reyhan hakkında şimdi tek bir şey istiyordu. Reyhan onun eşi olmalıydı. İçinden uzunca bir süre kendisiyle konuğu. Daha da devam edebilirdi bu duruma fakat Reyhan “Hocam benim çok vaktim yok” deyince birden duruldu. “Anladım” diye cevap verebildi. “Annem, seni bana uygun bulmuş,” dediği an kızın yüzüne bir dehşet saçıldı. Zamanında kendine ilgi duyan öğrencilerinin gözlerinde gördüğü ışıltının aksine Reyhan ona tiksintiyle bakıyordu ya da ona öyle geldi. “Seni buraya gönlünün olup olmayacağını öğrenmek için çağırmıştım” dedi. Kız “Hocam,” dedi ayağa kalktı. Koşarak uzaklaştı.

Reyhan’a fikrini soracak tek kişi bile kalmamıştı. O nefesine yenilmiş, Reyhan bir tohum gibi kalbinde yeşermişti. Reyhan’ın ailesi de kendi ailesi de, Reyhan’ın daha iyi bir nasip bulamayacağı konusunda hemfikir olunca, kimse kıza fikrini sormadı. Düğün hazırlıkları başladı.

Bu noktaya gelene kadar geçen zamanlarda içi içini yedi durdu. Bir yandan kendine kızıyor, bir yandan da engel olamıyordu. Hayatı boyunca bu denli karşı koyamadığı başka bir şey daha yoktu. Tertemizdi Reyhan. İçinin güzelliği yüzünü ıslık ıslık aydınlatıyordu ve o ömrünce bu aydınlıkla hemhâl olmak istiyordu. Uzak durup kaçmaya yeltense sanki ölüm fermanını imzalayacak, onsuz kaldığı ilk an toprağa karışacaktı. Peki, Reyhan’a günah değil miydi? Belki onun da açmak istediği başka topraklar vardı. O toprağa karışmasını diye Reyhan vatansız mı kalsaydı? İkisine de yeterdi sevgisi. İlk gün sorduğu soruyu ne yeniledi ne de Reyhan konuyu tekrar açınca dinlemek istedi. Birazdan Reyhan, gelinlikle çıkacaktı anasının kapısından, helali olacaktı. Kimin ne dediği, ne düşündüğü umurunda değildi. Yaptığı şey olmayacak bir iş miydi ki? Pek tabii herkes dilediğiyle evlenebilirdi. Hem de Reyhan artık onun öğrencisi değildi, on dokuz yaşında genç bir kızdı ve karısı olacaktı.

Düğün alayı dağılıp, Reyhan’la baş başa kalınca gözlerine bakmaktan kaçındı. Dimağının kavradığı ama kalbiyle ruhunun bir türlü kabullenmediği o gerçeği karısının gözlerinde göremezdi. Kendini hiç tanıyamamış olduğunu aklından geçirdi. Birisi onun yaptıklarını yapıp, onun gibi davransa ne çok kınardı. Adamlığa sığar mı bu derdi belki kim bilir. Belki de bu nasıl eğitimci derdi. Birçok âlimin, müderrisin “kendini tanı” öğüdü geldi aklına. İnsan kendini nasıl tanırdı. İçinde sınırlarını bilmediği dehlizler vardı. Hem de hiç kimse bunun nasıl yapılacağından bahsetmiyordu. Sanki kolay bir işmiş gibi “kendini tanı, kendini bil” deyip geçiveriyorlardı. Yatağın bir ucunda Reyhan diğer ucunda kendisi, birbirlerine sırtlarını dönerek oturdu. Konuşmadılar. Karısının aklından geçenleri de düşünmeden edemedi. Kendini defalarca sınıadı. Ya karısı istemediği bir söz söyler, duymak istemediğini ona duyurursa ne yapacaktı. Uzun uzun düşündü, aklına bir şey gelmedi. Ne yapacağını kendisi de bilmiyordu. Öğrencileri onun bu hâlini görse şaşar kalır, öğretmenlerinin bilmediği

konu hakkında nutuklar atardı. Zaten gençler sevda işinde ondan daha mahirdi. Saat epey ilerleyince yatağın ucuna kıvrılıp yattı. Hâlâ Reyhan'ın gözlerine bakmaya cesareti yoktu. Gözlerini kapatıp bir uykunun koynuna kıvrılırken, Reyhan'ın kalbinde bir yeri olmasını, kendisini sevmesini diledi.

Dışarıdan gelen gürültüye uyandı. Reyhan, onun uyumasını fırsat bilip, kaçmıştı. Pencerenin önünden geçip giderken, üzerindeki gelinliğin etekliği saksıyı devirmişti. Dehşetle kendisini dışarıya attı. Reyhan gelinliğin ucunu toplamış var gücüyle ormana doğru koşuyordu. Arkasından koştu, koştu, koştu. Ormanın derinlerinde engebe artıp ıslak çamur ikisinin de takatini kesince durdular. Reyhan ona doğru baktı. “Hocam” dedi. O esnada bir gürültü koptu. Kuşlar ağaçlardan havalandı. Reyhan'ın gelinliğine yanaklarının alından bulaştı. Leke büyüdü. Aynı film sahnelerinde olduğu gibi, kız elini kanın üzerine bastı. Gözlerinden bir damla süzülüp hazan yaprakları gibi, toprakla kavuştu. İlk önce silah düştü yere, sonra bembeyaz bir kuğu süzüldü.

Bu sonun olacağını bildiği hâlde sarfınazar etti. Hayalini kurmaktan kaçındığı şeyin tam da ortasındaydı. Reyhan yoktu. Onsuz kalmıştı. Hem de kendi yüzünden! Ne yapacağını bilmez halde etrafına bakındı. Ağaçlardan himmet dileniyordu. Kim köklerini gevşetecek, bağrına basacaktı onu. Dökülen yapraklarla kaplanmış ıslak toprağa, karısının yanına uzandı. Yukarıya baktı. Gökyüzü yavaş yavaş renkleniyordu. Biraz sonra karanlık bir pus gibi tamamen dağılıp yok olacaktı. Ağaçların ıslak yaprakları ve gövdeleri belli belirsiz aydınlanmaya başlamıştı. Acele edip ne yapacağına karar vermeliydi. Ya mis kokulu reyhanını kimseler görmeden buraya gömecek ya da karısının intiharına sebep olduğu için gidip teslim olacaktı. Kimsenin duymasını istemediği acı bir çılgınlığa içine doğru attı.

....

“Bu ne ayol, korku filmi gibi.”

“Güzel hikâye, yazılanların arasında en iyisi bu diyebilirim.”

“Şekerim, sen bunu Kaymakam Bey'in önüne birinci olan hikâye diye çıkarırsan yer yerinden oynar. Kim öğretmenler günü hasebiyle böyle bir hikâye yazar ki?”

“Ben de bir lise öğrencisinin böylesine şeyler yazmasına çok şaşkınım.”

“İster misin bu bizim Kadir Hoca'yı anlatıyor olsun.”

“Kaç yaşında adam. Hem bildiğim kadarıyla o hiç evlenmedi.”

“Aynı onu anlatmış sanki. Hatırlamıyor musun, bizi okuturken kaç öğrencisi ona âşıktı. Hem bu kızın annesi de bizim sınıfta değil miydi? Belki de annesi söylemiştir kızına bir şeyler.”

“Yok artık” dedi kadın. Öğretmenler günü kutlaması için seçtiği kıyafetleri askıya astı. Kıyafetine uygun ojeyi sürmeye koyuldu.

“Reyhan ona doğru baktı.

“Hocam” dedi.

O esnada bir

gürültü koptu.

Kuşlar ağaçlardan

havalandı.

Reyhan'ın

gelinliğine

yanaklarının

alından bulaştı.”

EBABİL KUŞLARI

Merve Etöz

Her şey şehrin dışına yapılan ihtişamlı huzureviyle başladı. Sıradan hayatın kollarında mızımızlanan insanlar bir sabah gökyüzünde renklerini kaybetmiş gökkuşağını gördüler. Sabahın telaşıyla geceden yağın yağmura, ayakkabılarından şıp şıp damlayan suya söyleniyorlardı. Sonra topluluğun içinden bir çocuk haykırdı;

-Anne bak, gökkuşağı!

Bunca zaman rengârenk haliyle bilinen gökkuşağı kim bilir kaç vakit orada asılı duruyordu. Şahitliğini yaptıkları bu zaman dilimini sindirebilmek adına durdular. Taşıtlar durdu, yayalar yolun ortasında göğe bakakaldılar. Okullardan gelen sesler sustu, boğazda yüzen balıklar zıplarken gördükleri bu hâlin şaşkınlığıyla yüzgeçlerini açmayı unuttular. Denizin yüzeyinde bir anda ışıltılı bir halı serildi. Ve bu görüntü o günün en kalıcı hatırası oldu.

*

Tahsin geçen aylarda ölen dedesini her hafta ziyarete gitmek istiyordu. Birlikte yaptıkları oyuncaklara dokunamıyor, dedesinin evin arkasına kurduğu ve gününün çoğunu burada beraber geçirdikleri garaja giremiyordu. Bazen ağlayarak uyanan küçük çocuk en büyük teselliyi büyükannesinin anlattığı anılarda buluyordu. Ama ailesi küçük çocuğun atlatamadığı bu kaybın yarasını çoktan sarmış görünüyordu. Eskisi gibi iş temposuna kendilerini kaptırmışlardı. Oysa Tahsin, çiçeğinin yerini değiştirdiğinde solduğu için ağlayan annesini; pencereyi açık unuttuğu için uçan muhabbet kuşlarına uzun süre üzülen babasını görmüştü. Bahçede mor salkımlı akasya ağacıyla dertleşiyor, olanları ona anlatıyordu. Olduğu yerden huzur evinin göğe uzanan çatısı görünüyordu.

Akşam yemeğinde de konuşulan bu oldu. Büyükannesi oradaki hangi konforlu alanı tercih ederdi, annesiyle babası bunu tartışıyorlardı. Romatizmasına iyi gelecek sıcak su hizmeti, akşam düzenli kitap okuma saati, haftada bir keseli banyo ve yeme-içme sınırsız olan, beş çaylarında klasik müzik dinletilen birinci paketi mi -ki annesi bu paketin ona çok iyi geleceği konusunda ısrarcıydı- yoksa dizlerindeki kireçlenme için her sabah temiz havada yürüyüş, haftada iki gün eğitimi eşliğinde yüzme, diyetisyen kontrolünde beslenme ve satranç

oyunlarının oynandığı beş çayı konseptinin olduğu ikinci paketi mi? Sofradaki yüzler bir o yana çevriliyordu bir bu yana. Bu çekişmenin ortasında Tahsin, büyükannesinin hüznünü izliyordu. Tabağındaki yemeği çatalıyla öteberi çevirşinden etkilenip çocukça bir çıkışla, “Ben ikinci paketi sevdim anne. Büyükanemle beraber ben de oraya gideceğim.” deyiverdi.

Anne ve babası göz göze geldiler ve ışığın soluğu kesildi. Karanlık bir sis çöktü sofraya. Huzur evi bahsini şimdilik kapatıp sessizce yemeklerini yediler.

Şule, anne ve babasını çocuk yaşta kaybetmiş güneş yüzlü bir kızdı. İki odalı müstakil evde babaannesinin ve dedesinin yanında büyümüşü. Bir inekleri, iki koyunları vardı. Yanı sıra tavuk, kedi, kaz... Günlerce pencere önünde oturup anne ve babası yaşıyormuş da bahçede onları izliyormuş gibi dışarıya dalardı Şule. Dedesi kendisine seslendiğinde irkilir, ona sarılır ağlardı. Varlığını tamamlayan

yegâne şey bu sevgiydi. Bir gün köye elinde evrak çantası, üzerinde takım elbisesi ve yüzünde ciddi bir ifadeyle bir yabancı geldi. Pantolonunun paçalarına bulaşan çamur iğreti duruyordu. Muhtarın minareden yaptığı duyuruyla kahvehanede toplanacaklardı. Şule korktu, dedesiyle babaannesinin tedirginliği ona da yansıdı. Daha önce hiç böyle bir şey yaşanmamıştı. Köyün en uzak noktasında kendileri oturduğundan, oraya vardıklarında herkesin hazır bulunduğunu gördüler. İnsanlar birbirilerine hararetle bir şeyler anlatıyor

“Anne ve babası göz göze geldiler

ve ışığın soluğu kesildi. Karanlık bir sis sofraya. Huzur evi bahsini şimdilik kapatıp sessizce yemeklerini yediler.”

ama kimsenin söyledikleri anlaşılıyordu. Sonra temiz yüzü, bıyığı kalemle çizilmiş gibi nazik bir adam hop diye masanın üzerine çıkiverdi. Muhtar yanı başında, adam düşmesin diye iki eliyle masayı sıkıca tutuyordu. Mikrofon adamın elindeydi, önce kendini tanıttı. Şehirden geldiğini belirten gereksiz sözcükler sarf etti. Orada yeni yapılan huzurevinin özelliklerinden bahsetti. Gözleri görmeyen, yaşlı kadın sordu;

-Huzurevi ne ki?

Adam konuşmasını yavaşlattı ama ses tonunu artırdı. Orada yaşayanların ne kadar huzurlu, sakin ve mutlu olduğunu tane tane anlattı. Her an doktora ulaşabileceklerini, yemeklerinin önlerinde hazır olacağını, ellerini sıcak sudan soğuk suya değdirmeyeceklerini... Kadın sopasını şöyle bir savurdu. Gereksiz bulmuştu söylenenleri. Adam durmadı;

-Siz yokken evleriniz sizin adınıza korunacak ve hayvanlarınıza yine sizin adınıza bakılacak.

Endişe edilecek hiçbir şey olmadığını anlattı yabancı, her şeyin imza karşılığında olacağını. Rahatça dinlenebileceklerini, ömürlerinin kalan günlerinde bunu hak ettiklerini ve herkesin devlete ipotek ettikleri malı ölçüsünde farklı bölümlere yerleştirileceğini ekledi. Ne kadar çok verirlerse orada o kadar rahat edeceklerinden bahsetti. Hâlâ tam ikna olmayan kalabalığa, sona sakladığı sevindirici haberi duyurdu.

- Eğer ki bu konfor alanında çalışmak isteyen varsa, sağlık kontrolünden geçirilip, yeterli buldukları takdirde hizmetçi kontenjanında onlar için bir güzellik yapabileceğini, ilk başvuranlar için kontenjandan minik bir bölüm alabileceğini söyledi.

Dudağının kenarındaki o nahoş gülümsemeyi görmüştü Şule. Yüreğinde nefret duygusunu hissetti. Ve bu haberle kalabalıkta çıkan karışmadan ürpererek babaannesinin eteğine yapıştı. Söylenen çoğu şeyi anlamamıştı. Düşünmek için onlara bir gün mühlet veren adam, şaşırtıcı bir çeviklikle masadan zıpladı. Elindeki megafonu muhtarın eline tutuşturup ardına bakmadan köy garajına yollandı.

Eve giderken sessizliğini koruyan babaanne ve dedesi eve geldiklerinde öğlenden kaynatılan tarhanayı içtiler. Onların susması Şule'yi boğuyordu. Çocuğun anlamlandıramadığı bu hâl, kalbinde anne babasına olan ihtiyacı artırıyordu. Yemeği kaldırdıktan sonra pencerenin önüne oturdu. Bahçeye baktı, anne babasını görmek istedi, onları bulamadı. Dedesinin sobaya odun atışında keder gördü, ninesinin abdest alırken ağlayışından endişe duydu. İki birlikte namaza durdular, duaları bitince birbirilerine bakıp sarıldılar. Ay ışığında son olarak bu sahneyi gördü çocuk, uyuyamadı. İkisinin de düzensiz soluk alışverişlerini dinleyerek ortalarına kıvrıldı ve sabaha doğru sızdı.

Öğlene yakın, dürterek uyandırdılar çocuğu, muhtarın yanına gittiler el ele. Kendilerinden önce kayıt yaptıran on sekiz kişinin adını görüp vahlandılar. Yine de bir ümit, listeye isim yazdırdılar.

Âsım gökkuşağını görmeden önce, her günkü yerinde açmıştı simit tablasını. Halka şeklinde dizdiği simitlerinin alt bölümlerinden kızarmış olanlarını çekiştirip dengeyi bozan kişiler yüzünden sürekli yıkılma tehlikesi geçiren tepsiyi düzenliyordu. Ortasına koyduğu boş çikolata kutusu da dolmaya başlamıştı. Küçük yaşta annesinin terk ettiği bu çocuğu ninesi kendi evladı gibi yetiştirmiş, ona annelik yapmıştı. Babası yeni bir evlilik yapıp evden ayrılmış, onu burada bırakmıştı. Âsım arada ziyaretlerine gelen babasının ailesine en taze simitleri getiriyordu hevesle. Kardeş gibi davranmadığı babasının çocuğu, Âsım ne yapsa bir kusur buluyor, bir an önce evlerine gitmek istiyordu. Âsım onlar geldiğinde daha da sessizleşiyor, babaannesine yardım ediyor, onu yormamak için etrafında pervane oluyordu. Çocuğun temiz giyimine, ayakkabısına imreniyor ama belli etmemek için o yana hiç bakmıyordu. O akşam babası Âsım için güzel bir gelecek planladığını açıkladı anne babasına. Kimsenin beklemediği bu ümitli durum en çok Âsım'ı heyecanlandırmış, babasının evinde kardeşiyle yaşayacağı güzel hayatın başlangıcına dair ümitli cümleler duyacağını sanmıştı. Maalesef öyle olmadı. Âsım'ın babası, dedesiyle babaannesi için yeni açılan huzurevinin iyi olacağını, bu evin zaten kendi üzerine olduğunu ve ihtiyaçları için satması gerektiğini sıraladı. Birtakım itirazlar, münasebetsiz tavırlar sergilense de kısa bir zaman sonra ev boşaltılırken yaşlı çift huzur evine; Âsım'da huzurevinin hizmetli kadrosuna dâhil olmuştu.

Gökyüzünde asılı duran gri gökkuşağının yedinci günüydü bugün. İnsanlar buna da alışmışlardı ama haberlerde çıkan iklim uzmanları bu durumun yakın gelecekte yaşanabilecek bir felaketin habercisi olabileceğini söylüyorlardı. Huzurevinin geniş bahçesi, uzun koridorları gelenlerle dolup taşıyordu. Bu mahşeri kalabalık şimdiye dek görülmemişti. Şehrin dışında yeni bir şehir kurulmuş gibiydi. Tüm yataklar dolmuş, kayıt defteri kapanmış ve büyük demir kapılar kilitlenmişti. Gökyüzünde ehabil kuşları uçuyor, uzaktan gelen ezan sesi, yaşlı insanların gözlerindeki tedirginliği gün yüzüne çıkarıyordu. Evindeki yaşlıyı bırakıp çıkanlar, vicdanlarından gelen hisle göz göze gelmemeye çalışıyorlardı. Sonra bir şey fark ettiler. Silinmişti gökkuşağı. Elini uzatıp bağırarak yanındakini çağırmak, ona göstermek istediler, ağızlarından ses çıkmadı. Dudakları oynuyor, dilleri alışıldık hareketlerle kımıl kımıl dolanıyordu ancak büyük sessizliğin içinde kalmış, boğuluyorlardı.

“Dedesinin sobaya odun atışında keder gördü, ninesinin abdest alırken ağlayışından endişe duydu. İki birlikte namaza durdular, duaları bitince birbirilerine bakıp sarıldılar.”